

Ο ΚΥΑΝΟΣ*

— Θά πιστεύσῃ ἐπὶ τέλους καὶ θά ἐννοήσῃ. Ἡ ἀλήθεια ἐπιβάλλεται ἀπῆντησεν ἡ δεσποινὶς Β.***

Ἡ μήτηρ μου ἔμενε πάντοτε σκεπτικὴ. Αἱ ἀποκαλύψεις αὐταὶ τὴν ἐτάρασσον.

«Φράντζ μου, παιδί μου, μοὶ εἶπε μετὰ γλυκύτητος, θά σ' ἐρωτήσω ἀκόμη κάτι τι. Φαντάσου, ἀν ἡ δεσποινὶς Ρενέ ἦτο κόρη κτηματίου καὶ σοῦ τὴν ἐδίδαν ὡς σύζυγον, εἰς γάμον!» . . .

Ἡ Ρενέ κ' ἐγὼ ἐξερράγημεν εἰς γέλωτα τόσο φητικῶς καὶ τόσο ἐγκαρδίως, ὥστε καὶ ἡ μήτηρ μου καὶ ἡ Αὐγούστα μᾶς ἐμιμήθησαν.

«Ὡς σύζυγον! . . . εἶπεν ἡ Ρενέ, ἀλλ' ὁ Φράντζ εἶνε ἀδελφός μου.

— Εἰς γάμον! . . . προσέθηκα ἐγὼ, θά ἦτο ἀνοησία!

Ἡ Ρενέ ἔθηκε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ στόματός μου.

«Χωριάτη!» εἶπε γελῶσα.—Ἐγὼ δὲ ἐφίλησα τοῦ δακτύλου της.

Ἡ Ρενέ ἦτο πλήρης χαρᾶς· ὤθησα ὑπὸ τοὺς πόδας της κἀνιστρον πλῆρες ἀνθέων.

«Πόσον σὰς ἀγαπᾷ ὁ υἱός μου, εἶπεν ἡ μήτηρ μου συγκεκνημένη. Ἡ ἰδική μου ζωὴ δὲν θά ἦνε τόσο μακρὰ ὥστε νὰ ἔχῃ ὁ Φράντζ πάντοτε τὴν ἀγάπην μου· ἀφοῦ ὁμως εἶν' εὐτυχὴς μὲξί σας, λάβετε τον, σὰς τὸν δίδω. Ὑποθέσατε ἀπὸ τοῦδε ὅτι δὲν ὑπάρχω καὶ ἀγαπάτε τον πολὺ, ὥστε κατόπι νὰ μὴν μεταβάλετε τίποτε εἰς τὴν μεταξὺ σας φιλίαν. Φαίνεται χονδροκαμωμένον παιδί, ἀλλ' ἔχει καρδίαν εὐαίσθητον· ἠμπορεῖτε νὰ τὸν φονεύσητε . . . ὦ μὴ τρομάξτε! ἐννοῶ ἀν παύσετε νὰ τὸν ἀγαπᾶτε».

Ἡ Ρενέ ἔλαβε τὸν βραχίονα τῆς μητρὸς μου καὶ κατέβημεν ὅλοι ὁμοῦ εἰς τὸν κήπον. Ἡ Αὐγούστα ἐπίσης εἶχε γείνει εὐθυμος.

«Εἰδέυρετε, μοὶ εἶπεν, ὅτι ἡ ἀπόκρισις τὴν ὁποίαν ἐδώσατε πρὸ ὀλίγου εἰς τὴν μητέρα σας ἦτο πολὺ χαροποιά; . . . Δὲν θέλετε, λοιπὸν, νὰ γίνετε σύζυγος τῆς Ρενέ; . . . Ἐν τούτοις θά ἦτο τύχη διὰ σας, ὅπως λέγουσιν οἱ χωρικοί.—Τῇ ἀληθείᾳ δὲν θέλετε σύζυγον ὡς αὐτὴν; . . . εἶσθε πολὺ δύσκολος . . . πιστεύετε ἄρα ὅτι ὑπάρχουσιν ὠραιότερα γυναικες; . . .

Ἐσιώπων.

«Εἶμαι περίεργος; εἶπατέ μοι. Εἶδατε ἄλλην ὠραιότεραν τῆς Ρενέ;

— Μάλιστα!

* Ἰδὲ σελ. 499.

— Καὶ ποίαν ;
 — Σὰς !
 — Εἶνε καλακεία ;
 — Πρὸς τίνα σκοπὸν ;
 — Τὸ λέγετε λοιπὸν ἀληθῶς ;
 — Πῶς εἶνε δυνατὸν ν' ἀπατώμιαι ; ἢ μᾶλλον διατί σὰς φαίνεται παρὰδοξον ; δὲν εἶσθε πράγματι ὠραιοτάτη! . . .

— Δὲν γνωρίζω . . . νομίζω ναί . . . λοιπὸν, μ' εὐρίσκετε ὠραίαν ; Ἰδοὺ κ' ἐγὼ, εἰς ἀνταμοιβήν ! »

Ἀφῆρσε βόδον ἡμικεκρυμμένον μεταξὺ τοῦ φορέματος καὶ τοῦ στήθους τῆς καὶ μοὶ τὸ ἔρριψε ἤρπασα τὸ ἄνθος εἰς τὸν ἀέρα. Ἡ Αὐγούστα ἤρυθρίασε μέχρις ὀφθαλμῶν.

« Τί κάμνετε σεῖς ἐκεῖ κάτω ; ἠρώτησεν ἡ Ρενέ μακρόθεν.

— Ὡ τίποτε, ἀπήντησεν ἡ Αὐγούστα, ὀμιλοῦμεν διὰ τὸ ποταμάκι αὐτὸ ποῦ κρύπτεται καὶ φεύγει ὑπὸ τὰ χόρτα ὡς νὰ μὰς φοβεῖται — Κρύψατε τὸ ἄνθος μου, ἐπανέλαβε ἀπευθυνομένη ζωηρῶς πρὸς ἐμὲ καὶ ὡσεὶ μετανοοῦσα διὰ τὸ πραχθέν. Κρύψατέ το . . . ὄχι, δάτε μοι αὐτὸ, εἶνε καλλίτερον.

— Νὰ σὰς τὸ δώσω ; ποτέ !

Ἦγειρε τοὺς ὀφθαλμοὺς μετ' ὑπεροχῆς ἀλλὰ τοὺς ἐταπεινώσεν ἀμέσως ἀπαντήσασα τὸ βλέμμα μου.

Τὸ ἄνθος εἶνε μία φράσις ἐρωτικῆ μεταξὺ φύσεως καὶ ἀνθρώπου. Ἄν ἦσαι μακρὰν ἀπὸν, φέρεῖ κεκρυμμένον ἐν τῇ καρδίᾳ του τὸ φίλημά σου πρὸς τὸ ἀγαπώμενον πρόσωπον. Ἄν ἦσαι παρὼν ἐκφράζει περισσότερα τοῦ λόγου. Τούτου ἕνεκα εἶνε προσφιλεῖ τὰ ἄνθη καὶ εἰς ἐραστὰς καὶ εἰς φίλους. — Μοὶ ἔδωκε λοιπὸν καὶ ἡ Αὐγούστα ἐν ἄνθος, ὅπως μοὶ εἶχε δώση καὶ ἡ Ρενέ! . . . Ὅποια ὄμως ἡ διαφορά! . . . Ὁ ὑγρὸς ὑπὸ τῆς ἐσπερίας δρόσου κύανος ἐκλείετο σιωπηλῶς ἐν τῷ σκιόφωτι ὅτε ἡ Ρενέ τὸν ἔδρεψε καὶ μοὶ τὸν προσέφερε μετὰ τὴν αὐτὴν ἠρεμίαν μετὰ τὴν ὀπίσκον καὶ ἡ φύσις παρῆγεν αὐτὸν εἰς ἐκείνην. Τὸ βόδον ὄμως τοῦτο, θαλερόν, ἐπίχρουν, διηνοίγετο λαμπρῶς ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς μεσημβρίας καὶ ἡ Αὐγούστα μοὶ τὸ ἔρριψε θερμὸν ἔτι ἀπὸ τοῦ στήθους αὐτῆς.

Οὕτως αἱ δύο αὐταὶ παρθέναι μετέκκτησαν ὀλοσχερῶς. Ὅ,τι ὄμως ἔλαβεν ἐκάστη τοσοῦτω ὑπῆρχεν ἀντίθετον πρὸς τὸ ἄλλο, ὥστε πᾶσα ζηλοτυπία ἐξηφανίζετο, ἐπομένως ἐγὼ ἀνῆκον ὄλος τοῦ λοιποῦ εἰς τὰς εὐγενεῖς ταύτας δεσποινίδας, τῶν ὁποίων τὴν παρουσίαν κατ' ἀρχὰς ἀπέφευγον.

Ἦδη ἐσκεπτόμην. — Ἄς ἀγαπᾷ τις καὶ ἄς ὑποφέρει. Ἡ ζωὴ τῶν ἀναίσθητων θὰ ἦνε τιμωρία τις ἐπιβληθεῖσα ἐκ τῶν ἄνωθεν.

Ζ'

Εἶν' εὐσπλαγχνος ὁ εὐτοχῆς.

Μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Blauε Blumen, ἡ Αὐγούστα μετέπεσεν ἀπὸ τῆς προτέρας βεβιασμένης ψυχρότητος εἰς νευρικὴν τινὰ κατάστασιν, τὴν ὁποῖαν ἠγνόουν πῶς νὰ δικαιολογήσω. Ἀπευθυνομένη πρὸς με ἐφαίνετο ὡσεὶ ὀμιλοῦσα, ὅτε μὲν πρὸς ὑπέρβλητον, ὅτε δὲ πρὸς τύραννον. Με ἐπεζήτησε περισσότερο διὰ νὰ μοὶ ἐπιβίβη βλασφημίας ἢ ταπεινώσεως. Ἦμην πεπεισμένος ὅτι ἐπέσυρον τὸ ἐνδιαφέρον αὐτῆς πλὴν καὶ συνάμα ἐνόμιζα, ὅτι ἐγινόμην ἀντικείμενον εἰρωνείας. Ἡ ἰδέα αὕτη μοὶ ἐπροξένησε τοσοῦτον πόνον, ὥστε ἡμην ἔτοιμος νὰ τῇ ἀπευθύνω πικρὰ παράπονα ἐπὶ τῇ κκεντρεχείᾳ τῆς, ὅτε ἀπροσδόκητόν τι συμβεβηκὸς ἀπέσπευσεν ὀλοκληρὸν τὴν δίκαιοιάν μου, δεσπόσασιν καὶ αὐτῆς τῆς καρδίας μου.

Ἐσπέρων τινὰ, ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς ἐργασίας; εἰ ἐργάται, ἀνεκάλυψαν κοιμώμενον ὀπισθεν θημωνίας ἀχύρου ἀγνωστὸν τινὰ, τὸν ὁποῖον καὶ συνέλαβον ὡς κακοποιόν. Διὰ τοὺς χωρικοὺς ἄνθρωπος κεκρυμμένος ἐν τοῖς ἀγροῦς εἶνε κλέπτῃς ἐπομένως ὀδηγεῖται ἀμέσως ἐνώπιον τοῦ δημάρχου καὶ ἐνίοτε ζυλοκοπεῖται. Ἐπετέθησαν λοιπὸν καὶ ἡδη κατὰ τοῦ ἀγνώστου ἐκείνου καὶ ἀφοῦ τινάσσοντες ἀρκετὰ βικίως τὸν ἠνώρθωσαν, ἤρξαντο νὰ τὸν ὠθῶσι βαναύτως πρὸς τὸ χωρίον.

Ὁ κ. Τοκῶν κεκμηκῶς ὦν καὶ μὴ βλέπων σπουδαῖόν τινὰ κίνδυνον, ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του καὶ μετὰ ἀφήκε μόνον ὄπως ἐξέτασσω τὰ συμβαίνοντα.

Ἐπλησίισα, καὶ ἐν τῷ μέτῳ τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐπαύλειος διεκρίνα μικρὸν τι καὶ μέλαν πῶμα. Ἦτο ὁ φωκθεὶς ἀγνώστος. Εἶχε νεκρὰν φυσιογνωμίαν καὶ ἡ ἐνδυμασία του, καίτοι ἀνάπλευς οὕτω κονιορτοῦ, ἐφαίνετο μὴ ἀνήκουσα εἰς λωποδύτην. Ἐπενέβην ἀμέσως καὶ τὸν ἀπέσυρα ἐκ τῶν χειρῶν τῶν ἐργατῶν, ἐρωτῶν συνάμα τὸν ἴδιον τίς ἦτο καὶ τί ἐζήτηε ἐν τῇ ἐπαύλει.

Ἐψηθύρισε διὰ φωνῆς λίαν ἐξησθενημένης λέξεις τινὰς εἰς γλῶσσαν ἀκατάληπτον· ἐγὼ δὲ βλέπων ὅτι καὶ μόνος ἠδυνάμην νὰ καταβίβω τὸ μικρὸν ἐκεῖνο ὄν, ὅπερ μοὶ ἐκίνει τὸν εἶκτον καὶ συνάμα τὴν περιέργειαν:

« Παιδιά, εἶπον πρὸς τοὺς ἐργάτας, εἶνε περιττὸν νὰ μένετε ἐδῶ περισσότερο. Αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶνε ἐπίφοβος, ὥστε σεῖς πηγαίνετε εἰς τὴν ἐπαυλίαν, καὶ ἐγὼ θὰ τὸν ὀδηγήσω μόνος πρὸς τὸν Δῆμαρχον. »

Ἄμα ἀπεμακρύνθησαν ὄλοι οἱ ἐργάται ἐπλησίισα πρὸς τὸν ὑποτιθέμενον κλέπτην, ὅστις πάλιν εἶχε καταπέσει ἐπὶ τῶν χόρτων. Ἦτο ἡμιθανής· ἰδὼν δὲ ὅτι θὰ ἦτο σκληρόν νὰ τὸν ἀνγκάσω νὰ περιπατήσῃ, ἔστρωσα κατὰ γῆν τὸν ἐπενδύτην μου καὶ τὸν ἐξῆπλωσα ἐπ' αὐτοῦ. Δὲν

ἐλάλησε ποσῶς. Προσεπάθησα τότε νὰ ἐνθυμηθῶ φράσιν τινὰ γερμανικὴν ἢ ἰταλικὴν, ἵνα ἐπιτύχω τὴν συνεννόησιν, ὅτε :

«Ὀμιλῶ τὴν γλῶσσάν σας, κύριε, μοι εἶπε μόλις ἀκούμενος. Τί ζητεῖτε ἀπὸ ἐμέ; Ἀφῆτέ με πρὸς Θεοῦ νὰποθάνω ἐν ἡσυχίᾳ. Οἱ χωρικοὶ αὐτοὶ θὰ μὲ ἐφόνευσαν, διατι νὰ φύγουν; ἐγὼ δὲν παρεπονέθην.»

— Ἐπρόκειτο νὰ σᾶς πικραδῶσουν εἰς τὴν ἀστυνομίαν καὶ ἐπομένως νὰ σᾶς φυλακίσουν, καθ' ὃ μὴ γνωρίζοντες ποῖος εἴσθε . . . .

— Αὐτὸ οὔτε θὰ τὸ μάθουν ποτέ.— Ποῖος εἶμαι; ἐγὼ; Εἶμαι μηδέν. Δὲν ἔχω τὸ δικαίωμα νὰποθάνω;— Ἀφετέ με, σᾶς λέγω, ἀφετέ με! ἐπαγελάμβανε μετ' ἀπελπισίας.

— Ἦρχισα νὰ πιστεύω ὅτι εὐρίσκετο ἐν καταστάσει παραλογισμοῦ, ὅτε τὸν εἶδον προσπαθοῦντα νὰ ἐγερθῇ καὶ λέγοντα μετὰ φωνῆς διακοπταμένης ὑπὸ τοῦ πόνου καὶ τοῦ καμάτου.

«Πρὸ πέντε ἡμερῶν εἶμαι νήστις, καὶ ὅμως ἀκόμη δὲν ἀποθνήσκω.—

Ἄ! εἶνε χίλια ἔτη ἀφότου ὑποφέρω. . . . .»

Ἐλυποθύμησε.

Ἄγνω πῶς ἡ εἰκὼν τῆς Ῥενέ μοι ἐνεφανίσθη κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν καὶ ἡσχύνθη διὰ τὴν βραδύτητα καὶ τὸν δισταγμὸν μου τοῦ νὰ παραέσχω βοήθειαν εἰς τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον νέον. — Τὸν ἔλαθον ἀμέσως εἰς τοὺς βραχίονάς μου καὶ ἀκουμβήσας τὸ στῆθός του εἰς τὸν ὄμῶν μου διεμεθύνθη πρὸς τὴν οἰκίαν.

Η΄.

Δύο τινὰ ὑπάρχουσι διὰ τὸν Πολωνόν:

Ἐρωσ καὶ Πατρὶς.

Ἦτο ἤδη πολὺ ἀργά· εὐτυχῶς ὅταν ἐξέρχωμαι λαμβάνω πάντοτε μετ' ἐμοῦ τὴν κλειδα τοῦ δωματίου μου. Εἰσηλθὼν ἀκροποδητὶ διὰ νὰ μὴ θορυβήσω τινὰ· οἱ κύνεις ἀναγνωρίζοντες τὸ βῆμά μου δὲν ὑλάκτησαν, ὥστε ἐφθασα μέχρι τοῦ κοιτῶνός μου χωρὶς νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχὴν οὐδενός. Ἀπέθηκα τὸ φορτίον μου ἐπὶ τῆς κλίνης, μικρὸν ἄλλως φορτίον, ὅπερ δὲν μὲ εἶχε κουράσει· ἀνῆψα κηρίον καὶ ἔδραμον πρὸς ἀναζήτησιν ὀλίγου γάλακτος· ἐστάλαξά σταγόνας τινὰς μετὰξὺ τῶν ὀδόντων τοῦ ἀσθενεῖς, ἔβρεξα τὸ πρόσωπόν του διὰ ψυχροῦ ὕδατος, καὶ εἶδον τέλος τοὺς ὀφθαλμούς του ἀνοιγομένους. — Κατεπλάγην ὑπὸ τῆς ωραιότητος τῶν κανονικῶν χαρακτηριστικῶν του· ἄνω τοῦ μικροῦ μελανοῦ μύστακος, ὅς τις ἐκάλυπτε τὸ ἄνω χεῖλος του, θὰ τὸν ἐξελάμβαναν ὡς γυναίκα· ἢ ἐπιδερμὶς του ἦτο λευκὴ καὶ λεῖα· αἱ χεῖρές του, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἐνίψα τὸν βόρβορον, ἦσαν λεπταὶ καὶ ὀδδῖνοι.

Μ' ἐθεώρει ἐπὶ μακρὸν δι' ἀπλανοῦς βλέμματος ἀναλαμβάνων κατὰ μικρὸν τὰς δυνάμεις του.

«Τί ζητεῖτε παρ' ἐμοῦ, κύριε; εἶπε τέλος. Τί μὲ θέλετε; Διατί μὲ ἐφέρκατε ἐδῶ; Τί σᾶς ἐμελλε ἀν' ἀπέθνησκον;»

— Δὲν ἠδυναμην νὰ σᾶς ἀφήτω νὰποθάνετε.

— Σεῖς θ' ἀποπειραθῆτε νὰ μεταβάλετε τὴν ἀπόφασίν μου;— Ἀλλ' ἀφοῦ ἡ εὐτυχία μὲ ἀποφεύγει, διατί νὰ μὴ ἀποφύγω καὶ ἐγὼ τὴν ζωὴν ἄνευ τῆς εὐτυχίας;— Ὅταν κἀνεὶς μέθυσοσ ἢ πτωχὸς ἐκπνεύσῃ τῆς πείνης ἐν μέσῃ ὁδοῦ, μόλις ἐπισύρει τὴν προσοχὴν τῶν διαδρατῶν μεχρισσοῦ ταφῆ· ἀν ὅμως εὐγενῆς αὐτοκτονήτῃ, ὁ θάνατός του θεωρεῖται μέγα συμβεβηθός.— Ἀφετέ με, λοιπὸν, νὰποθάνω ἄγνωστος.

— Εἴσθε εὐγενῆς, λέγετε, καὶ ὅμως ἐπιθυμεῖτε ν' ἀποθάνετε ὡς κλέπτῃς καὶ δολοφόνος ἐπὶ σωροῦ ἀχύρων, ἔνθα σᾶς παραπληκίζουσι χυδαῖοι ἄνθρωποι;

— Ἦγειρε τὴν κεφαλὴν.

— Τίς εἴσθε, σεῖς; μὲ ἠρώτησε μετὰ τινὰ σιωπῆν.

— Μαθητευόμενος γεωπόνος. Σπουδάζω πρακτικῶς τὴν γεωργίαν εἰς τὴν ἔκτασιν ταύτην, ἔνθα πληρῶν ἀκριβῶν, καὶ διαίτημαι κάκιστα ὡς βλέπετε.

— Ποῦ εὐρισκόμεθα;

— Εἰς τὸ Βράϊν.

— Εἰς τὸ Βράϊν! ἐπανέλαθε καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐμεινάν ἀνοικτοὶ ἀκίνητοι.

Μετ' ὀλίγον προσεπάθησε νὰ ἐγερθῇ.

«Ἄ! πρέπει νὰ φύγω ἀμέσως, νὰ φύγω! Δὲν δύναμαι νὰ μένω ἐδῶ οὔτε στιγμήν!

— Σᾶς δηλοποιῶ ὅτι τὸ δωμάτιον τοῦτο, ἔνθα σᾶς ἀπαγορεύεται νὰ μεταχειρισθῆτέ τι ὡς ὕπλον κατὰ τῆς ζωῆς σας, θέλει σᾶς χρησιμεύσει ὡς προσωρινῆ κατοικία, καὶ ὅτι δὲν θὰ ἐξέλθετε αὐτοῦ πρὶν ἢ καταστῆτε ἐντελῶς ὑγιῆς κατὰ τε τὸ σῶμα καὶ τὸ πνεῦμα. Κατόπιν, εἴθ' ἐλεύθερος νὰ πράξετε ὅ,τι θέλετε. Ἐπὶ τοῦ πρὸντος οὐδεὶς γνωρίζει ὅτι εὐρίσκεσθε ἐδῶ καὶ οὐδεὶς θὰ τὸ μάθῃ ἀν εἴσθε φρόνιμος, διότι οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς ἐμοῦ· αὐτὸ σᾶς τὸ ὑπόσχομαι· ἀλλὰ νὰ σᾶς ἀφίσω νὰ ἐξέλθετε, ὄχι!»

Ὁ τελαίπιωρος νεανίας ἔπρεσεν ἐζηνητλημένος ἐκ νέου ἐπὶ τῆς κλίνης.

«Εἴσθε ὁ ἀριστος τῶν ἀνθρώπων, μοι εἶπε μεθ' ὕφους ὑπομονητικοῦ, τὸ ὄνομά μου θὰ σβεσθῇ μετὰξὺ τῶν δύο ἡμῶν. Θὰ ἦμην ὅμως ἀχάριστος νὰ μὴ φακερῶσω εἰς ὑμᾶς τοῦλάχιστον τὸ ὄνομα τοῦτο. Πρέπει νὰ μάθετε ποῖον εὐηργετήσατε.»

Σχίζων τότε συροαφὴν τινὰ τοῦ ἐνδύματός του ἐξήγαγεν ἐπισκεπτῆριον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀνέγνωσεν. **ΚΟΜΗΣ ΜΑΞΙΝΣΚΗΣ.**

Τὸν ἀφῆκα νὰ ἀναπαυθῇ διελθὼν τὴν νύκτα ἐπὶ ἀνακλίντρον παρὰ τὸ

πλευρόν του, τὴν δ' ἐπιούσῃ, ἐνῶ ἀκόμη ἐκοιμῆτο, ἤμην παρὰ τῷ ἰατρῷ μου.

Ὁ ἰατρός ὀφείλει νὰ ἦνε ἄφρωνος ὡς πνευματικός. Ἦκουσε τὴν διήγησίν μου καὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ διατηρήσω ἄγνωστον τὴν παρ' ἐμοὶ διαμονὴν τοῦ ξένου, μ' ἐβεβχίωσεν ὅτι ἠδυνάμην νὰ βκισθῶ εἰς τὴν ἐχεμυθίαν του καὶ μὲ ἠκολούθησεν. Εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιόν μου, τοῦ ὁποίου ἡ θύρα ἐκλείσθη ἀμέσως· ὅσοι δὲ μᾶς εἶδον ἐνόμισαν ὅτι πρόκειται νὰ τὸν συμβουλευθῶ δι' ἐμυκτόν. Ὁ ἰατρός ἀφοῦ ἐπεσκέφθη τὸν ἀσθενῆ καὶ τῷ ἔδωκε συμβουλὰς τινὰς περὶ τῆς διαίτης, ἦν ὄφειλε ν' ἀκολουθήσῃ, ἐξῆλθε μετ' ἐμοῦ.

«Οὐδεὶς κίνδυνος, μοὶ εἶπεν. Ὁργανισμὸς λεπτὸς πλὴν ἢ κρᾶσις ὑγιής. Ὁ ἀσθενὴς αὐτὸς θ' ἀνήκει εἰς ἀριστοκρατικὴν γεγέν. . . . . Δυσκόλως δύναται ν' ἀπατηθῆ τις· ἡ χεὶρ μόνη ἀρκεῖ νὰ δείξῃ τὴν καταγωγὴν τοῦ ἀνθρώπου. Παρ' αὐτῷ ὅλη ἡ οἰκονομία εἶνε τετραρχύμενη ὑπὸ ἐκτάκτου τινὸς καὶ ἀπροσδοκίτου συμβεβηκότος ἢ ὑπὸ σφοδροῦ τινος πάθους. Αἰ τοιαῦται ταραχαὶ εἶνε μᾶλλον ἐπικίνδυναι εἰς τοὺς πλουσίους, διότι συμβαίνουσι σπανιώτερον. Τὰ ἡθικῶν καταπνίγουσι τὰς βιαιὰς τάσεις τῆς ψυχῆς καὶ καθιστῶσι τὴν ζωὴν αὐτῶν ὁμοιόμορφον· οὕτω δὲ ὁσάκις ἡ φύσις ἐξανίσταται παρ' αὐτοῖς εἶνε τρομερόν τι· ὁ νεανίης οὗτος ἄγει τὸ εἰκοστὸν τέταρτον ἢ εἰκοστὸν πέμπτον ἔτος· ἡ ὑγεία του δὲν εἶνε βεβλαμμένη ὑπ' οὐδεμιᾶς κατχρήσεως· ἐκ τοῦ τόνου τῆς φωνῆς τὸν θεωρῶ Πολωνόν. Ἴσως λοιπὸν ἢ πολιτικῆ, πιθανὸν ἔρωσ τις νὰ τὸν ἐτάρξεν. . . Ἄλλο τι ἐπὶ τοῦ παρόντος δὲν φαίνεται.— Τώρα, ὀλίγη ἀνάπυσις, κκτόπιν, ὀλίγη εὐτυχία, καὶ ὁ ἀσθενὴς ἰάτκι ὀλοτελῶς.»

Θ'

Ἡ νεότης καὶ ἀλοῦσα μαιδιᾶ.

Οἱ λόγοι τοῦ ἰατροῦ μοὶ ἐπέφερον ἀπορίαν.

Τὸ ἐσπέρας ἐδήλωσα εἰς τὸν κύριον καὶ τὴν κυρίαν Τοκῶν ὅτι, κακοδιαθετῶν, ἤθελα δειπνήσει εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Ἀνεβίβασα λοιπὸν τὸ δεῖπνόν μου καὶ ἔστρωσα τὴν τράπεζαν παρὰ τὴν κλίνην τοῦ νέου Μκξίνσκη.—Ἐκεῖνος μὲ παρεκολούθη διὰ τοῦ βλέμματος καὶ παρατηρῶν μετὰ προσοχῆς ὅλας μου τὰς κινήσεις.

«Εἴσθε ἐξαιρετος σεῖς, κύριε, μοὶ εἶπε. Βλέπω δὲ ὅτι αἱ χεῖρές σας εἶνε πολὺ πεφροντισμέναι διὰ γεωργόν. Εἰς τί καταγίνεσθε; προσέθηκέν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐκπλησόμενος.

— Τρώγω, ἀπήνησα χωρὶς νὰ ἐννοήσω πόθεν προήρχετο ἡ ἀπορία του.

— Οὕτω συνήθως τρώγετε; . . . μὲ ἀπατᾶτε λοιπὸν, δὲν εἴσθε χωρικός.

— Ἄλλὰ τί εἶμαι λοιπὸν;

— Δὲν γνωρίζω τί εἴσθε, ἀλλ' εἴσθε ἀφείκτως καλῶς ἀνατεθραμμένος ἄνθρωπος—εἶν' εὐτύχημα τοῦτο.—Ἦδη αἰσθάνομαι ἐμυκτὸν καλλίτερα, ἐπομένως ἐγείρομαι καὶ δειπνῶ μὰζὶ σας. Ἐπειτα θὰ σπάσω τὴν κεφαλὴν μου. . . . .

«Ἴσως νομίζετε, κρίνων ἐκ τῆς εὐθυμίας, μεθ' ἧς βκίνω πρὸς τὸν θάνατον, ὅτι εἶμαι Παρισινός· ὄχι! ἀλλ' οἱ Πολωνοὶ ὁμοιάζουν κατὰ τι με τοὺς Παρισινούς. . . . . Μὲ περιγελάτε ἴσως;»

Ἐνθυμηθεὶς τότε τὰ μαθήματα ὅσα ἔλαβον παρὰ τῷ Δουκὶ Β*** εἶπα προσκλίνων·

«Ὁ κύριος κόμης, βλέπω, δὲν μὲ κολακεύει ποσῶς.»

Ναί, ἡ ῥενὲ εἶχε δίκαιον. Ὑπάρχουσι πρόσωπα ἀποδίδοντα μεγάλην σημασίαν εἰς τὰς λεπτομερείας ταύτας, αἵτινες φαίνονται τοσοῦτω μηδαιμινά.

Ἦν ἠνόητα ὅτι εἶχετε γενναίαν καρδίαν καὶ πρὶν ἢ σὰς ἴδω κρατοῦντα τὸ πηρούσιον, εἶπεν ὁ κόμης. Ὑπάρχει ὅμως πάντοτε δυσκολία συνεννοήσεως μεταξὺ ἀνθρώπων ἐχόντων διαφορικὸν εἶδος ζωῆς καὶ ἐνεργείας. . . . Βλέπων ἤδη ὅτι εἴσθε μέλος τῆς κοινωνίας, εἰς ἣν ἀνήκω, σὰς ὁμολογῶ ὅτι αἰσθάνομαι μείζονα ἐμπιστοσύνην καὶ ἄνεσιν.

— Σὰς βεβκαῖω καὶ πάλιν ὅτι εἶμαι ἀγρότης.

— Ὁ Βατῶ εἴσθε λοιπὸν! . . . Ἄλλ' ἄς ἦνε, δὲν ἐπιμένω· στοιχηματίζω ὅμως ὅτι ἡ δέσποινα τῆς καρδίας σας δὲν εἶνε βοσκοποῦλα. . . . Πλὴν τί λέγω; Δὲν εἴσθε σεῖς, ὅστις ὀφείλετε τὴν ἱστορίαν σας, ἀλλ' ἐγώ.

«Ἐγεννήθην εἰς Βκρσοβίαν. . . . . Πρὸς τί ὅμως νὰ σὰς ἀπασχολῶ μὲ μακρὰς διηγήσεις; Παραλείπω τὰ ἐξ ἀρχῆς. Πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐγκατέλειψα τὴν πατρίδα μου, ἵνα περιηγηθῶ, καὶ ἦλθα πρῶτον εἰς Γαλλίαν. Ἐν τινὶ χορῷ τοῦ Δουκὸς δὲ Λουὲ συνήτησα τὴν δεσποινίδα Β***. Παρεκάλεσα νὰ μὲ παρουσιάσωσι πρὸς αὐτὴν καὶ ἀντηλλάξαμεν ὀλίγας λέξεις.»

«Τοιαύτην ἐντύπων παρήγαγεν εἰς τὴν ψυχὴν μου ἡ κόρη ἐκεῖνη, ὥστε ἀπεφάσιχα μετ' ὀλίγον νὰ τὴν ζητήσω εἰς γάμον. Κατ' ἐπιφάνειαν οὐδὲν ὑπῆρχεν ἐμπόδιον εἰς τοιοῦτο συνοικέσιον. Ἦμην εὐγενής, πλούσιος. Τὸ ζήτημα ἦτο ἂν ἡγαπώμην. Δυστυχῶς δὲν ἔλαβον κκιρὸν νὰ τὸ μάθω, διότι μόλις ἐνεφανίσθη εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Δουκὸς Β***, προσεκλήθη ἀμέσως εἰς Πολωνίαν παρὰ τοῦ πατρὸς μου. Ὑπόκωφοι ταραχαὶ προεμνηύοντο καὶ δὲν ἐπεθύμει κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην τοῦ κινδύνου νὰ διατρίβῃ μακρὰν τῆς πατρίδος ὁ μονογενὴς υἱὸς του.

Εἶνε, μοὶ φαίνεται, περιττὸν νὰ σὰς περιγράψω τὰ δεινὰ ὅσα ὑπέστη-

σαν οἱ συμπατριῶταί μου. Οἱ κατὰπίπτοντες ἐπ' αὐτῶν κτύποι ἀντήχουν μέχρι περάτων τοῦ κόσμου. Καὶ σήμερον ἀκόμη, ἂν σὰς εἶπῃ κανείς ὅτι ἡ Πολωνία κατεβλήθη ὀλοσχερῶς, σὰς ἀπκντῆ. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑφίσταται εἰσέτι κρίσεις, τελευταίους τινὰς σπασμοὺς ἀγωνίας· διότι ποτὲ δὲν θὰ ἐκλείψωσι παρ' ἡμῶν οἱ ἑξαλλοὶ ἐκεῖνοι πατριῶται, οἵτινες δίδουσι καὶ τὴν τελευταίαν σταγόνα αἵματος πρὸς ἀπόδοσιν τοῦ τόπου μας εἰς τὴν βασιλίδα του καὶ παρθένου Μαρίαν! — Τὸ ἐπ' ἐμοὶ τοῦλάχιστον, ἀγαπῶ τὴν Πολωνίαν μου, καὶ οὐδέποτε θὰ πρᾶξεθῶ ὅτι δύναται ν' ἀποθάνῃ.»

«Ὁ πατήρ μου εἶνε ἀκέρκιος, εὐγενής καὶ πατριώτης εἶπερ τις καὶ ἄλλος. Ἐγευματίσαμεν ὁμοῦ κατὰ τὴν ἀφιξίν μου μετὰ καὶ δύο ἢ τριῶν ἄλλων φίλων. Ἐνθουσιασθέντες ὠμιλήσαμεν τολμηρῶς καὶ φωνῆ γεγωνυῖα κατὰ τὸ δεῖπνον. Τὴν ἐπιούσαν ὁ πατήρ μου συνελήφθη. Μεθ' ὅλας τὰς διαμκρτυρίας μου καὶ τὴν προσφυγὴν μου εἰς τὴν δικαιοσύνην ὁ πατήρ μου ἐξωρίσθη εἰς τὴν Σιβηρίαν καὶ ἡ περιουσία του ἐδημεύθη.»

«Ἐν μιᾷ στιγμῇ ἀπώλεσα πᾶν στοιχεῖον εὐτυχίας. Πιπτερά τρυφερῶς ἀγαπώμενον καὶ μόνον ἀπομένοντα ἐκ τῆς ὅλης του οἰκογενείας· περιουσίαν, ἧς ἄνευ ἦτο ἀδύνατος ἡ ἐκπλήρωσις τῶν ἐλπίδων τῆς καρδίας μου. — Ἡ ἀπελπισία μὲ κατέστησεν ἐξῶ φρενῶν. Κραυγὴ μεγάλη ἐξῆλθε τοῦ στήθους μου κατὰ πρόσωπον τῶν δυναστευόντων ἡμᾶς: «Ζήτω ἡ Πολωνία!», εἰς τὴν ὁποῖαν ἔκτοτε ἀποκλειστικῶς ἀφιέρωσα τὴν ζωὴν μου, ἀφοῦ αὕτη δὲν ἀνῆκε πλέον εἰς οὐδένα. Ἡνώθη καὶ γὰρ μὲ τὸ ρεῦμα τῶν μαρτύρων ὅσοι ἐπέζησαν τοῦ 1861 καὶ τολμηρότερος ἢ μᾶλλον ἀπελπισ τῶν ἄλλων ἐξήντηλασ τὰς δυνάμεις μου εἰς τοὺς ἀγῶνας χωρὶς οὐδὲ κἄν μίαν νὰ λάβω πληγὴν.»

«Πρὸς τί νὰ σὰς ἀναφέρω ἤδη μακρὰς λυπηρὰς διηγήσεις; ἀνωφελεῖς ἄλλως. — Αἵματτα, φρικαλεότητες μοναδικαί. . . . ἐν συνόλω ἀπκισιόν τι ὄνειρον. . . . Καὶ ὅμως δὲν εἶχον ἐπιτύχει τὸν θάνατον! — Ἐπὶ τέλους κατεδικάσθη εἰς ὑπερορίαν, ὡς ὁ πατήρ μου. Μὲ κατέλαβον συνάμα σωματικαὶ ἀλγηδόνες ἐξασθενίζουσαι καθ' ἐκάστην τὸ σῶμά μου. Ἡ ἐνδόμυχος θλίψις μου ἐμελλε τέλος πάντων νὰ σθεσθῆ ἐν τῷ θανάτῳ. . . . Ἄλλ' ἐφόσον ἡ ζωὴ μου ἐξηντλεῖτο τοσοῦτον ἐκραττιοῦτο παρ' ἐμοὶ ἡ ἐπιθυμία τοῦ νὰ ἐπανίδῳ τὴν δεσποινίδα Β * * * καὶ ν' ἀποθάνω ἔνθα ἐκείνη ἀνέπνεε. — Τότε μετὰ μυρίους μόχθους καὶ προφυλάξεις, τῆ βοήθειᾳ τῶν ὀλίγων ἐναπομεινάντων χρημάτων κατῶρθωσα νὰ φθάσω εἰς ἐδῶ. . . .»

«Τὴν ἐπανεῖδον, . . . ἐκ τοῦ μακρόθεν ἀληθῶς, ἀλλὰ τὴν ἐπανεῖδον, καὶ ἀπέθνησκον εὐχαριστημένος. Οἱ ἐργάται σὰς θὰ μ' ἐφάνευον χωρὶς νὰ τὸ θέλωσι· δὲν ἀντεῖχον πλέον, καὶ θὰ ἐξεψύχων ὠραῖα ἐκεῖ, τρία βή-

ματτα μακρὰν τῆ; χωρὶς νὰ τὸ γνωρίζῃ. . . διότι οὐδεὶς θὰ διέβλεπεν εἰς τὸ πεινχρὸν πνευμά μου τὸ λείψκνον τοῦ Κόμητος Μαξίνσκῃ.»

Ἐσιώπησε.

Τὸν ἤκουσα χωρὶς νὰ τὸν διακόψω. — Μόνον ἀφότου ἐπρόφερον: ἀγαπῶ τὴν δεσποινίδα Β * * * ἡσθκνόμεν τὴν καρδίαν μου ὡσεὶ πιεζομένην ὑπὸ βαρέως λίθου.

«Τί ἔχετε; . . .» μὲ ἠρώτησεν ἀνησύχως, βλέπων ὅτι ἐσιώπων.

— Ἀγαπάτε λοιπὸν τὴν δεσποινίδα Αὐγούσταν; εἶπον αὐτῷ, ἀναλαμβάνων ὀλίγην ψυχραιμίαν.

— Τὴν δεσποινίδα Αὐγούσταν! Ποῖος τὸ λέγει; . . . ἀνέκραξεν.

— «Ἄλλὰ . . . Τὴν Ῥενέ, λοιπὸν;» Τὸ ὄνομα ἐσταμάτησεν ἐπὶ τῶν χειλέων μου.

Ὅσονδήποτε καὶ ἂν νομίζεται καρδία τις περιφραγμένη κατὰ τοῦ ἐγωισμοῦ, ὁ τύραννος οὗτος εἰσδύει πάντοτε δι' ἀοράτων πόρων. — Οἱ πατέρες καὶ οἱ ἀδελφοὶ καταλαμβάνονται ὑπὸ ἐπωδύνου τινὸς ταραχῆς ὅταν ἐξ ἀπροόπτου δέχονται πρότκσιν γάμου περὶ ἀδελφῆς ἢ πεφιλημένης κόρης.

Ἡ ἐκμυστήρευσις αὕτη μ' ἐπίεζε. Μετέπεσον καὶ ἐγὼ ἀπὸ αἰφνιδίας τινὸς ὀδύνης εἰς ἀκατανόητον ζηλοτυπικὴν κιδίου· ἀλλ' ἐν τῇ ζηλοτυπικῇ ἐκείνῃ ὑπῆρχε καὶ ἡ παρηγορία. Ἴσως ἐμελλον νὰ χρησιμεύσω κατὰ τι εἰς τὴν φίλην μου. Καθῆκόν μου ὑπῆρχε τὸ νὰ θεωρήσω τὸν Μαξίνσκῃ ὡς τὸ ἡμισυ ἐκείνης. Καὶ οὐδόλως περὶ τούτου ἐδίστασα.

«Ἀγαπάτε τὴν δεσποινίδα Ῥενέ καὶ ἀποπειράσθε νὰ θανατωθῆτε; εἶπον. Δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα τοῦτο. Σεῖς ἀνήκετε εἰς ἐκείνην καὶ μόνῃ ἐκείνῃ δύναται ν' ἀποφατίσῃ περὶ τῆς ὑπάρξεώς σας, βεδοιῶ δὲ ὑμᾶς ὅτι δὲν θ' ἀποθάνετε πρὶν ἢ ἐγὼ μάθω τὴν θέλησίν της.

Ἄλλὰ καὶ σεῖς, κύριε, μὲ τί δικαίωμα ἐπεμβάινετε οὕτως εἰς τὴν ζωὴν μου, ὡς δεσπότης; εἶπεν ὁ κόμης. — Ἐννοεῖτε ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ μάθω τί δικαίωμα ἔχετε. . . .»

Τὸν διέκοψα πλησιασάς καὶ λαβὼν τὴν χεῖρά του·

«Αἱ ὑπάρξεις ἡμῶν εἶνε στενότατα συνδεδεμέναι, τῷ εἶπον, διότι μία γυνὴ μᾶς ἐνόησι! — Δὲν γνωρίζω τὴν οἰκογένειαν Β * * * εἰμὶ ἀφότου καττοικῆ εἰς τὴν ἑπαυλιν ταύτην ἀλλ' ἡ δεσποινὶς Ῥενέ μοι ἐνέπνευσε κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο τοιαύτην φιλίαν, ὥστε εἶμαι πλέον ἢ ἀδελφός της.»

— Ὁ Κόμης ἐφρικίασε.

«Μὴ φοβῆσθε, ἐξηκολούθησα. — Ἡ φίλις αὕτη οὐδὲν ἔχει τὸ κοινὸν μὲ τὰ αἰσθημάτκ σας καὶ δὲν πρέπει νὰ σὰς ἀνησυχῶ. Ἄν ἡ Ῥενέ σὰς ἀγαπᾷ, ἐγὼ δὲν θὰ κλίνω κεφαλὴν ἡσυχον πρὶν ἢ εὐτυχῆσῃτε ἀμφοτέροι. — Τώρα, ἰδοῦ, κυττάξάτε με καλὰ, εἰς τὰ ὄμματα, καὶ εἰπέτε ἂν δύνασθε νὰ ζηλοτυπῆτε! . . .»

Αἱ χεῖρες ἡμῶν ἔμειναν ἐπὶ μίαν στιγμὴν ἠνωμένα. Τὸ βλέμμα τοῦ ἐβουθίσθη ἐντὸς τοῦ ἰδικοῦ μου.

«Μοὶ εἶνε ἀκατανόητον τὸ αἰσθημά σας, εἶπε. Οὐδέποτε ἠγάπησα ὡς φίλην γυναῖκα νέαν καὶ ὠραίαν. — Ἄλλ' οὐδὲν ὑπάρχει ἕξοχον δι' ἐκεῖνον, ὅστις θαυμάζει μόνον ὅ,τι γνωρίζει καὶ τὸ ἀληθῶς ὠραῖον εἶνε ἄρρητον! Σὰς πιστεύω, διότι πονῶ ἤδη ὀλιγώτερον καὶ τείνω πρὸς τὴν ἐλπίδα.»

Τὸ μέγα ἐκράτησε τοῦ ἐντελοῦς ἐν τῇ ψυχῇ του.

«Ἐλπίζετε! τῷ εἶπον. — Ὁ ἔρωσ σας δὲν εἶνε πλέον μόνος· ἔχει τοῦ λοιποῦ ὑπέρμαχον, ὅστις δὲν θ' ἀπαυδήσει εὐκόλως. Πρῶτον πρέπει νὰ μάθω ἂν ἡ Ῥενέ σας ἀγαπᾷ, καὶ ἂν δὲν ὑπάρχη δὲ τοιοῦτον αἰσθημα παρ' αὐτῇ, θὰ προσπαθῆσω νὰ δημιουργηθῇ τῶρα. — Γνωρίζει τὸν ἔρωτά σας;

— Τίς ἠδύνατο νὰ τὸν φανερώσῃ;

— Τὸ πᾶν! — Ἡ κρυφίως λαλοῦσα σιγή, φωνή τις μυστικὴ ἐν τῇ καρδίᾳ. . . . Ἄλλως καὶ ἂν δὲν γνωρίζῃ τι, θὰ μάθῃ τῶρα δι' ἐμοῦ. — Ἐπὶ τοῦ παρόντος πρέπει νὰ κρυβῆτε· οὐδεὶς νὰ ὑπονοήσῃ τὴν παρουσίαν σας. Ἄμα βελτιωθῇ ὀλίγον ἡ κατάστασίς σας θὰ ὑπάγετε εἰς τὴν πόλιν καὶ τότε μόνον ἐγὼ θὰ ἐνεργήσω ὑπὲρ ὑμῶν· ἐκεῖ δὲ θὰ μανθάνετε τὰ συμβαίνοντα. — Ἄν σας ἀγαπᾷ, σας ὑπόσχομαι πᾶσαν ἐπιτυχίαν.

— Πλὴν ἐγὼ εἶμαι ἤδη πένης! πῶς θὰ ζήσω;

— Εἴμ' ἐγὼ πλούσιος. . . . δηλαδή τοῦτο εἶνε δευτερεύον ζήτημα. Σεῖς ὑποσχέθητε μόνον νὰ ὑπακούετε καὶ νὰ ἐλπίζετε.

— Ὡ! Ἐλπίζω! ἀνέκραξεν ὁ Μκξίνσκη μετὰ χαριεστάτης διαχύσεως τῆς ψυχῆς. — Βλέπετε ὅτι δὲν σας ἐρωτῶ περὶ τῶν μέσων, τὰ ὅποια θὰ μετχειρισθῆτε. Σὰς ἐμπιστεύομαι τὴν ζωὴν μου· ὑπακούω· ἰδοὺ! φεύγω ἀμέσως.

— Ποῦ πηγαίνετε; . . . Σεῖς εἶσθε ἀθηνῆς!

— Εἶμαι λαμπρά. Μὴ χάνωμεν καιρόν. Ἐδῶ βλέπω ὅτι σας ἐνοχλῶ, χαίρετε. . . .

— Στκθῆτε, εἶπον, κρατῶν αὐτὸν ἀπὸ τοῦ βραχιόνος. Δὲν εἶνε τόσον εὐκόλον νὰ ἐξέλθῃτε, διότι ἡ θύρα τῆς ἐπαύλεως εἶνε κλειστὴ καὶ διὰ νὰ τὴν ἀνοίξωμεν εἰς τοιαύτην ὥραν πρέπει νὰ ἐξυπνήσωμεν τὸν κ. Τοκῶν. — Εἰς τὸν κῆπον δυνάμεθα νὰ καταβῶμεν ἀπὸ τὸ παράθυρον, ἀλλ' ἵνα φθάσωμεν εἰς τὴν ὁδὸν πρέπει νὰ διέλθωμεν τὸ ἔλος, σεῖς δὲ εἰς τὴν εὐρίσκασθε κατάστασιν εἶνε ἀδύνατον νὰ εἰσέλθῃτε εἰς τὸ ὕδιον. . . . Ἐν τούτοις, ἄς δοκιμάσωμεν· θὰ σας σηλώσω εἰς τοὺς βραχιόνάς μου.

— Μὲ μεταχειρίζεσθε ὡς γυναῖκα, βλέπω.

— Ὅπως τὴν Ῥενέ μου!

Προσέδεσα σχοινίον εἰς τὸ παράθυρον, δι' οὗ κατέβημεν εἰς τὸν κῆπον

καὶ ἐτρόπημεν πρὸς τὴν κατὰ μῆκος τῆς οἰκοδομῆς δενδροστοιχείαν. —

Ἄμα ἐφθάσαμεν ὑπὸ τὸ παράθυρον τῆς Ῥενέ.

«Ἐδῶ κατοικεῖ», τῷ εἶπον.

Ἐσταμάτησε.

— Δὲν ἤλθατε ποτὲ τὸ ἐσπέρως ὑπὸ τὸ παράθυρον τοῦτο; μὲ ἠρώτησε.

— Οὐδέποτε!

— Ἐγὼ θὰ διηρχόμην τὰς νύκτας ἐδῶ! . . . Τί αὔρα γλυκεῖα! . . . ἐδῶ ἀναπνέει τις ζωὴν! . . .»

Ῥοδωνιά ἐπικνήθη ἐκάλυπτε τὸ τεῖχος.

— «Ἄραυ μοὶ ὑπόσχεσθε τὰ ἀδύνατα, ἄφετέ με τοῦλάχιστον ν' ἀπολαύω ἀπὸ τοῦδε μικρῆς τινοῦ εὐτυχίας!»

Λέγων ταῦτα προσεπάει νὰ διανοίξῃ τὸ φύλλωμα τῆς Ῥοδωνιάς, ἵνα προσεγγίσῃ πρὸς τὸ παράθυρον, κινῶν δὲ τοὺς κλάδους διεσκόρπισεν ἐρ' ἡμῶν εὐώδη χιόνια.

Φοβηθεὶς παιδικόν τι διάβημα ἐκ μέρους του, τὸν ἤρπασα ἐντὸς τῶν βραχιόνων μου καὶ διηυθύνῃ πρὸς τὸ τέλημα. — Ἦτο τὸ μόνον μέσον, ὅπως τὸν ἀποσπάσω τοῦ τόπου ἐκείνου.

Ὅτε ἀπεχωρίσθημεν εἰς τὴν πόλιν μοὶ ὑπεσχέθη νὰ περιμένῃ ἡσυχῶς τὴν ἐπάνοδόν μου.

I'

Χρήσιμος ἡ φίλια.

Ὁ Δουξ Β*** ἐξήρχετο σχεδὸν καθ' ἐκάστην εἰς μακρὸν περίπατον μόνος ἢ μετὰ τῆς Αὐγούστας. — Πρώτην ἤδη φορὰν ἐκαιροφυλάκτησα τὴν στιγμὴν ἐκείνην καὶ εἰσῆλθον παρὰ τῇ Ῥενέ, ὅπως τὴν συναντήσω κατὰ μόναν. Ἦμην δὲ ἀποφασισμένος νὰ μὴ ἀπολέσω εἰς ἀνωφελῆ προίμια τὴν πολύτιμον ταύτην περίστασιν, ἀλλὰ νὰ τῇ ὀμιλήσω ἀμέσως περὶ τῶν διατρεχόντων.

«Εἶμαι λυπημένη, μοὶ εἶπεν ἄμα ἰδοῦσά με. — Ὑπῆρχεν ἐδῶ ὑπὸ τὸ παράθυρόν μου ἐν ὠραῖον λευκὸν Ῥόδον, τὸ ὅποῖον καθ' ἐκάστην μὲ ἔβλεπεν ἐξυπνώσαν καὶ τὸ ὅποῖον χθὲς τὴν νύκτα ἐξηφανίσθη. Τὸ ἐζήτησα εἰς μάτην. . . . ἄνεμος θὰ διεσκόρπισε τὰ φύλλα του. . . . Αὐτὸ μὲ ἔκαμε νὰ ῤεμβάζω.

— Νὰ ῤεμβάζετε; . . . καὶ εἰς τί ἄρά γε; . . . εἰς ἔρωτα ἴτως;

— Εἰς ἔρωτα ἐγὼ! . . . πῶς σας ἤλθε τοιαύτη ἰδέα;

Λέγουσα τοῦτο ἠγέρθη, διήλθεν ὀλόκληρον τὴν αἴθουσαν καὶ ἔστη πρὸ τοῦ παραθύρου πλανῶσα μελαγχολικῶς τὸ βλέμμα εἰς τὴν πεδιάδα.

«Μὲ συγχωρεῖτε, εἶπον. — Ἐνόμιζα ὅτι ποτὲ δὲν ἤθελα θεωρηθῆ ἀδιά-

κριτος παρ' ὑμῶν. Ὅταν ἡ φίλις ἐρωτᾷ θέλει νὰ καταστῇ χρήσιμος ἢ νὰ παρηγορήτη.

Στιγμαι σιωπῆς διεδέχθησαν τοὺς λόγους τούτους. — Ἡ Ῥενέ αἴφνης ἤλθε καὶ ἐτοποθετήθη ἀπέναντί μου, λέγουσα διὰ φωνῆς διαπεραστικῆς, βεβιασμένης.

«Ἐχω ἄδικον. Ἀφοῦ κέκτημαι τὴν ἰδικήν σας ἐμπιστοσύνην δὲν πρέπει νὰ φεῖδωμαι τῆς ἰδικῆς μου. — Φράντζ, ναι, ἠγάπησα ἢ μᾶλλον ἀγαπῶ ἐν πρόσωπον παρὰ τοῦ ὁποίου δὲν ἀγαπῶμαι. Διὰ τοῦτο μὲ ἠκούσατε λέγουσαν ὅτι δὲν θὰ ὑπανδρευθῶ ποτέ. — Ἴδού λοιπόν, εἰσθε εὐχαριστημένοι;

— Μοὶ ὁμιλεῖτε ὡς ἐνώπιον ἀνακριτοῦ. . .

— Ὅχι, ἀλλὰ τὸ μυστικὸν τοῦτο οὐδέποτε εἶχεν ἐξέλθῃ τῆς καρδίας μου· ἐβρίγησα δὲ ἤδη αἰσθανομένη αὐτὸ ἀνερχόμενον μέχρι τῶν χειλέων μου· ὦ! ἤμην πολὺ δυστυχῆς. Ἐνεκὰ τούτου ἡ φίλις σας ὑπῆρξε μέγα εὐεργέτημα δι' ἐμέ. Πόσον εἶχα ὑποφέρει! . . . Ἦτο εὐφυῆς, ἀγαθός, νέος, ὠρῆτος καὶ. . . ὅπως σεῖς ἐνεφανίσθητε εἰς τὴν καρδίαν μου ὡς φίλος, οὕτω καὶ ἐκεῖνος ἐνεφανίσθη ὡς σύζυγος. Ἴδού τὸ πᾶν. — Θέλετε ἤδη νὰ σὰς περιγράψω πῶς μίκα ὑπαρξίς φθίνει βαθμηδὸν καὶ ἐπὶ τέλους ἐξαφανίζεται; Φαντασθῆτε μίαν ὠραίαν πρωίαν· λαμπρὸς ἀνατέλλων ὁ ἥλιος καὶ ζωηφόρος ὑψοῦται πρὸς τὸν κυανοῦν οὐρανόν. Αἴφνης ἐπέρχεται νέφος καὶ ὁ ἥλιος ἀμαυροῦται, τὰ πτηνὰ σιωπῶσι, τὰ φυτὰ ἐπικλίνουσι καὶ πᾶσα ἡ ἐν τῇ φύσει ποίησις πνίγεται ὑπὸ τὰ δάκρυα τοῦ οὐρανοῦ. . . Τετέλεσται. Ἡ πρωία ἐκείνη δὲν θ' ἀνατείλῃ πλέον. . . Τὴν ἐπαύριον ὁ ἥλιος θὰ φανῇ ἐκ νέου λαμπρός, εὐθυμος, χαρωπός, ἀλλ' ἡ πρωία θὰ ἦν ἄλλη. — Τοιαύτη καὶ ἡ ζωὴ τῆς γυναικός. Μία πρωία ὑπάρχει ἐν αὐτῇ: ἐκείνη, καθ' ἣν ἀγαπᾷ. Ἀλλοίμονον ἂν ἡ πρωία ἦν ἐσκοτεινῆ! . . . .»

Ἐβηκα τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τῶν χειρῶν τῆς Ῥενέ καὶ ἠσθάνθην δάκρυον πίπτον ἐντὸς τῶν δακτύλων μου. Εὐρισκόμην εἰς ἀφόρητον ταραχήν. Μία λέξις, ἐν ὄνομα προφερόμενον ἠδύνατο νὰ μοὶ ἀραιρέσῃ διὰ παντός τὴν ἐλπίδα τοῦ ν' ἀποδώσω τὴν εὐτυχίαν εἰς τὴν φίλην μου καὶ νὰ σώσω τὴν ζωὴν ἐνὸς ἀνθρώπου. — Ἄν δὲν ἠγάπα τὸν Μαξίνσκη, ἤδη βεβαίως δὲν ἤθελε τὸν ἀγαπήσει, ἀφοῦ εἶχεν ἀφιερῶσει ἀλλοτρίῳ τὴν ψυχὴν της.

«Εὐρίσκωμαι εἰς ἀγωνίαν, εἶπον αὐτῇ. — Ἄλλ' εἰπέτε μου. . . . ἢ ἕως θέλετε νὰ παύσω; . . . .

— Τί ἄλλο μένει νὰ μάθετε.

— . . . . Τὸ ὄνομά του!»

Χωρὶς νὰ προφέρῃ λέξιν διηυθύνθη πρὸς τινὰ τράπεζαν καὶ λαβοῦσα λεύκωμα φωτογραφικῶν, ἐπανῆλθε πρὸς με.

«Δύναμαι νὰ σὰς δείξω τὴν εἰκόνα του. Ἴδού. . . ἰδού αὐτός!» εἶπε καὶ ἔστρεψε τὸ λεύκωμα ἀνοικτὸν πρὸς με.

Ἐπέστην εἶδος σκοποδίνης, τὴν ὁποίαν ὑπερμειήσας διὰ μεγάλης προ-

σπαθείας, ἔτεινα τοὺς ὀφθαλμούς· καὶ εἶδα. . . τὸν Κόμητα! — Ἦρχισα νὰ γελῶ, νὰ κλαίω, νὰ ἐκτελῶ κινήσεις παράφρονος.

«Τί ἔχετε; ἀνέκρξεν ἡ Ῥενέ. — Ἐγνωρίζατε λοιπὸν τίποτε; ἕως γνωρίζετε τὸν ἴδιον, μήπως τὸν εἶδατε; . . . Φράντζ, τὴν ἀλήθειαν! . . . θέλω τὴν ἀλήθειαν. Ἀκλήσατε λοιπὸν! . . . . Ἀπέθανε! . . . .

— Σὰς ἀγαπᾷ!

Ἐξέφερε κρυγὴν καὶ ἔπεσεν εἰς τὰς ἀγκάλας μου. Αἴγλη φωτὸς διεχύνετο περὶ τὸ πρόσωπόν της.

Ἐξηκολούθησα χαμηλοφώνως:

«Ὁ Κόμης Μαξίνσκης θὰ γείνη σύζυγός σας ἢ θ' ἀποθάνῃ. Τὰ ῥόδα, τὰ δ-ποῖα ἐφυλλορρόησαν τὴν παρελθοῦσαν νύκτα ὑπὸ τὸ παράθυρόν σας, αὐτὸς. . .»

Ἀλλὰ, ἡ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου Ῥενέ δὲν ἦτο πλέον ἢ συνήθως παρῆτα καὶ μελαγχολικὴ κόρη· ἦτο ἄλλο παιδίον φρίσσειν ὑπὸ τῆς συγκινήσεως καὶ τοῦ πάθους. Ἀόμψεις ἐξέπεμπον οἱ ὀφθαλμοὶ της καὶ τὰ χεῖλη ἐπανειλημμένως ἐφέροντο ἐπὶ τῆς εἰκόνας τοῦ Κόμητος. Ἡ καρδία ἐπαλλεν ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, ἢ ἀναπνοῆς κατεπνίγετο.

«Μὲ ἀγαπᾷ! . . . Τὸν εἶδατε λοιπὸν; ἦλθ' ἐδῶ; . . . ἤγγισε τὰ κνήθη ταῦτα;» ἔλεγε διακόπτουσα τὰς φράσεις.

Τῇ διηγήθην τὰ συμβάντα. Μὲ ἤκουεν ἀπλήστως. Τῇ ὑπεσχέθην νὰ μεταβῶ εἰς Βαρσοβίαν, ἵνα ἶδω ἂν ἦτο πράγματι ἀδύνατος ἢ ἐπανόρθωτος τοῦ Κόμητος. Αἱ ἰδικαί του προσπάθειαι πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς περιουσίας βεβίως δὲν θὰ ἦσαν τοσοῦτω ἐπιμόνοι ὅσω αἱ μέλλουται ἰδικαί μου. Ἐρεῦνας, μηχανορραφίαι, ὑποσχέσεις, οὐδὲν ἤθελον παραλείπει. — Ἡ Ῥενέ οὐδόλως ἐμερίμνη περὶ τῆς περιουσίας, ἀλλ' ὁ Μαξίνσκης οὐδέποτε θὰ τῇ ἐπέβαλλε τὴν πενίαν του καὶ ὁ Δουξ Β*** θὰ εἶχε τὴν αὐτὴν βεβίως γνώμην. Ἐπρεπε τοῦλάχιστον ἡ δυσκολία αὐτῆ νὰ ἐκλείψῃ. Ὑπὸ πᾶν ὁμῶς ἔποψιν ἐγγυώμην περὶ τοῦ μέλλοντος.

«Ἀγαπητέ μοι Φράντζ, εἰσθε ὁ κλῆρος μου ἄγγελος, ὁ μόνος μου φίλος», μοὶ ἔλεγεν ἡ Ῥενέ περιβαλλουσα τὸν λαιμὸν μου διὰ τῶν βραχιόνων της, ὥσει ἐπιθυμοῦσα νὰ μὲ ἀσπασθῇ.

Καὶ ἐκείνην τὴν στιγμὴν ἐνεφανίσθη ἡ Αὐγούστα. Εἶχεν εἰσέλθει χωρὶς νὰ τὴν ἀκούσωμεν καὶ εἶδε τὰ κίνημα καὶ τὴν στάσιν τῆς Ῥενέ.

«Ἡ φίλις σας, βλέπω, γίνεται πολὺ τρυφερὰ, εἶπε θεωροῦσα ἡμᾶς μετ' ὀργῆς. — Δίδετε φιλήματα! . . . .

— Ὅχι, ἀπεκρίθη ἀπλῶς ἡ δεσποινὶς Β***, τὴν ὁποίαν ἡ ἀπότομος αὐτῆ φράσις δὲν ἐθορύβισε ποσῶς. — Δὲν δίδομεν φιλήματα, ἀλλ' ἀποχαιρετίζομεν ἀλλήλους. Ὁ Φράντζ ἀναχωρεῖ.»

Ἡ Αὐγούστα ὠχρίασε.

«Ἀναχωρῶ εἰς μακρὸν ταξεῖδιον, εἶπον ἐγώ. — Ἐλπίζω δὲ ὅτι καὶ σεῖς θὰ μὲ ἀποχαιρετίζετε δι' εὐχῶν ἐπίσης εὐλογοῦντων.»

Τῇ ἔτεινα τὴν χεῖρα, τὴν ὁποίαν δὲν ἔλαβε.

«Καὶ ποῦ πηγαίνετε; ἠρώτησε δι' ὕφους ἀγερώχου μὴ προκαλοῦντός τὴν ἐμπιστοσύνην.

— Εἰς Πολωνίαν καὶ ἔσως εἰς Ῥωσίαν.

— Πότε δὲ σκοπεύετε νὰ ἐπκνέληθετε;

— Δὲν γνωρίζω.»

Ἴστατο ἐπὶ τοῦ κατωφλίου τῆς θύρας κωλύουσα, οὕτως εἶπεῖν, τὴν διάθεσίν μου.

«Ὅπως ἴπποτε βλέπω ὅτι ἡ ἀναχώρησις αὕτη δὲν λυπεῖ οὔτε σὰς οὔτε τὴν Ῥενέ. Μοὶ ὁμιλεῖτε γελῶσαι.

— Διατί νὰ μᾶς λυπήσῃ; εἶπεν ἡ Ῥενέ. — Διὰ τοὺς φίλους ὁ χωρισμὸς εἶνε θλίψις, δὲν εἶνε πένθος.

Ἡ Αὐγούστα ἔμενε σκεπτικὴ ἐνῶ ἡ Ῥενέ μάτην προσεπάθει νὰ καταστείλῃ κινήματα χαρᾶς. — Πόσον μεταῖχον καὶ ἐγὼ τῆς εὐτυχίης ταύτης, τῆς ὁποίας ἤμην δημιουργός!

«Πότε ἀναχωρεῖτε;» μὲ ἠρώτησεν αἴφνης ἡ Αὐγούστα.

— Ἀπόψε.

— Ἀπόψε! Καὶ ποῖαν ὥραν;

— Ἀπὸ τοῦ σταθμοῦ θ' ἀναχωρήσω διὰ τῆς ἀμαξοστοιχίας τῶν ὀκτώ τὴν ἔγκυλιν ὅμως θὰ ἐγκαταλείψω εἰς τὰ ἑπτὰ.

— Ἀναχωρήσατε ἀπ' ἐδῶ ἡμίσειαν ὥραν πρότερον, εἶδεμὴ ἄλλως κινῶν δυνεύετε νὰ βραδύνετε πολὺ. — Βλέπετε ὅτι σὰς δίδω καὶ συμβουλάς, ὥστε δὲν δύνασθε νὰ μὲ θεωρήσετε μοχθηράν.

— Ἐξέφορα καποτὲ τοιαύτην ιδέαν;

— Τὴν ἐσκέφθητε.

— Οὔτε!

— «Καλὴν ἐντάμωσιν!» εἶπεν, ἀφίνουσα τέλος τὴν ἔξοδον ἐλευθέρων.

Ὁ κ. Δουξ Β*** ἦτο εἰς τὸ κυνήγιον. Περεκέλεσα λοιπὸν τὰς δεσποινίδας νὰ τῷ ἐκφράσωσι τὴν λύπην μου διότι ἀνεχώρουν χωρὶς νὰ τὸν ἀποχαιρετίσω, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην νὰ χάσω οὐδὲ στιγμὴν.

Ἐσπευδον ἄλλως νὰ φθάσω εἰς τὴν πόλιν, ἵνα ἀναγγείλω τῷ Μαξίνσκῃ τὴν εὐτυχίαν του, συνάμα δὲ συλλέξω τὰς ἀναγκαίης πληροφορίας περὶ τοῦ ταξιδίου μου καὶ τῶν μέσων ἐπιτυχίης τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ.

ΙΑ'

Μεταξὺ εὐτυχίας καὶ ἀνθρώπου ὑπάρχουσιν οἱ φθονεροί: πάντες, οὐδεὶς!

Πρῶτον ἔσπευσα νὰ ἀποχαιρετίσω τοὺς Τοκέν. Τοῦτο μοὶ ἐπροξένησε εὐχαρίστησιν, διότι ἀφότου ἀνεπτύχθησαν αἱ σχέσεις μου μετὰ τῆς οἰκο-

γενείας Β***, ὑφιστάμην ἐκ μέρους τῶν ἀδικόπου εἰρωνείας, τῶν ὁποίων ἡ πηγὴ καὶ ἡ σημάσια ἦτο εὐληπτος.

Εἰσῆλθον εἰς τὴν αἴθουσαν, ἔνθα ἐγίνοντο αἱ συνήθεις συθρωπαὶ συνομιλίαι μετὰ τὸ δεῖπνον, τοῦ κ. Τοκέν κεκυφτός ἐπὶ κυπέλλου ζύθου μὲ τὴν κάπνοσύριγγα εἰς τὰ χεῖλη, τῆς κ. Τοκέν μόλις κατορθούσης νὰ πλησιάσῃ τοὺς βραχίονας πρὸς ἐκτέλεσιν ἐργοχείρου.

Ὅταν τοῖς ἀνήγγειλά ὅτι ἀνεχώρουν ἀμέσως τὴν αὐτὴν ἐσπέραν, ἡ κυρία Τοκὼν ἠγειρεν ἐπ' ἐμὲ ὀφθαλμούς, ἐπὶ τῶν ὁποίων ἔλαμψεν αἰφνιδία ὀργή. Ἦτο ἀστραπὴ προαγγέλουσα τυχεῖν ἔκρηξιν τῆς θυέλλης.

Ἐν τούτοις, ἔνκ καλύψω τὴν ζημίαν, τὴν ὁποίαν ἐπέφερον αὐτοῖς ἡ πρῶτος ἀναχώρησις μου ἐκ τῆς ἐπκύλεως, ἀπέθηκα ἐπὶ τῆς τραπέζης ἐν χαρτονομισμα.

«Τούλάχιστον πρὶν ἢ ἀποχωρισθῶμεν, ἕως οὗ ἐτοιμασθῇ καὶ ὁ σάκκος σας, θὰ πῶμεν τὸ τελευταῖον ποτήριον παλαιοῦ οἴνου», εἶπεν ὁ κ. Τοκέν ἐφαρμόζων τὴν καθιερωμὴν συνήθειαν εἰς τὰ χωρὶς τοῦ μὴ ἀποχωρίζεσθαι ἀνευ τοιαύτης σπονδῆς. — Δὲν ἠδυνάμην ἐπομένως ν' ἀποποιηθῶ.

«Ταλαίπωρε Φράντζ, ἤρξατο λέγουσα ἡ κυρία Τοκὼν ἀμέσως ἄμα ὁ σύζυγός της ἐξῆλθεν ἕνα ἐκλέξῃ ὁ ἴδιος τὴν φιάλην ἐν τῷ ὑπογείῳ. — Πῶς καταστρέφετε τὸ μέλλον σας! Εἶμαι βεβαίως ὅτι τὸ ταξιδίδιον σας γίνεται χάριν τῶν μεγάλων τούτων προσώπων. Ἐγκαταλείπετε τὸ πᾶν δι' ἐκεῖνους. . . . Καὶ ἡ ἀντακροῖσθί σας ποῖα θή ἦνε; . . . ἀχαριστίαι! — Σὰς λέγω ταῦτα πρὸς τὸ συμφέρον σας, διότι δὲν ἔχετε κενέαν ὅπως σὰς συμβουλεύω.

— Πῶς δὲν ἔχω; καὶ ἡ μήτηρ μου; . . .

— Καὶ ἐγὼ ἔχω μητέρα, πλὴν οὐδέποτε μὲ ἀνεχάιτισεν ἀπὸ τὰς ἀνοησίας, εἰς τὰς ὁποίας ὑπέπεσα κατὰ τὴν ζωὴν μου· μεταξὺ ἄλλων καὶ ἀπὸ τὸ νὰ ὑπανδρευθῶ. . . .»

Εὐτυχῶς ὁ κ. Τοκέν εἰσῆλθε.

«Ἡ σύζυγός μου σὰς ἐπιπλήττει ἔτιω; διότι φεύγετε καὶ ἔχει δικαίον, εἶπεν. — Εἴθε ἀξιόλογος νέος καὶ κάτοχος ἰκκῆς περιουσίας, ἐλευθέρως μάλιστα πικρὸς χρέους. Γνωρίζω ἐδῶ εἰς τὰ περίχωρα πολλὰ κοράσια πλουσίων γονέων, ὠραιότατα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐδέχοντο εὐχαρίστως τὰς περιποιήσεις σας. Ἴπποτε δὲν σὰς λείπει διὰ νὰ γείνετε εὐτυχής. Ἀφοῦ ὅμως σεῖς, ἀντὶ ν' ἀπολαύσετε τῆς βεβαίης ταύτης εὐτυχίης, θέλετε νὰ ἀναμειγνύεσθε μὲ τοὺς εὐγενεῖς, καλὰ νὰ πάθετε! Ποτὲ οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ δὲν λησμονοῦσι τὴν ἀπόστασιν μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν μὴ καλογεννημένων, ὅπως τοὺς ὀνομάζουσιν.»

Ἡ ὑπομονὴ μου ἤρχιζε νὰ ἐξαντληθῆται.

«Δὲν πρόκειται περὶ φιλοδοξίης ἐδῶ, διέκοψεν ἀποτόμως ἡ κυρία Τοκέν. — Ὁ κύριος εἶνε ἐρωτευμένος!

— Ἐρωτευμένος; ἐπανελάθεν ὁ κ. Τοκέν. — Καὶ αὐτὸ εἶνε δυνατόν.
— Διάβολο! — Τότε ὅμως τὸ σφάλμα δὲν εἶνε ἰδικόν του. Ὅταν βλέπῃ
κάνεις καθ' ἡμέραν τὰς κυρίας αὐτὰς μετὰ τὰ ὠραῖά των φορέματα, μετὰ
γλυκὸ πρόσωπον, μετὰ τὰ μεγάλα μεγάλα ὄμματα, ἔρχονται κάττι συλλο-
γισμοί! . . . . Ἐγὼ τοῦλάχιστον ὁμολογῶ ὅτι, ἂν δὲν ἦμην ἔγγαμος, θὰ
ἔχανα τὸν νοῦν μου. Ἐχουν ἓνα ὕφος! . . . νομίζεις ὅτι δὲν πατοῦν τὸ
χῶμα. . . . .

Κύριε Τοκέν! » ἐφώνησεν αὐστηρῶς ἡ σύζυγος τοῦ ἐνοικιαστοῦ.

Ἄλλ' ἐκεῖνος ἐξηκολούθει:

« Λοιπὸν, πτωχέ μου Φράντζ, τὸ ἐννοῶ . . . συνελήφθητε! Ἐν τούτοις
ὁμιλήτατε περὶ γάμου καὶ βλέπετε. Τώρα, δὲν λέγω τοῦναντίον, εἶν' ἐν-
δεχόμενον νὰ σὰς ἀγαποῦν ὀλίγον . . .

— Αὐτόν! ἀνέκραξε πάλιν ἡ κυρία Τοκέν γελῶσα. — Νομίζεις ὅτι
προσέχουν διόλου εἰς αὐτόν!

— Αὐτόν, μάλιστα . . . αὐτόν! Εἶνε ὠραῖος νέος. Σὺ ἢ ἰδίᾳ δὲν μοῦ
τὸ εἶπες τασάκις;

— Ποτέ!!!

— Χιλιάκις! — Καὶ αὐταὶ λοιπὸν αἱ κυρίαὶ βλέπουν καὶ βλέπουν μάρ-
λιστα μετὰ ὠραῖα ὄμματα, καὶ ἀκούουν εὐχαρίστως μετὰ πολὺ μικρὰ ὄτα
ὅ,τι λέγει ὁ Φράντζ, ὅστις ἔχει πνεῦμα.

— Σὰς βεβαίῳ ὅτι ἀπατάσθε ἀμφοτέρω, διέκοψα ἐπὶ τέλους; Θὰ ἦτο
δὲ κακοήθεια ἐκ μέρους μου νὰ σὰς ἀφίτω εἰς τοιαύτην τινὰ ιδέαν.

Ποία τάχα νὰ τὸν ἀγαπᾷ; ὑπετονθόρυζεν ἡ κυρία Τοκέν ἐξακολου-
θοῦσα τὰς σκέψεις της. — Δὲν εἶνε ἡ λεπτή, φέρεται πολὺ ἐλευθέρως καὶ
ἀφελῶς πρὸς αὐτόν. Θὰ ἦνε ἡ ἄλλη, ἡ ἀνεψιὰ τοῦ Δουκός, εἶμαι βεβαία.
Τὴν εἶδα μίαν ἡμέραν νὰ τὸν πκρατηρῇ ὀπισθεν τοῦ παραθύρου. Εἶνε
ὑπερήφανος καὶ δὲν θέλει νὰ τὸ φανερώσῃ . . . ἀλλ' εἶνε ἐκεῖνη! ὦ! εἶ-
μαι βεβαίωτάτη.

— Καθὼς βλέπω, Κύριε Τοκέν, φροντίζετε πολὺ περισσότερο νὰ μνη-
θάνητε ὅ,τι συμβαίνει μετὰ τῶν ἄλλων παρὰ ὅ,τι ἀνάγεται εἰς τὴν ἐρ-
γασίαν μας. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν μᾶς ἀφορᾷ παρα-
κλῶ νὰ μὴ γείνη πλέον λόγος.»

Ἄν ἐπεδείκνυον τὴν δυσαρέσκειαν, τὴν ὁποίαν μετὰ ἐκίνησαν αἱ ἀθλιό-
τητες αὐταὶ θὰ ἐκρατύνοντο αἱ ὑπόνοιαι ἀμφοτέρων. Προετίμησα ἐπομέ-
ως νὰ μείνω ἀδιάφορος καίτοι περιφρονῶν ἐνδομύχως μέχρις ἀγανακτή-
σεως τὰ δύο ἐκεῖνα εὐτελεῖ ὄντα, εἰς τῶν ὁποίων τὰ χεῖλη κατεσπηλοῦντο
προσφιλῆ ὀνόματα.

« Δὲν βλέπεις, εἶπον. — Εἶσθ' ἐλεύθεροι νὰ σκέπτεσθε ὅ,τι θέλετε. Καὶ
ἤδη, σὰς ἀποχαιρετῶ.»

Ὅμολογῶ ὅτι μετὰ πόνου ἐγκυτέλιπον τὴν ἔγκυλιον ἔνθα τοσούτῃ
ἰσχυρὸς δεσμὸς προσείλκυε τὴν καρδίαν μου. Οὐχ ἦττον ἡ ἀνάμνησις τῆς
Ῥενέ μ' ἐνεθάρρυνε καὶ ἤρχισα τὴν πορείαν ἀποφασιστικῶς.

Ἡ νύξ μετὰ κατέλαθεν ἄμα εἰσερχόμενον εἰς τὸ μικρὸν δάτος. Τὰ φύλλα
ἐφάνιντο ἀργυρᾶ ὑπὸ τὴν σελήνην καὶ ἀνθρακώδη ἐν τῇ σκιᾷ· ὁ ψίθυρος
αὐτῶν ὁμοίκαζε πρὸς τὸν θόρυβον ἀφιπταμένου πτηνοῦ. Τὸ πᾶν ἀπετέλει
ὑπόκωφον τινὰ λαλιὰν τῆς φύσεως. Ἡ ἀτραπὸς λίαν εὐρεῖα δι' ἓνα δια-
βάτην, ἦτο ἱκανὴ νὰ περιλάβῃ δύο βεδίζοντας παραπλεύρως. Ἡ γῆ ἀπέ-
πνευε χλιαρότητα τινὰ, γενομένην ἐπισθητικὴν πρὶν ἢ συγκερασθῆ μετὰ
τῆς ἐσπερίας δρόσου. Εἶδος μέθης μετὰ κτελάμβανε βραθυμῶς, διότι ἡ
φύσις ἐπιδρᾷ πολλάκις ἐπὶ τῆς ψυχῆς, ὅπως ὁ οἶνος ἐπὶ τοῦ σώματος.
Οὐδόλωσ θὰ ἠπόρουσαν ἂν ἐβλεπον διολισθηκίνουσαν μέσφ τῶν δένδρων νύμ-
φην τινὰ δρυάδα. Οὕτω δέ, μετὰ τῶν διαφόρων μυστηριασθῶν ἤχων,
οἵτινες ἠκούοντο ἐκεῖ, ὅπως καὶ εἰς πᾶν δάτος, ἐνόμισα ὅτι διακρίνω κρό-
τον τινὰ διάφορον τῶν ἄλλων. Ἐστῆν, προσέχων τὸ οὖς . . . Δὲν ἤκουσα
πλέον τίποτε. Ἐβάδισα ἐκ νέου καὶ ὁ κρότος ἐπικρατήθη, ἐξασθενούμε-
νος βραθυμῶς μετὰ τοῦ ἐπικρατοῦ ὁλοτελῶς ἄμα ἐγὼ ἐσταμάτησα.

Τί νὰ ἦτο;

Ἐτρεξά αἰφνιδίως καὶ τότε διεῖδον λευκὴν τινὰ μορφήν, φαινομένην
καὶ κρυπτομένην κατὰ τὰς στροφὰς τοῦ μονοπατίου. Ἦτο γυναικεία ἐσθῆς,
τῆς ὁποίας αἱ πτυχαὶ ἐκινουνοτο ἐλαφρῶς ἐν τῇ αὐρᾷ. Τρέχων πάντοτε,
διέκρινα δύο γυναῖκας, αἵτινες ἐπὶ τῇ προσεγγίσει μου ἐξηφανίσθησαν.
Ἄπορῶν, ἐξηκολούθησα τὸν δρόμον, ἀλλὰ μόλις εἶχον προδῆ ἔτι ὀλίγα
βήματα, ἡ λευκίμων γυνή, ἐξελλοῦσα βιαίως ἐκ τινος συστάδος δένδρων,
ἔστη ἀπέναντί μου.

Ἦτο ἡ Αὐγούστα.

Ἡ φυσιγνωμική της ὑπὸ τὸ φέγγος τῆς σελήνης ἦτο σοβαρὰ καὶ με-
λαγχολική.

« Βεβαίως ἀπορεῖτε πῶς εὐρίσκαμ' ἐδῶ, εἶπε. — Ὁ θὰ σὰς τὸ εἰπῶ βε-
δίζουσα μετὰ ὑμῶν μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ δάτου.»

— Καὶ ἔπειτα πῶς θὰ ἐπιστρέψετε;

— Μετὰ τῆς θαλαμηπόλου μου, ἥτις μετὰ περιμένει ἐκεῖ.

— Ἀλλὰ . . . προσέθηκα σταματῶν.

— Ἐλθετε, κύριε, ἔλθετε! ἐξηκολούθησε ταπεινοῦσα τὴν φωνὴν καὶ
θέτουσα τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ βραχίονός μου. — Τὸ θέλω!»

Πρώτην φορὰν ἐλάμβανε τὸν βραχίονά μου.

« Δὲν πιστεύω ἐξηκολούθησεν, νὰ ἐπανεπαύθητε μετὰ τὴν ιδέαν ὅτι ἤθε-
λον σὰς ἀφήσει νὰ ἀναχωρήσῃτε χωρὶς νὰ σὰς ζητήσω ἐξηγήσεις τινὰς
περὶ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα εἶδον πρὸ ὀλίγου. Ἡ φιλία βεβαίως ἐπιτρέπει
πολλὰ πράγματα· ἀλλ' ἡ ἰδική σας στοργὴ πρὸς τὴν δεσποινίδα Β***

εἶνε ἀνεξήγητος προχωροῦσα ἐν πάσῃ ἀφελείᾳ μέχρι θωπειῶν. — Βλέπεται τὴν Ῥενὲ ῥιπτομένην εἰς τὸν τράχηλόν σας ἠναγκάσθηεν νὰ συμπεράνω ἢ ὅτι ἀπεδώκατε εἰς αὐτὴν μεγάλην τινὰ ὑπηρεσίαν — καὶ ἐπὶ τούτου δὲν σὰς ἐρωτῶ διόλου — ἢ ὅτι τρέφετε πρὸς αὐτὴν ἄλλο τι αἶσθημα ἢ τὸ τῆς ἀπλῆς φιλίας.

— Πλὴν σεῖς, τί ἐνδιαφέρον ἔχετε νὰ μάθετε πάντα ταῦτα ;

— Εἶνε τὸ μυστικόν μου !

— Ἔστω· σὰς ὀρκίζομαι λοιπόν . . .

— Μὴ ὀρκίζεσθε, εἶνε ἀνωφελές, δὲν θὰ μὲ πείσετε δι' ὀρκῶν. Ἴσως καὶ σεῖς ἀγνοεῖτε τί συμβαίνει ἐν τῇ ψυχῇ σας. Τὸ κατ' ἐμὲ θέλω νὰ γνωρίσω πῶς ἀγαπᾶτε τὴν Ῥενὲ καὶ θὰ τὸ μάθω ἐντὸς πέντε λεπτῶν.»

Ἐστηρίχθη περισσότερο ἐπὶ τοῦ βραχιόνός μου, προσήλωσε λοξὸν τὸ βλέμμα ἐπ' ἐμὲ καὶ δίδουσα εἰς τὴν φωνὴν τῆς θωπευτικόν τινὰ τόνον, ἀγνωστον μέχρι τοῦδε εἰς ἐμὲ, εἶπεν ἐνθύμως :

— Δὲν μ' ἐννοεῖτε, λοιπόν, διόλου ;

— Δὲν σὰς ἐννοῶ.

— Μέχρι τοῦδε τοῦτο μ' εὐχαρίσται, ἤδη ὅμως μετέβαλα γνώμην καὶ ἐξηγοῦμαι. Σεῖς καὶ ἐγὼ ἔχομεν αἰσθήματα ὅλως διαφορετικά. Σεῖς κλαίετε ἀκούων μουσικὴν, ἐγὼ ψάλλω. Σεῖς ὀνειροπολεῖτε ὅταν ἐν τοῦ μακρόθεν βλέπετε τὸ φῶς τοῦ ἡλίου παῖζον ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων, ἐγὼ σπεύδω νὰ ζητήσω δρόσον ὑπὸ τὴν σκιὰν τῶν δένδρων ἐκείνων. Ἀγαπᾶτε τὸν ἥλιον διὰ τὸ φῶς του, ἐγὼ διὰ τὴν θερμότητα ἣν μοὶ παρέχει. Προκειμένου περὶ συμπαιδείας προσώπων ζητεῖτε νὰ ἐμβαθύνετε εἰς τὸ πνεῦμα, ἐγὼ δὲ κατ' εὐθεῖαν ἐντὸς τῆς καρδίας. Ἐέλως πάντων εἴθε εἰς τὰ νέφη, ἐγὼ βυθίζω ἐπὶ τῆς γῆς.»

Ἐσίγησεν. Ἡ ἀτραπὸς καθίστατο βαθμηδὸν στενωτέρη, ὥστ' ἐβυθίζαμεν πλησιέστατα ἀλλήλων. Τὸ φέρεμά της, ὠθούμενον ὑπὸ τῶν παροδίων θάμνων ἐτυλίσσετο περὶ τοὺς πόδας μου. Οἱ μακροὶ πλόκαμοι τῆς ξανθῆς αὐτῆς κόμης ἐφέροντο ὑπὸ τῆς αὔρας ἐπὶ τῶν ἐνδυμάτων καὶ τοῦ προσώπου μου. Ἐσθάνομην πολὺ διαπεραστικὸν τὸ σύνθετος ἄρωμα, ὅπερ ἀποπνέουσιν αἱ ταινίαι, ἡ μουσελίνη καὶ τὰ τρίχαινα, δι' ὧν κοσμοῦσιν ἑαυτὰς αἱ γυναῖκες. Ἐφορῶν. Δὲν ἠδυνάμην ν' ἀρθρώσω μίαν λέξιν, μίαν μόνην λέξιν. — Ποτὲ δὲν θὰ λησμονήσω τὴν στιγμὴν ἐκείνην.

Ἡ Αὐγούστα βλέπουσα τὴν ταραχὴν μου ταύτην, ἀφῆκε τὸν βραχιονά μου, προσηλοῦσα δὲ ἀτενῶς τοὺς ὀφθαλμούς ἐπ' ἐμὲ ;

« Πτωχὲ Φράντζ, εἶπε, γνωρίζω ἤδη ὅ,τι ἐπεθύμουν νὰ μάθω. Δὲν μὲ ἀγαπᾶτε, μὲ λατρεῦετε . . . Ἀληθῶς δὲν ἀνῆκατε εἰς τὴν Ῥενὲ, ἀλλ' εἰς ἐμὲ καὶ μόνην. — Προέβην εἰς τὸ διάθημα τοῦτο λόγῳ τῆς ἀναχωρήσεώς σας. Ἐπειδὴ δὲν συνειθίζω νὰ θλίβωμαι ἀνωφελῶς, ἠθέλησα νὰ

βαθιωθῶ ἂν θὰ ἐπιστρέψετε. Ἦδη εἶμαι ἡσυχος, . . . θὰ ἐπανέλθετε πολὺ ταχέως.»

Ἐγένετο ἄφροντος.

Ἡ ἐξομολόγησις τοῦ ἰδίου ἔρωτός μου γινομένη κατὰ πρόσωπον ὑπὸ τῆς νεκρῆς ἐκείνης κόρης, ἢ τὸ λμη αὐτῆς, εἶχεν ἀνδρικὸν τι καὶ ἀγριον μεγαλεῖον, ὅπερ μὲ κατέπληξε. Μάτην ἀνεξήτου παρ' ἐμοὶ τὰ ἔχνη τοῦ συνήθους χαρακτῆρος μου, μάτην ἐπεκαλούμην τὴν φρόνησιν. Τὸ λογικὸν μ' ἐγκατέλιπε. Ζωηρὸν πῦρ διωλίσθαινε διὰ τῶν φλεβῶν μου καὶ συγέσσωρεύετο ἐντὸς τῆς καρδίας μου. Πᾶσα ἔννοια ἐπνίγη ἐν τῇ περφορᾷ ἣτις μὲ εἶχε κατὰλόβη. — Τίς ἄνθρωπος, ὅσῳ ὑπέροχος καὶ ἂν ᾖ, θὰ δυνηθῇ ποτε καυχώμενος νὰ εἶπῃ : εἰς πάσας τὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς μου ὑπῆρξα οἶος ἠθέλησα νὰ ὑπάρξω, καὶ οὐδέποτε ἀνεκάλυψα ἐν ἐμυτῷ τὴν παρουσίαν ἄλλου τινὸς ἀεγῶν τὸ ὅποιον ἠδύνατο νὰ ὑποκύψῃ εἰς πάθη ἀποκρουόμενα ὑπὸ τοῦ συνήθους ἀεγῶν. Τὸ ὅποιον γνωρίζετε !

Ἀνεξήγητον μένει δι' ἐμὲ, συνεπίχτιων πρασπαθειῶν κατῶρθωσα τότε νὰ κρατήσω ἐμυτοῦ, καὶ νὰ μὴ ἐπκνέλθω πρὸς ἀναζήτησιν τῆς Αὐγούστας, ἢ προβῶ εἰς ἄλλο τι ἀπονενοημένον κίνημα.

Μετὰ δύο ὥρας εὐρισκόμην παρὰ τῷ Μαξίνσκη καὶ ἀπελάμβανον μεγάλου μέρους τῆς εὐδαιμονίας τὴν ὁποίαν τῷ παρεῖχον. Ἡ κυρά του, ἐν τῇ ἐκδηλώσει τῆς ὁποίας ὑπερέβαινε πᾶν μέτρον, μοὶ ἐνέπνευσε τὸν φόβον μήπως, μένων ἤδη πλησίον τῆς Ῥενὲ καὶ γνωρίζων ὅτι ἀγαπᾶται, πράξις ἀνοησίαν τινὰ δυναμένην νὰ χειροτερεύσῃ τὴν θέσιν του. Ἐξ ἐτέρου ἂν ἤρχετο μετ' ἐμοῦ, λαμβανομένης πάσης προφυλάξεως πρὸς δικτήρησιν τοῦ ἀγνώστου αὐτοῦ, ἠδύνατο νὰ μοὶ χρησιμεύτῃ τὰ μέγιστα. Εἰς τοῦτο ἐπέμεινα καὶ ἀπεφασίσθη νὰ ἀναχωρήσωμεν ὁμοῦ. Παρκαστήσεως αὐτὸν ὡς ἀδελφόν μου νεώτερον κατῶρθωσα νὰ τῷ προμηθεύω ἰδιαίτεραν διαδοκίτηριον πρὸς μεζῶνα ἐλευθερίαν.

Ἐπιπλούμενος τὴν εὐνοικὴν τῆς τύχης, στηρίζων ὅμως τὰς περισσοτέρας ἐλπίδας εἰς τὴν πρωταπικὴν μου ἀφροσίωσιν ἐπελήφθη τοῦ ταξιδίου ἐμπλεως ἀγχιθῶν προαισθημάτων.

Ὁ Μαξίνσκης, ὅστις εἶχε μκντεύσει κατὰ τὸ ἡμισυ τὸν μυτικὸν πρὸς τὴν Αὐγούσταν ἔρωτά μου, μοὶ ἀπέσπατε καθ' ὁδὸν πλήρη τὴν ἐξομολόγησιν, ἰσχυρίζόμενος ὅτι ὡς γνωρίζων τὰ μυτικά του ὄφειλον νὰ τῷ ἀνκοινώσω τὰ ἐμά. Παρ' ἐμοὶ δὲ νεανίας οὗτος ἐτκυτίζετο μετὰ τῆς Ῥενὲ. Τῷ ἐνεπιστεύθη τὸ πᾶν, μηδὲ τῆς σκηνῆς τοῦ δάσους ἐξαιρουμένης.

Ἐφράντζ, μοὶ εἶπεν, ἕκαστος ἐξ ἡμῶν εἶνε κακὸς κριτῆς τῶν ἐρώτων του. Ἐχεις ἀνάγκην τῶν συμβουλῶν μου, ὅσον κ' ἐγὼ τῶν ἰδικῶν σου. Ἄκουσέ με λοιπόν. Προσπάθησε νὰ ἦσκι πάντοτε κύριος σεκυτοῦ, διότι ἢ παρκαφορὰ θὰ ᾖτο ἐγωισμὸς ἰδικὸς σου ἐπικίνδυνος διὰ τὴν Αὐγούσταν,

της όποιας ή εύτυχία επίτης σαλεύεται. "Αν καλώς έμάντευτα, ό έρωσ τον όποτον εξέήγειρον έν τή καρδιά της αί του θέρουσ έκπνοαί, έφθασεν ήδη μέχρι του πνεύματός της. Πέποιθα ότι σε ήγάπησε μή έχουσα να πράξει άλλο τι. Πλήν σε ήγάπησε.»

Μόνη ή ιδέα ότι ήτο δυνατόν ν' αγαπώμαι υπό της Αύγουστας μοι παρέλυε πάσαν δύναμιν χαρακτήρος προς τό αντίστασθαι. Έν τούτοις, ακολουθών τήν συμβουλήν του νέου φίλου μου, απέφασισα να εξαντλήσω πάσαν άπόπειράν προς εξακρίθωσιν των αισθημάτων της και κρατικώσιν των ιδιικών μου, όσα και άν επρόκειτο να ύποφέρω εκ της δοκιμασίας ταύτης.

(άκολουθεϊ)

ΠΕΡΙΗΓΗΣΙΣ ΑΝΑ ΤΗΝ ΤΡΩΑΔΑ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΙΟΝ ΤΟΥ 1881

Υπό του διδάκτορος

ΕΡΡΙΚΟΥ ΣΧΑΙΕΜΑΝ *

VII

ΑΠΟ ΑΔΡΑΜΥΤΤΙΟΥ ΔΙΑ ΤΩΝ ΟΡΕΩΝ ΤΗΣ ΙΑΗΣ

Έπειδή προϋτιθέμην να αναβώ τήν "Ιδην και να επιστρέψω εις τό πεδιον της Τρωάδος, διά τούτο εθεώρουσ ένδικαφέρον εις τήν επιστήμην να πορευθώ δι' εκείνης της όδοσ τήν όποιαν κατά τον καθηγητήν Βιρχώφ καθως και κατά τήν έμην γνώμην πρέπει να έλαβεν ό στρατός του Ξέρξου. Ο "Ηρόδοτος (VII, 42) αναφέρει περι τούτου τα εξής: «Έποίετο δέ ατήν όδόν εκ της Αυδίης ό στρατός επί τε ποταμόν Κίκιον και γήν τήν «Μυτιήν, από δέ Κίκιου όρμηόμενος, Κάνης ούρος έχων έν άριστερη, διά ατου "Αταρνέος ές Καρίνην πόλιν, από δέ ταύτης διά Θήβης πεδίου έπορεύετο, "Ατραμύττειόν τε πόλιν και "Αντακνδρον τήν Πελασγίδα παραμειβόμενος, τήν "Ιδην δέ λαθών ές άριστερήν χεϊρα ήτε ές τήν "Ιλιάδα «γήν.» "Αν όμως ό περσικός στρατός ήλθε διά της συνήθους όδοσ και διέβη τό όρος τό εκτεινόμενον από της "Ιδης προς δυσμάς και περατούμενον εις τό άκρωτήριο Λεκτόν, τότε πρέπει να έμεινεν ή καθ' αυτό "Ιδη πολυ δεξιά. Διά τούτο γενικώς πιστεύεται ότι είτε συμβαίνει παρ' "Ηρο-

(*) "Ιδε σελ. 467.

δότω παρενόησις είτε ούτος, ως πλήν άλλων εικάζει ό Γεώργιος "Ρώλινσον,¹ ώνόμασεν "Ιδην τους λόφους οίτινες κλείουσι τήν κοιλάδα του Σκαμάνδρου προς τα άριστερά, δυτικώς και νοτιώς του Βουνάβρασι. Έν τούτοις φαίνεται ήμιν ή θεωρία αύτη άπαράδεκτος εξ ύσου και ή του Π. Βάρκερ Βέββ,² όστις άποπειράται να πείση τον άναγνώστην, ότι ό στρατός των Περσών έρχόμενος διά της συνήθους όδοσ πράγματι ήδύνατο να έχη άριστερά τήν άληθινήν "Ιδην. Λέγει δηλαδή: «δυτικώς του άκρωτηρίου Λεκτου προσκλίνει ή παραλία άμέσως ανατολικώς και βορειοανατολικώς και σχηματίζει μετά της άπέναντι κειμένης παραλίης τον κόλπον του "Αδραμυττίου. Έκ τούτου δέ του σχηματισμού του κόλπου, όστις επ' ούδενός νέου χάρτου άποδίδεται ακριβώς, εξάγεται ότι ό Γάργαρος άντι να κείται, ως παραδέχονται γενικώς, εις τό μέσον της Φρυγίας πλησιάζει πολλω μάλλον προς τον κόλπον του "Αδραμυττίου και σχεδόν φαίνεται κείμενος άνωθεν αυτού. Έντεθεν προκύπτει ότι ή αφήγησις του "Ηροδότη περι του Ξέρξου όστις κατά τήν εκ των Σάρδεων πορείαν του προς τον "Ελλάσποντον αφήκε τον Γάργαρον προς τα άριστερά, ήτις παράδοσις εις πολλούς φαίνεται παράδοξος, άληθεύει ένεκα της πραγματικώς θέσεως του όρους.» Αύτη ή παράστασις καθ' ολοκληρίαν αντιφάσκει προς τα πράγματα. "Ως μόνην δ' όρθήν δύναμαι ν' άποδεχθώ τήν εξήγησιν του καθηγητου Βιρχώφ. Ούτός μοι έγραψε περι τούτου τα εξής: «ό "Ηρόδοτος λέγει ρητώς ότι ή "Ιδη έμεινεν άριστερά. Έξάγω εκ τούτου ότι ό Ξέρξης έπορεύθη από του "Αδραμυττίου βορείως και εξ ανατολών εισέβαλεν εις τήν πεδιάδα του Μπειραμίτσ. "Αμφίβολος δέ ήδύνατο να φανή μόνον ή μεία περι της "Αντάνδρου ήτις ως φαίνεται εκειτο δυτικώτερον, έν ό ή εκφρασις παραμειβόμενος παρέχει τήν σημασίαν ότι διέβη πλησίον της "Αντάνδρου, τουτέστιν αφήκεν αύτήν άριστερά. "Αλλως έπρεπε να λάβη τήν όδόν πλαγίως διά των μεγάλων όρέων. "Επί της ανατολικής όδοσ περιήλθε τήν "Ιδην, ήτις έμεινεν άριστερά, και ήλθεν άνωθεν εις τήν κοιλάδα του Σκαμάνδρου.»

"Ημην πληρέστατα πεπεισμένος ότι τοιαύτη ανατολική όδός ύπάρχει περι τήν "Ιδην, άλλ' έν τούτοις ούδένα εύρον δυστυχώς εις τό "Αδραμύτιον γνωρίζοντα αύτήν, διότι ούδεμικ συγκοινωνία ύπάρχει μετά των επί εκείνης της πλευράς εις τους πρόπεδας της ανατολικής διόδου κειμένων χωρίων "Οβά-κιοι και "Εβγιλάρ μόνον δ' ύπάρχει συγκοινωνία μετά του Μπειραμίτσ. Φέρει δέ ή προς αυτό έχουσα πάντοτε κατ' εύθείαν διεύθυνσιν άνωθεν του "Αβγιλάρ εκεινου του πλησίον της "Αντάνδρου, περι αύ ήδη άνέφερον. Τέλος επέτυχον να εύρω Κιρκάτιόν τινα όστις έλεγεν ότι γνωρίζει ακριβώς τήν ανατολικήν όδόν και τήν διήλθε πλειστάκις. Μό-

¹ History of Herodotus VII, 42, έν σημειώσει.

² "Topographie de la Troade" σελ. 134.

λις ὅμως ἀφήτηντες τὸ Ἀδραμύτιον εἶδον τὰ ὄρη ἐνώπιόν μας καὶ ἀπήτησα παρὰ τοῦ ὁδηγοῦ μου νὰ μοι δείξῃ τὴν διεύθυνσιν τὴν ὁποίαν σκοπεύει νὰ λάβωμεν. Πρὸς ἐκπληξίν μου εἶδον πάραυτα ὅτι οὐδεμίαν γνῶσιν εἶχε περὶ ἀνατολικῆς τινος ὁδοῦ καὶ μόνον τὴν τῷ ἀναγνωστῇ ἤδη γνωστὴν δυτικὴν διεύθυνσιν ἀνωθεν τοῦ Ἀβυγιλάρ ἠδυνήθη νὰ μοι δείξῃ. Ὅθεν τὸν ἀπεχαιρέτισα καὶ ἔλαβον τὴν διεύθυνσιν τοῦ Καδῆ-κιοῦ ὅπερ κεῖται εἰς ὕψος 31,6 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, εἰς ἀπόστασιν ἡμισείας ὥρας ἀπὸ τοῦ Ἀδραμυτίου, σχεδὸν εἰς τοὺς πρόποδας τῆς Ἰδῆς, διότι ἤλπιζον νὰ ἡμαί εὐτυχέστερος αὐτόθι. Ἀλλ' ὑπῆρξαν αἱ ἔρρευαί μου καὶ ἐνταῦθα μάταιαι. Ἐπὶ τέλους ὅμως ἐπέτυχον νὰ εὔρω Τοῦρκὸν τινα ὀνόματι Μεχμέτ ὅστις πάραυτά μοι εἶπεν ὅτι γνωρίζει ἀκριβῶς τὴν ἀνατολικὴν ὁδὸν καὶ ἦτο πρόθυμος νὰ με ὁδηγήσῃ ἀντὶ δύο μετζιτίων ἧτοι ἐννέα φράγκων. Τῷ ὄντι ἦτο ἐξαιρετικὸς ὁδηγὸς καὶ εἶχεν ἀκριβεστάτην τοπογραφικὴν γνῶσιν τῶν ὁρέων τῆς Ἰδῆς ἐξ ἧς πολὺ μὲ ὠφέλησεν. Ὡς εἰκὸς ἢ πρώτη μου ἐρώτησις ἦτο περὶ ἀρχαίων τοποθεσιῶν. Ἀλλ' ὁ Μεχμέτ μοι ἠρώτησεν ὅτι ἀπὸ τῶν ὑπῤωρειῶν τῶν ὁρέων κατὰ τρυτὴν τὴν πλευρὰν μέχρι τοῦ Ὁβᾶ-κιοῦ καὶ κατὰ τὰς ὑπῤωρείας τῶν αὐτῶν ὁρέων ἀπὸ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς οὐδὲν ὑπῆρχεν ἔχνος ἀρχαίων οὔτε νέων οἰκήσεων, καὶ ὅτι μάλιστα εἰς ἐκείνην τὴν τοποθεσίαν μόνον ὀλίγα Γενουήνσια τεῖχη ἐπὶ λόφου τινὸς πλησίον τοῦ Ὁβᾶ-κιοῦ εὕρισκοντο. Προσέθηκε δὲ ὅτι οὐδεμίαν ἀνθρωπίνην κατοικίαν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τούτων τῶν ὁρέων ἕνεκα τοῦ ἀπλουστάτου λόγου ὅτι ταῦτα ἐπὶ ἐξ μῆνας τοῦ ἔτους εἰσὶν ἀδιάβατα, καὶ ὅτι οὔτε ἵππος οὔτε ὄνος, αἷξ ἢ πρόβατον δύναται νὰ φάγῃ τὴν ἐπ' αὐτῶν φυομένην χλόην πρὸ μεσοῦντος τοῦ Ἰουλίου· ἀλλ' ὅτι τότε οἱ ποιμένες ἐξ ὅλων τῶν μερῶν προττρέχουσι μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτῶν καὶ διατρίβουσιν ἐκεῖ μέχρις Ὀκτωβρίου. Ἐπὶ τῇ ἐρωτῇ μου διὰ τί δὲν δύναται νὰ τρώγῃσι τὰ ζῶα τὴν χλόην ἣν εἶδον φυαμένην ἐν ἀφθονίᾳ ἐπὶ τῶν ὁρέων, μοι εἶπε κατ' ἀρχὰς ὅτι πρὸ τῶν μέσων τοῦ Ἰουλίου δὲν εἶνε ὥριμος. Ὅτε ὅμως τὸν ἐβάρυνον μὲ ἐρωτήσεις μοι ἐξήγησεν ὅτι μετὰξὺ τῆς χλόης φύεται δηλητηριῶδες χόρτον καλούμενον ἀρίλ, τὰ δὲ ζῶα τὰ ἐξ αὐτοῦ τρώγοντα ἀποθνήσκουσιν ἐντὸς ὀλίγων ὥρων· τὸν Ἰούλιον ὅμως ὠριμάζει καὶ τότε εἶνε ὅλας ἀβλαβές. Πάντα ταῦτα ἐπεθεβαίωθήσαν μοι ὑπὸ τε τοῦ ὑπῤρέτου μου καθῶς καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου τῶν ἵππων καὶ τῶν δύο χωροφυλάκων, οἵτινες ὅλοι εἶχον ἔλθει μετ' ἐμοῦ ἐκ Δαρδανελίων. Μάλιστα ὁ φόβος τῶν μήπως οἱ ἵπποι φάγῃσι ἐκ τῆς χλόης τῶν ὁρέων ἦτο τόσο μὲγας ὥστε τοῖς ἔθεσαν εἶδος καλάθου ἐπὶ τοῦ στόματος, καὶ ἔλαβον μεθ' ἑαυτῶν δι' ὅλην τὴν ἡμέραν ἀρκετὴν ποσότητα κριθῆς πρὸς τροφήν αὐτῶν. Ὁ Μεχμέτ ἐφαίνετο ἔχων γνῶσιν τινα περὶ φυτῶν, διότι μοι ἔφερε τὸ στέλεχος ἑνὸς εἶδους ἀλεξήλιοειδοῦς ὅπερ ἔχει γεῦσιν ὁμοίαν πρὸς τὴν ζιγγί-

βερν καὶ ὅπερ ἐξέσπατε λίαν ἐπιτηδεῖως ἐκ τῆς γῆς· ἀλλὰ τοῦ δηλητηριώδους ἀρίλ οὐδὲν δεῖγμα ἠδύνατο νὰ μοι φέρῃ. Ὅτι ὅμως πράγματι ὑπάρχει τοιοῦτο δηλητηριῶδες φυτὸν καὶ ἐνταῦθα εὕρισκεται ἐν ἀφθονίᾳ εἶνε βέβαιον, διότι ἤκουσα τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐπιβεβαιούντων τῶν δύο ἐκ τοῦ Ἐβυγιλάρ συνοδουσάντων με ὁδηγῶν οἵτινες τὴν αὐτὴν πρόνοιαν ἐλάμβανον περὶ τῶν ἡμιόνων. Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ ὑπὸ πάντων ἐν Τρωάδι ἐπεβεβαιούτο ταῦτά. Τὸ μόνον ὅπερ ἐθαύμασα εἶνε, ὅτι τοῦτο τὸ σπουδαιότατον γεγονός ἀκόμη οὐδέποτε παρετηρήθη ὑπὸ τινος τῶν περιηγητῶν, καὶ οὔτε κἂν ὑπὸ οὗτω περιφήμου βοτανικοῦ ὡς ὁ Π. Βάρκερ Βέβερ ἀλλ' οὗτος ἦλθεν ἄλλως ἐνταῦθα μόλις τὸν Ὀκτώβριον ὅτε ἡ βοσκὴ εἶνε ἀβλαβῆς καὶ ἐξαιρετος, καὶ ἐκτὸς τούτου δὲν γνωρίζουσιν οἱ περιηγηταὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον οὔτε τουρκικὰ οὔτε ἑλληνικὰ, οὕτως ὥστε δὲν δύναται νὰ συνομιλήσῃσι μετὰ τῶν ὁδηγῶν.

Ὡς συνθέζομεν νὰ σχηματίζομεν ἐνδιαθέτως εἰκόνα τινὰ ἐκάστου ἀγνωστού ἀτικειμένου, καὶ ἰδίως τοῦ ἐνδικαίφροντος ἡμῖν, τοιοτοτρόπως εἶχον πάντοτε φαντασθῆ τὴν ὁμηρικὴν Δαρδανίαν καθῶς καὶ τὴν μεθῤηρικὴν Παλαίσκησιν κειμένας ἐπὶ ὑψηλῶν ὄροπεδίων πλησίον τῆς κορυφῆς τῆς Ἰδῆς, πιθανῶς δὲ καὶ ἄλλοι τὸ αὐτὸ ἐφαντάσθησαν. Τοιαῦται παραστάσεις ἡμῶς πρέπει τώρα νὰ ἐξελιφθῶσι· μάλιστα αὐταὶ αἱ πόλεις οὔτε δύναται νὰ ἕκιντο τόσο ὑψηλὰ ὅσον τὸ Ἐβυγιλάρ· πρέπει δὲ νὰ τις ἀναζητήσωμεν περαιτέρω καὶ θὰ λάβω εὐκαιρίαν νὰ ἐπανεέλθω εἰς τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν ταῖς ἐπομέναις σελίσιν.

Μετὰ τὸ Καδῆ-κιοῦ μετέβην εἰς τὸ χωρίον Τσιλενλί-κιοῦ, παρὰ τῷ ὀποίῳ ὁ ποταμὸς Τσιλενλί καταρρέει ἐκ τῶν ὁρέων· ἐκβάλλει δ' οὗτος εἰς τὸ Τσακίτουνλί-τσαί.

Τὸ τελευταῖον χωρίον ὅπερ διήλθον πρὶν ἀναβῶ εἰς τὰ ὄρη ἦτο τὸ Τσεϊτουνλί-κιοῦ παρὰ τῷ ὀποίῳ καταρρέει ὁ ποταμὸς Τσεϊτουνλί-τσαί ἀπὸ τῆς Ἰδῆς. Εἶτα ἀνήλθομεν ἐφιπποὶ τοὺς ἀποτόμους κρημνοὺς ἐπὶ στενῆς ἐλικοειδοῦς ἀτραποῦ καὶ ἐφθάσαμεν ἐντὸς πέντε ὥρων ἀπὸ τοῦ Ἀδραμυτίου εἰς πηγὴν ὀνομαζομένην «πηγὴ τοῦ Τουρκομάνου», ἧτις κεῖται εἰς ὕψος 763,1 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἐκεῖθεν ἀνήλθομεν ἐντὸς 1¼ ὥρας εἰς τὴν ἐπὶ τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους (Πύλην ὀνομαζομένην) στενοπορίαν, ἔχουσιν μῆκος μὲν 20 περίπου μέτρων, ὕψος δὲ 480 καὶ ἦτις φαίνεται διόδος τεχνητῇ λελαξευμένη ἐντὸς τοῦ βράχου, ἔχει δὲ 1306,5 μ. ὕψος ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Τριακόσια περίπου βήματα ἀπώτερον ἐφθάσαμεν εἰς δευτέραν διόδον ἐπίσης ὀνομαζομένην «Πύλην», ἧτις, ὡς φαίνεται, ἐπίσης τεχνητῶς ἐλαξεύθη ἐντὸς τοῦ βράχου καὶ ἔχει περίπου τὸ αὐτὸ ὕψος καὶ πλάτος ὡς ἡ πρώτη, κεῖται δὲ 1310,8 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ὁ βράχος ἀποτελεῖται ἐκ λευκοῦ μαρμαῤου καὶ εἶνε κατὰφυτος ὑπὸ θάμνων καὶ ἐλατῶν. Ἀπὸ

της δευτέρας διόδου ανωφερής; άτραπός άγει εις τὸ Κοζδάγ (βρος τῶν χήνων), ὡς καλεῖται τουρκιστί ἡ Ἴδη. Εἰς τὴν κορυφήν αὐτῆς φθάνει τις έντεῦθεν έντός τεσσάρων ὡρῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ ὁμοως μετὰ τὴν ἀνάβασιν έντεῦθεν ὤφειλον ἐπὶ τῆς κορυφῆς νὰ σταθμεύσω, διὰ τοῦτο προὔτιμησα, καθ' ἃ καὶ ἐξ ἀρχῆς ἐσκόπου, νὰ μεταβῶ εις τὸ Ἐβγιλάρ. Ὁ Ὀμηρος ἔχει δίκαιον περιγράφων τὴν Ἴδην ὡς πολυπιδάκκα, διότι ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει ἀφθονία πηγῶν· μάλιστα καθ' ἕκαστον βῆμα ὑπάρχει πηγὴ. Ἀπὸ τῆς δευτέρας «Πύλης» άγει ἡ άτραπός ὀλίγον καθ' ὀλίγον καταφερῶς καὶ στρέφει βορειοδυτικῶς, οὕτως ὥστε ἔχει τις λαμπρὰν θέαν πρὸς τοὺς πρόποδας, τὴν πεδιάδα τοῦ Μπειρμιτς, τὴν Τροϊάν, τὸν Ἑλλάσποντον, τὴν Ἰμβρον, τὴν Σαμοθράκην καὶ τὸ ὄρος Ἄθω, τὸ ὁποῖον ἡμεῖς ἂν καὶ ἦτο μόλις 1 ὥρ. μ. ἐβλέπομεν ὡς μεγάλην πυραμίδα. Ἀπὸ δὲ τοῦ Ἰσκληρὸς μόνον κατὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου φαίνεται τοῦτο τὸ ὄρος.

Κατὰ τὴν κατάβασιν ἀπὸ τοῦ ὄρους διήλθον τρεῖς ποταμοὺς, οἵτινες ὄλοι ἐκβάλλουσιν εις τὸ Τσειτουνλί-τσαί· καὶ ὁ μὲν πρῶτος εἶνε ὁ Ἄλτακ, οὐρεν-τσαί, ὁ δεύτερος ὁ Τσειτδερσεσέ, ὁ τρίτος ὁ Βκζαρερέκ-τσαί. Ἐντεῦθεν δὲν εἶδομεν πλέον μάρμαρον· ὁ δὲ βράχος ἀπιτελεῖται ἐκ στυλιννοῦ σχιστολίθου, ὅστις ἔχει χρῶμα πρσινωπὸν καὶ καλύπτεται μὲ πολὺ περισσύτερον χῶμα, ὡς ἐκ τοῦ ὁποῖου καὶ τὸ δάτος καθίσταται ὅλως πυκνότερον καὶ ποικιλιότερον· ἐκτὸς τῶν ἐλατῶν εἶδομεν ἐν πρώτοις μόνον ἀγριοδάφνας, πλὴν τούτων ὀλίγον καθ' ὀλίγον παρουσιάζονται καὶ δρῦς καὶ πλάτανοι, φιλύρα καὶ βελανιδέκι.

Εἰς τὰς 6 1)4 ὥρ. τῆς ἐσπέρας ἐφθάσαμεν εις τὸ χωρίον Ὀβά-κιοί, ὅπερ κεῖται εις ὕψος 406,6 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφανείαν τῆς θαλάσσης, εἰς δὲ τὰς 8 1)4 εἰς τὸ χωρίον Ἐβγιλάρ, ὅπερ κεῖται εις ὕψος 208 μέτρων. Τὸ Ἐβγιλάρ κεῖται παρὰ τὸν Σκάμκνδρον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐκβάλλει ὁ Ἄττικούρ, τὸν ὁποῖον πρὸ ὀλίγου εἶχομεν διαβῆ.

Ἔ; ἀνκφέρει ὁ Ὀμηρος τὴν ἔλλειψιν τῆς ἀγορᾶς παρὰ τοῖς Κύκλωσιν, ὅπως περιφρονητικῶς καταδειξῆ τὸν βάρβαρον αὐτῶν βίον¹, οὕτω περιεφρόνουν οἱ ἄνθρωποι μου τὴν πτωχείαν τῶν δύο χωρίων Ὀβά-κιοί καὶ Ἐβγιλάρ κρίζοντες μετὰ δυσχερεστεικῶς «ἐκεῖ οὔτε κρηνεῖον οὔτε ἄρτος εὐρίσκειται». Τῷ ὄντι ἡ κατάσχεσις τούτων τῶν χωρίων εἶνε λίαν κρίσιμος, ἐπειδὴ ὅλον τὸ χόρτον καταστρέφεται ὑπὸ τῶν ἀκρίδων, αἵτινες καὶ τοὺς σιτοφόρους ἀγροὺς κατέστρεψαν, οὕτως ὥστε οἱ πτωχοὶ ἄνθρωποι οὐδὲν ἔχουσι πρὸς τροφήν τῶν ποιμνίων των. Καὶ εὐρηται μὲν ἐνώπιόν των ἡ χλοερὰ Ἴδη, ἀλλ' ὁμοως τὰ ποιμνιά των δὲν δύνανται νὰ βόσκωσιν ἐπ' αὐτῆς πρὸ τῶν μέσων τοῦ Ἰουλίου. Τὸ Ἐβγιλάρ εἶνε Τουρκικὸν χωρίον ἔχον ἕκατὸν οἰκίας.

¹ Ὀδυσ. IX, 112.

VIII

H ANABASIS TOY ΓΑΡΓΑΡΟΥ

Καίτοι τὴν πρώτην τῆς 8 Μαΐου ἔβραχεν, εἶχον οὐχ ἤτταν ἀπόφασιν ν' ἀναβῶ ἐπὶ τὴν Ἴδην. Ἀφῆκα ἐν Ἐβγιλάρ πρὸς φύλαξιν τῶν ἀποσκευῶν καὶ τῶν ἵππων ἕνα τῶν χωροφυλάκων καὶ τὸν ἰδιοκτήτην τῶν ἵππων καὶ ἀνέβην ἀνὰ τὸ ὄρος ἐν συνοδείᾳ τοῦ ὑπηρέτου, τῶν ἄλλων χωροφυλάκων καὶ δύο ὀδηγῶν. Ἰπεύταμεν ἐφ' ἡμιόνων, τοὺς ὁποῖους ἐνταῦθα μόνον ἀντὶ 4 1)4 φράγκων διὰ μίαν ἡμέραν μετὰ κόπου δύναται τις νὰ ἐνοικιάτη. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὸ ὄρος εἶδον τοὺς χωρικοὺς διὰ βοῶν ἀροτριῶντας· τὸ ἄροτρον ἦτο ὅλως ἐκ ξύλου καὶ μόνον ἡ ὕνις, ἥτις ἔχει δακτύλων τινῶν μῆκος, ἦτο ἐκ σιδήρου. Ἡ γεωργία εἶνε ἐνταῦθα τῷ ὄντι εἰς ἐκείνην τὴν ἀρχικὴν κατάστασιν εἰς τὴν ὁποίαν ἦτο πρὸ τρισχιλίων ἐτῶν, καὶ τὸ σημερινὸν τρωικὸν ἄροτρον εἶνε τὸ ἀκριβὲς ἀντίτυπον ἐκείνου τοῦ ἀρότρου, τὸ ὁποῖον βλέπομεν νὰ μεταχειρίζεται ὁ ἀροτριῶν τὴν γῆν ἐπὶ τῆς ἀσπίδος τοῦ Ἀχιλλέως.

Ἐν δ' ἐπίθει νεῖον μαλακὴν, πείραν ἀρουραν, εὐρεῖαν τρίπολον· πολλοὶ δ' ἀροτῆρες ἐν αὐτῇ ζεύγεια δινεύοντες ἐλάστρεον ἔνθα καὶ ἔνθα. 1

Ὁ πρῶτος κρημνὸς εἶνε τόσον ἀπότομος ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ ἡμίονοι μετὰ μεγίστου κόπου ἀνέρχονται αὐτόν. Ἐντὸς δύο ὡρῶν ἀπὸ τοῦ Ἐβγιλάρ διήλθομεν τὰς πηγὰς τοῦ προμνημονευθέντος ποταμοῦ Ἄττικούρ κειμένως εἰς ὕψος 839,2 μετρ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἐν πρώτοις διηρχόμεθα διηνεκῶς ἐντὸς πυκνοῦ δάσους ἐλατῶν, δρυῶν, φιλυρῶν, βελανίων, καστανεῶν, πλατάνων κτλ. ἀλλ' ὅσο ὑψηλότερα ἀνηρχόμεθα, τοσοῦτο μᾶλλον ἠλαττοῦντο τὰ εἶδη τῶν δένδρων, καὶ ἐπὶ μακρὸν διάστημα εἶχομεν μόνον ἐλάτας. Μεθ' ἵππασίαν τεσσάρων ὡρῶν ἐφθάσαμεν εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ κωνοειδοῦς λόφου ἐπὶ τοῦ ὄρους τοῦ ἀνομαζομένου Σαρκιῆ, εἰς ὀροπέδιον ὅπου φύεται παχεῖα χλόη καὶ ὑπάρχουσι πηγαὶ αἵτινες διὰ μακρῶν ξυλίνων ὀχετῶν διοχετεύονται εἰς διαφόρους μεγάλας σκάφας, ἐπειδὴ ἐνταῦθα διαμένουσιν οἱ ποιμένες μετὰ τῶν ποιμνίων αὐτῶ ἀπὸ τῶν μέσων Ἰουλίου μέχρι τοῦ Ὀκτωβρίου. Τὸ ὕψος ταύτης τῆς ὀρεινῆς κοιλάδος ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εἶνε 1410,8 μετρ. ἡ δὲ θερμοκρασία τῶν πηγῶν ἐν ἧ θέσει ἀνέβλυζε τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ βράχου ἦτο 6⁰ Κ. Μέχρι ταύτης τῆς ὀρεινῆς κοιλάδος εἶνε αἱ πεδιναὶ πυκναὶ ἀλλ' ἐντεῦθεν ἔνεκα τοῦ ἀποτόμου κρημοῦ καὶ τῆς φύσεως τοῦ ἐκ στυλιννοῦ σχιστολίθου συνισταμένου βράχου, ὅστις μόλις ἐντὸς τῶν χαρακτῶν ἔχει ὀλίγον χῶμα, αἱ ἐλάται ἀπομειοῦνται καὶ βαθμηδὸν σμικρύνονται μέχρις

¹ Ἰλιά; XVI, 541-543.

δτου εις ύψος 1678,5 μέτρ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εὐρίσκει τις τὴν τελευταίαν μόνον δύο πόδας ὑψηλὴν κυρτὴν ἐλάττην. Εἰς ὕψος 1692,2 μέτρων ἔφθασα τὴν πρώτην χιόνα καὶ τὴν 1 ὥραν μ. ἀφίχθην εἰς τὴν ὑψίστην κορυφὴν τοῦ Σαρικῆ, ὅστις σχηματίζει ὄροπέδιον διαμέτρου 100 μέτρων εἰς ὕψος 1766,8 μέτρ. ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Ἐχρειάσθην τρία τέταρτα τῆς ὥρας ἐν ἀναβῶ ἐπὶ τοῦτον τὸν κῶνον πεζῆ. Ὁ καιρὸς εἶχεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον γαίνει αἴθριος καὶ εἶχομεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Σαρικῆ ἀνέφελον οὐρανὸν καὶ ὥραϊον ἥλιον. Τὸ πανόραμα τὸ ὁποῖον παρουσιάσθη ἐνταῦθα εἰς τὰ ὄμματά μου ἀντήμειψε πλουσίως πάντας τοὺς κόπους καὶ τὰς δυσχερείας τῆς ἀναβάσεως. Ὡς ἐπὶ πινακίου τινὸς ἔβλεπον ἐνώπιόν μου ὄλην τὴν Τρωάδα μετὰ τῶν λόφων καὶ ποταμῶν τῆς συνορευομένην πρὸς βορρᾶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης τοῦ Μάρμαρα, βορειοδυτικῶς ὑπὸ τοῦ Ἑλλησπόντου, πέραν τοῦ ὁποίου ἔβλεπον τὴν θρακικὴν Χερσονήσον, καὶ ὀπισθεν τὸν Μέλανα κόλπον, εἶτα τὴν θρακικὴν θάλασσαν μετὰ τῆς νήσου Ἰμβρου, ὑπεράνω τῆς ὁποίας μεγαλοπρεπῶς ἠγείρετο τὸ ὄρος Σκόκη τῆς Σαμοθράκης, ἡ ἔδρα τοῦ Ποσειδῶνος ἐξ ἧς ἔβλεπε τὰς πρὸ τῆς Τροίας μάχας, δυτικῶς ὑπὸ τοῦ Αἰγαίου πελάγους μετὰ τῆς νήσου Ἀήμου, ὑπεράνω τῆς ὁποίας ἠγείρετο ὑπερηφάνως τὸ γιγαντικὸν πυραμιδοειδὲς ὄρος Ἄθως, νοτιοδυτικῶς δὲ καὶ δυτικῶς ὑπὸ τοῦ κόλπου τοῦ Ἀδραμυττίου, τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τῆς νήσου Λέσθου.

Μετ' ἰδιαιτέρου ἐνθουσιασμοῦ ἴστατο τὸ ὄμμα μου ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς Τροίας, ἐν ᾧ ἠδυνάμην νὰ διακρίνω τὸ Ἰσραηλὶκὸν καὶ τὸν ῥοῦν τοῦ Σαμάνδρου ὡς καὶ τοὺς καλουμένους τάφους τῶν ἡρώων ἐφαντάσθην ὅμως ὅτι ὁ Ζεὺς ἔπρεπε νὰ εἶχε πολλὴ ἰσχυροῦς ὀφθαλμοῦς ἵνα διακρίνη ἐντεῦθεν τὰς κινήσεις τῶν στρατευμάτων καὶ τὰς πρὸ τῆς Τροίας μάχας, διότι τὸ Ἰσραηλὶκὸν ἐφάνετο μόνον ἔχον μέγεθος κομβίου. Διάφοροι περιηγηταὶ οἵτινες ἀνέδρασαν τὴν Ἰδὴν βεβαιώσιν ὅτι εἶδον ἐντεῦθεν καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἀλλὰ τοῦτό μοι φαίνεται φυσικῶς ἀδύνατον, τὸ ὁποῖον οὔτε αὐτὸς ὁ Ζεὺς θὰ ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ.

Βεβιαίως δὲν ὑπάρχουσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Σαρικῆ ἀρχαῖα τεῖχη, ἀλλὰ διάφοροι κύκλοι λίθων ἐπ' ἀλλήλων συνεσωρευμένοι οὗς οἱ ποιμένες κατεσκεύασαν ὡς θεμέλιον τῶν καλυδῶν τῶν καὶ οὗς μεταχειρίζονται ὅταν ἔρχωνται αὐτότε κατὰ τὰ μέσα τοῦ Ἰουλίου. Ἀλλὰ πρὸ τούτου τοῦ χρόνου οὐδέποτε βλέπει τις ποιμένα τινὰ ἢ καὶ πρόβατον εἰς ταῦτα τὰ ὄρη. Ἐκτὸς τούτου βλέπει τις ἐπὶ ταύτης τῆς κορυφῆς ἕνα μεμονωμένον τουρλικὸν τάφον πιθανῶς ποιμένος τινός. Ἡ κορυφὴ ἦτο ἐλευθέρα χιόνος· ἡ φυτεία παρεῖχεν εἰς τὴν γῆν τὴν ὄψιν ὡς ἂν ἐξύπνησε πρὸ μικροῦ μόλις ἐκ τοῦ χειμερινοῦ μακροῦ αὐτῆς ὕπνου· ἀλλ' ἤδη ἔβλεπέ τις χιλιάδας μικρῶν ἔαρινῶν ἀνθῶν τὰ ὁποῖα κατωτέρω περιγράφω.

Κατὰ τὸν Ὅμηρον εἶχεν ὁ Ζεὺς ἐπὶ τῆς Ἰδῆς βωμὸν μετὰ τεμένους καθιερωμένου αὐτῷ, ἀλλὰ μακταίως ἐζήτησα τὰ ἔχνη τοιούτου βωμοῦ.

Ἐπειδὴ εἶδον βορείως τοῦ Σαρικῆ καὶ κατὰ τὸ φαινόμενον πολὺ πλησίον ἐκεῖ ἄλλην τινὰ κορυφὴν ἀνυψουμένην ἧτις ἐφάνετο πολὺ ὑψηλοτέρα, διὰ τοῦτο ἠρώτησα περὶ τοῦ ὀνόματός της καὶ ἤκουσα πρὸς μεγίστην μου ἐκπληξιν ὅτι τὸ ὄνομά της εἶνε Γαργούισσα· τοῦτο δὲ οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ εἶνε ἢ παρραφθορὰ τοῦ Γάργαρος. Ταχέσι βήμασι καὶ σχεδὸν ἀδιακόπως τρέχων μετέβην ἐκεῖτε, ἀλλ' ὅμως, ἐπειδὴ ἡ ὁδὸς βαίνει ἀδικόπως ἀνωφερῶς καὶ κατωφερῶς, ἐχρειάσθην 55 λεπτὰ τῆς ὥρας ἵνα φθάσω τὴν κορυφὴν. Ὅτε παρετήρησα ὀπισθὲν μου, μοι ἐφάνετο ὅτι τὸ Σαρικῆ τὸ ὁποῖον πρὸ ὀλίγου ἀφῆκα ὑπερέχει πολὺ τοῦ Γαργάρου. Ἡ τελευταία κορυφὴ λοιπὸν μόνον δι' ὀπτικῆς ἀπάτης μοι ἐφάνη πολὺ ὑψηλοτέρα τῆς πρώτης. Τὸ βαρόμετρόν μου ἐδείκνυεν ὅτι ἡ κορυφὴ τοῦ Γαργάρου ἔχει ὕψος 1769,8 μέτρων ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ἐπομένως εἶνε κατὰ 2 1/2 μέτρα ὑψηλοτέρα τοῦ Σαρικῆ. Ὡς ἡ κορυφὴ τοῦ Σαρικῆ, εἶνε καὶ ἡ τοῦ Γαργάρου κεκαλυμμένη ὑπ' ἀνθῶν ἔαρινῶν. Ἐκ πάντων τῶν εὐρεθέντων ἐκεῖ φυτῶν ἔφερον δείγματα εἰς Ἀθήνας, ἅτινα ὠρίσθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις καθηγητοῦ Θ. Χελδράιχ τῆ συμπράξει τοῦ ἐν Χάλλῃ διδάκτορος Κ. Μύλλερ, τοῦ ἐν Γενεύῃ καθηγητοῦ I. Μύλλερ καὶ τοῦ ἐν Βερολίῳ II. Ἀσσερσον ὡς ἐξῆς·

Ἐκ τῶν τάξεων τῶν

<i>Λειχῶν</i>	1	<i>Κλειδώρια</i> ἢ ἀλκήκωρος, ποικιλία μικροφυλλοσιδῆς (Anzi).
<i>Ἡπατικῶν,</i>	2	<i>Ἰουγγεμνιαία</i> ἢ πεντόδου (Thed).
<i>Βρύων,</i>	3	<i>Ἰπνον</i> τὸ μεταξῶδες (L) ποικιλία μεσημβρινή.
<i>Σιτηρῶν,</i>	4	<i>Πόα</i> ἢ βολβώδης· εἶδος ζωοτόκος.
	5	<i>Φεστούκη</i> , εἶδος (ἄνευ ἔνθους).
<i>Κρινοειδῶν,</i>	6	<i>Ὄφριδόγαλον</i> τὸ <i>rávor</i> (Sibth. καὶ Sm.?)
	7	<i>Μουκάριον</i> τὸ βοτρυνώδες (L) Medik.
<i>Θυμειαιοειδῶν,</i>	8	<i>Δάφνη</i> ἢ ἐλαιοειδῆς (Schreb) ἄνευ ἔνθους.
<i>Συνθέτων,</i>	9	<i>Ταραξάκον</i> τὸ <i>ιατρικόν</i> Web., ποικιλία τῶν Ἄλπεων. Koch.
<i>Προσωπιδαρθῶν,</i>	10	<i>Σπρογοιλαρία</i> ἢ τοῦ Ὀλύμπου (Boiss).
<i>Παχυβύλλων,</i>	11	<i>Σέδον</i> εἶδος ἄνευ ἔνθους.
<i>Βατραχιοειδῶν,</i>	12	<i>Βατράχιον</i> εἶδος.
<i>Σταυραρθῶν,</i>	13	<i>Ἐροφιλή</i> ἢ κοινὴ (D. C.)
<i>Ἰσοειδῶν,</i>	14	<i>Ἰον</i> τὸ λεπτοφυὲς (Sibth καὶ Sm.).
<i>Καρνοβύλλων</i>	15	<i>Σκληράνθος</i> ὁ χρόνιος (L) ποικιλία πυκνανθῆς (Boiss).—16 Κεράστιον τοῦ Rieux (Desm).

Ὁ Καθηγητὴς κύριος Π. Ἀσπερσον προτίθεται τὴν ἀκόλουθον σημείωσιν περὶ τῶν ἐπὶ τοῦ Γαργάρου εὐρισκομένων εἰδῶν τοῦ κρόκου.

Κατὰ τὸ ἔαρ ἀνθοῦντα (Φεβρουάριον καὶ Μάρτιον)

Εἶδη κρόκου,

- 1 Κρόκος ὁ τοῦ Γαργάρου Herb. (κίτρινος).
- 2 Κρόκος ὁ διαθήκης Mill. ποικιλία νεφρολογενῆς (Herb) Baker (κυανοῦς).
- 3 Κρόκος ὁ λευκότετος Clarke (λευκός).

Κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀνθοῦντα Σεπτέμβριον καὶ Ὀκτώβριον.

- 4 Κρόκος ὁ ὀπωρινός Webb (πιθανῶς κυανοῦς)¹

Ὁ Ὁμηρος² ἀναφέρει ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ Γαργάρου τὸν λωτὸν, τὸν κρόκον καὶ τὸν ὑάκινθον, ὃ δὲ καθηγητὴς Χελδράιχ ὑποθέτει ὅτι ὁ λωτὸς εἶνε εἰδὸς τι τριφυλίου ὅπερ ἴσως δὲν φύεται πλέον· ἀπ' ἐναντίας ὅμως ὁ κρόκος δὲν εἶνε σπάνιος ἐπὶ τῶν μεγάλων ὄρεων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς μικρᾶς Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ Γαργάρου φύεται (ἴδ. ἀνωτέρω) καὶ ἴσως ἤδη εἶχεν ἀπανθήσει. Οἱ ὑπ' ἐμοῦ συλλεχθέντες σταφυλοῦακίνηθι ἐκλαμβάνονται ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Χελδράιχ ἀκριβῶς οἱ αὐτοὶ καὶ ὁ ὀμηρικὸς ὑάκινθος.

Ἐπὶ τοῦ ὄροπέδιου τῆς κορυφῆς τοῦ Γαργάρου ὑπάρχει ἀπορροῆς σιλιπνοῦ σχιστολίθου περίπου 30 μέτρ. μήκους καὶ 4 - 6 πλάτους, ἥτις ὁμοιάζει πρὸς γιγαντιαῖον βασιλικὸν θρόνον. Τῷ ὄντι φαίνεται ὅτι ἐπεσκέφη ὁ Ὁμηρος ταύτην τὴν κορυφὴν καὶ ὅτι ἀκριβῶς ἕνεκα τῆς θρονοειδοῦς ταύτης παραφυάδος ἀπεκάλεσαν τὸν κῶνον τοῦ ὄρους ἔδραν τοῦ Διός. Αἱ ῥωγμὰὶ ταύτης τῆς βραχώδους ἔδρας εἰσι πλήρεις ἀνθέων, ἰδίως ἐξ ἐκείνων τῶν κυανῶν ὑακίνθων καὶ ἴων, ἀτινά μοι ὑπενθύμισαν ζωηρῶς τὴν γαμήλιον εὐνὴν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας. Τὸ λαμπρὸν χωρίον τῆς Ἰλιάδος, ἐν ᾧ περιγράφεται ἡ σύζευξις τῶν δύο μεγάλων θεῶν, εἶχε πάντοτε δι' ἐμὲ σπουδαῖον ἐνδιαφέρον, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐπὶ τῆς θέσεως ὅπου ὁ ποιητὴς περιγράφει ὅτι ἐτελέσθη ὁ γάμος ἦτο τὸ ἐνδιαφέρον ἰσχυρότατον καὶ ἐπανειλημμένως μετ' ἐκστάσεως ἀπήγγειλα τοὺς θεοὺς ἐκείνους στίχους.³

Ἡ ἐπιφάνεια τῆς κορυφῆς τοῦ Γαργάρου δὲν εἶνε τόσον εὐρεῖα ὅσον ἡ τοῦ Σαρκικῆ, καὶ ἐπειδὴ ἀπέχει δύο ὄρους μικρῶν τῆς προμνημονευθείσης ὄρεινης κοιλάδος, ἐν ἧ αἱ δύο πηγαὶ, διὰ τοῦτο δὲν στήνουσιν οἱ ποιμένες τὰς καλύβας των ἐνταῦθα. Ὡς ἐκ τούτου δὲν ἔχει ἡ κορυφὴ αὕτη λίθους.

Εἰς μικρὰν ἀπόστασιν νοτίως καὶ βορειοδυτικῶς ἀπ' ἐμοῦ εἶδον ἀκόμη πολλὴν χιόνα ἐν ταῖς κλιτύσι τοῦ ὄρους, ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ κορυφὴ ἦτο ἐλευθερά.

Ἐπειδὴ ὑπάρχουσι κατὰ τὸν κλιτὸν τούτου τοῦ ὄρους, τοῦ Γαργάρου,

¹ Πρὸλ. Σχλιέμαν Πίος σελ. 735.

² Ἰλιάς XIV, 384.

³ Ἰλιάς XIV, 229-351.

καὶ περὶ τὰ 1350 μέτρα κάτωθεν τῆς κορυφῆς αὐτοῦ αἱ πηγαὶ τοῦ Σαρκικῆ, ὅστις ὀνομάζεται ὑπὸ τοῦ Ὁμήρου¹ διίπετης καὶ υἱὸς τοῦ Διός,² καὶ ἐπειδὴ ἐκτὸς τούτου ἡ κορυφὴ ἔχει τὴν θρονοειδῆ ἐκείνην ἀπορροῆκα καὶ τὸ ἱερὸν ὄνομα Γάργαρος, διὰ τοῦτο οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν ὑπάρχει ὅτι ὁ Ὁμηρος ταύτην τὴν κορυφὴν ἀποκαλεῖ ἔδραν τοῦ Διός. Τούναντίον ὁ βωμὸς βεβλῆως δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ ὑπῆρξεν ἐνταῦθα, διότι οὗτος περιεβλήλετο ὑπὸ ἱεροῦ τεμένου καὶ ἐγίνοντο θυσίαι ἐπ' αὐτοῦ ὡς φαίνεται ἐκ τῶν ὀμηρικῶν λέξεων «τέμενος βωμὸς τε θυΐεις.»³

Διὰ πάντα ταῦτα ὅμως δὲν ὑπάρχει χωρὸς ἐπὶ τῆς κορυφῆς καὶ μοι ἐφάνετο ἐκ τῶν προτέρων πιθανὸν ὅτι τὸ ἱερὸν τέμενος μετὰ τοῦ βωμοῦ ὑπῆρξεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πλησίον κειμένου Σαρκικῆ, ἐπ' ἧς ἀναβαίνει τις εὐκολώτερον, καὶ ὅπου ὑπάρχει εὐρὺς χωρὸς δι' ἀμφοτέρω· ἔφερα δὲ αὕτη τὸ ὄνομα Γάργαρος ἀναχρηστικῶς.

Ὅτε δ' ἐντεῦθεν ἐπέστρεψα εἰς τὸ Σαρκικῆ, ὁδεύσας ἐπὶ μίαν καὶ ἡμίσειαν ὥραν, ἐποίησα ἔρευναν ἐπιμελῆ περὶ τὴν ὑψηλοτέραν αὐτοῦ κορυφὴν καὶ εὗρον ἐκεῖ πρῶτα κατὰ τοὺς πρόποδας τῆς βορείου καὶ καθέτου προσόψεως τοῦ βράχου ἔχοντος ὕψος 33,1 μέτρων ἐντὸς μικρᾶς φάραγγος ἐντετοιχισμένην τινὰ πλάκα ἐκ λευκοῦ μαρμάρου ἔχουσαν 0,74 μέτρ. μήκος 0,60 μέτρων πλάτος καὶ 0,35 μέτρ. πάχος. Ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς, ἥτις φαίνεται οὖσα ἡ κατωτέρα, ὑπάρχουσι δύο στρογγύλαι ὀπαὶ ἔχουσαι διάμετρον 0,12 μέτρα καὶ βάθος 0,10 τοῦ μέτρου αἰτίνες βεβαίως θὰ ἐχησίμειυσαν ἵνα στερεώσωσι τὴν πλάκα ἐπὶ ὑποβάθρου ξυλίνου ἢ λιθίνου. Μετὰ κόπου ἀνέστρεψα τὴν πλάκα βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ὑπρέτου μου, καὶ ὑποθέτω ὅτι τὸ βάρος αὐτῆς εἶνε οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν τεσσάρων στατήρων. Ἐπὶ τῆς ἄλλης πλευρᾶς ὑπάρχει κοιλότης ἔχουσα 0,68 τοῦ μέτρου μήκος, 0,40 τοῦ μέτρου πλάτος, 0,75 βάθος μετὰ δύο ὀπῶν ἔχουσῶν διάμετρον 0,10 τοῦ μέτρου καὶ βάθος 0,09. Ἐπίσης παρετήρησα ὅτι εἰς δύο τῶν στενῶν πλευρῶν ὑπάρχει κοίλωμα περίπου τριῶν δακτύλων τὸ πλάτος καὶ ἐνὸς δακτύλου τὸ βάθος. Μοὶ ἐπῆλθε πάραυτα ἡ ἰδέα ὅτι αὕτη ἡ πλάξ πολὺ πιθανῶς εἶνε ἡ μαρμαρινὴ πλάξ τοῦ βωμοῦ τοῦ Διὸς τῆς Ἰδης, καὶ ὅτι ἐρμηνίσθη ἕνεκα τοῦ εὐσεβοῦς ζήλου τῶν πρώτων Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦ καθέτου βράχου τοῦ Σαρκικῆ. Ἐπειδὴ τοῦτο τὸ ἱερὸν τοῦ μεγίστου τῶν θεῶν ἔκειτο ἐπὶ θέσεως οὕτως ἱερᾶς, ἥτις εἶνε ὀρατὴ εἰς περιφέρειαν μεγαλύτεραν τῶν ἑκατὸν ἀγγλικῶν μιλίων καὶ μόνον ἐπὶ ἐξ ἡμέρας κατ' ἔτος ἐπιβατῆ, διὰ τοῦτο εἶχε μεγάλην ἱερότητα καὶ ἦτο τόπος μεγάλης πανηγύρεως. Αἱ δύο μεγάλαι βραθεῖαι ὀπαὶ τῆς ἄνω πλευρᾶς τῆς μαρμαρινῆς πλακῆς φαίνονται ἀποδεικνύουσαι ὅτι εἶχεν ἐπίθεμα. Οὐχ ἦττον ὅμως

¹ Ἰλιάς XXI, 268, 326.

² Ἀδελφ. XIV, 434. XXI, 2. XXVI, 693.

³ Ἀδελφ. VIII, 48.

θά κατεσκευάσθη ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, διότι ἡ μεταξὺ τοῦ Σαρικῆ καὶ τοῦ Γαργάρου εὐρισκομένη μικροτέρα κορυφή τοῦ βράχου συνίσταται ἐκ λευκοῦ μαρμάρου, καὶ διότι πλὴν τούτου ἕνεκα τοῦ μεγάλου αὐτῆς βάρους ἤθελεν εἶσθαι δύσκολον νὰ συρθῆ ἐκ τῆς πεδιάδος εἰς τὴν κορυφήν.

Συνιστῶ ταύτην τὴν περίεργον πλάκx τοῦ βωμοῦ τῆ ἰδιαιτέρx προσοχῆ πάντων τῶν μελλόντων περιηγητῶν. Εὐρίσκει τις αὐτὴν εὐκόλως, διότι κεῖται εἰς τοὺς πρόποδας τῆς βορείως κειμένης καθέτου χαράδρας τῆς ἀνω κορυφῆς τοῦ Σαρικῆ, εἰς ὕψος 1733,7 μέτρων ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης καὶ ἐπομένως 33,1 μέτρων κάτωθεν τῆς βάσεως τῆς κορυφῆς. Ἦθελεν εἶσθαι λίαν δύσκολον καὶ πολυδάπανον νὰ τὴν καταβιδάσῃ τις ἐκ τῶν ὀρέων, διότι τοῦτο δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ γίνῃ ἄλλως πωρ ἢ διὰ βοήθειας στρογγύλων δοκῶν. Ἐὰν ὅμως ἡ πλάξ ἐφέρετο μέχρι τῶν προπόδων τῶν ὀρέων, τότε ἠδύνατο νὰ μεταφερθῆ εὐκόλως ἐπὶ τῆς ῥάχως καμῆλου μέχρι τῆς παραλίης.

Ὁ Ὅμηρος ὀνομάζει τὸ ὄρος τῆς Ἰδῆς μητέρα θηρῶν.¹ Ἐντεῦθεν δ' ἔπρεπε τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι ταῦτα τὰ ὄρη κατοκοῦντο ποτε ὑπὸ πολλῶν ἀγρίων ζῴων. Κάπροι ὑπάρχουσι καὶ τώρα βεβήτως ἐκεῖ διότι οὗτοι δύνανται νὰ τρέχωνται με βαλάνους· ὅτι ὅμως ἠδύνατο νὰ ὑπάρξωσιν ἐνταῦθα λύκοι, ἀρκτοί, τίγρεις, λέοντες ἢ πάνθηρες μοι φαίνεται τώρα ἐντελῶς ἀδύνατον διότι πάντα ταῦτα τὰ ζῶα πρέπει νὰ τρέφονται με ποηφάγα ζῶα· τοιαῦτα δὲ τοῦλάχιστον ἐπὶ ἑννέα μῆνας τοῦ ἔτους δὲν δύνανται νὰ ζῶσιν ἐνταῦθα. Οὐδὲν πτηνὸν εἶδον ἐνταῦθα ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐκτὸς τοῦ κόκκυγος τοῦ ὁποίου τὴν κραυγὴν ἀκούει τις πανταχοῦ τῆς Τρωάδος.

Ἡ κατάβασις γίνεται ταχύτερα ἢ ἡ ἀνάβασις· ἐχρειάσθη σχεδὸν πέντε ὥρες ὅπως φθάσω ἀπὸ Ἐβγιλάρ μέχρι τῆς κορυφῆς τοῦ Σαρικῆ, ἐν ᾧ ἡ ἐπάνοδος ἐγένετο ἐντὸς τριῶν μόνον ὥρων.

Οἱ ἐκ ξύλου ῥητίνης πυρσοὶ τοὺς ὁποίους μεταχειρίζονται ἐν τοῖς χωρίοις τῆς Τρωάδος μᾶς ὑπενθυμίζουσι ζωηρῶς τὰς δημηρικὰς δαδὰς.

Ἐν δὲ δύο ποίησε πόλεις μερόπων ἀνθρώπων
καλάς· ἐν τῇ μὲν ῥαγάμοι τ' ἔσαν εἰλαπίνατε,
νύμφας δ' ἐκ θαλάμων δαίδων ὕπο λαμπομενάων
ἤγινον ἀνὰ ἄστου, πολὺς δ' ὑμέναιος ἀρώρειν.²

IX

ΑΠΟ ΕΒΓΙΛΑΡ ΕΙΣ ΒΟΥΓΙΟΥΚ ΒΟΥΝΑΡΒΑΣΙ

Κατέλιπον τὸ Ἐβγιλάρ τὴν 9 Μαρτίου περὶ τὰς 5 1/4 ὥρας τῆς πρωίας καὶ ἔφθασα τὴν 8 ὥραν καὶ 45 λεπτά εἰς τὸ πτωχὸν τουρκικὸν χωρίον

¹ Ἰλιάς, XIV, 283. XV, 151.

² Ἰλιάς, XVIII 490-493.

Κουρτσουλοῦ, ἣτις λέξις σημαίνει «αμολύβδιος» καὶ παράγεται ἀπὸ τοῦ κουρτσού η̄τοι «αμολύβδος». Τὸ ὕψος τούτου τοῦ χωρίου ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εἶνε 243,8 μετρ. κεῖται δὲ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὀχθῆς τοῦ Σακαμάνδρου. Ὑπάρχουτιν ἐκεῖ δύο κωνοειδεῖς τύμβοι, ὧν ὁ μὲν κεῖται πρὸ τοῦ χωρίου, ὁ δὲ ἐντὸς αὐτοῦ. Ἐν τοῖς τοίχοις τῶν οἰκιῶν τοῦ χωρίου βλέπει τις κελῶς γεγλυμμένα μάρμαρα καὶ τεθραυτμένα τεμάχια ἐκ τῆς ὀροφῆς δωρικοῦ ρυθμοῦ. Μέγ. πτον ἐνδιαφέρον διὰ τὴν ἀρχαιολογίαν ἔχει ὁ ὕψηλός Κουρτσουλοῦ-Τεπέ ὀνομαζόμενος λόφος, κείμενος ἀμέσως πλησίον τοῦ χωρίου καὶ ἐπὶ τῆς βορείου πλευρᾶς αὐτοῦ. Ἡ κορυφή αὐτοῦ ὑπερέχει 344,8 μετρ. τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης, καὶ ἐπομένως κεῖται 101 μετρ. ὑψηλότερα τοῦ χωρίου. Ὅτε κατὰ τὰς ἀρχὰς τούτου τοῦ αἰῶνος ἐπεσκέφθη ὁ Κλάρκ τοῦτο τὸ ὄρος, ἦτο τοῦτο κεκαλυμμένον ἔτι ὑπ' ἐρειπίων ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ἀν καὶ αὐτὴ ἡ οἰκοδομήσιμος ὕλη πρὸ πολλῶν χρόνων ἔκτοτε ἦτο τὸ μέγα λατομεῖον τοῦ Μπεϊρακμίτς, ἐνθα ἄκοδομήθησαν ἐξ αὐτοῦ ἐν τζαμίον, ὁ τάφος ἐνὸς δεσβίση, μία γέφυρα ἔχουσα τρία τόξα καὶ πολλὰ μεγάλα οἰκία.

Ὅλα τὰ ἐρείπια ἅτινα ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς οἰκοδομήσιμον σκοπὸν εἶχον ἐξαφανισθῆ, ὅτε ὁ Π. Βάρκερ Βέββ ἐπεσκέφθη τὸ ὄρος ἐν ἔτει 1819.¹ Οὐχ ἦττον βλέπει τις ἀκόμη καὶ σήμερον εἰς πολλὰς θέσεις ἀρχαῖα λείψανα. Τὸ πρῶτον ἀντικείμενον ὅπερ προσπίπτει εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἀρχαιολόγου ἐνταῦθα εἰσὶ τὰ ἐρείπια μεγάλου τείχους ὅπερ ἔχει 2,80 μετρ. πᾶχος καὶ ἀρχιτεκτονικὴν ὁμοίαν πρὸς τὰ τεῖχη τῆς Ἀσσοῦ, διότι ἔχει κατ' ἀφοτέρας τὰς πλευρὰς κωνοειδῆ τεμάχια λίθων μεταξὺ τῶν ὁποίων ὡς καὶ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ὁ χῶρος εἶνε διὰ μικρῶν λίθων πεπληρωμένος. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς διατηρεῖται τὸ κάτω μέρος, ἴσως μόνον τὰ θεμέλια, δωματίου 3 μέτρων μήκους καὶ 2 μέτρων πλάτους, τοῦ ὁποίου οἱ τοῖχοι ἔχουσι μόνον 0,66 μετρ. πᾶχος· ἀλλ' ἐκτὸς τούτων βλέπει τις μεγάλα χονδρῶς γεγλυμμένα τεμάχια λίθων· μεταξὺ δὲ τούτων καὶ τῶν μικρῶν τειχῶν εἶνε ὁ χῶρος διὰ λιθαρίων πεπληρωμένος. Ἡ θέσις τῶν μεγάλων λίθων φαίνεται σημαίνουσα ὅτι τὸ κτίριον εἶχε σχῆμα ὠσειδῆς καὶ ἐκ τούτου φαίνεται πιθανὸν ὅτι ἦτο πύργος. Βορειοδυτικῶς ἐκεῖθεν βλέπομεν εὐρύχωρον κοίλωμα ἐντὸς τοῦ βράχου ὅπερ ἴσως σημαίνει τὸ ἔδαφος μεγάλου οἰκοδομήματος· βορείως δὲ βλέπει τις τὰ θεμέλια οἰκοδομήματος ἔχοντος μήκος 18 μέτρων καὶ πλάτος 11 μέτρων. Τὰ θεμέλια ταῦτα ἔχουσι πᾶχος 0,50 τοῦ μέτρου. Βορειοδυτικῶς τούτου εὐρηγται λείψανα μικροτέρου τινὸς οἰκοδομήματος, καὶ πάλιν βορείως τούτου ἐπὶ τινος 12 περίπου μετρ. ὑπὸ τὴν κορυφὴν εὐρισκομένου ἰσοπέδου ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια μεγαλύτερων οἰκοδομημάτων. Ὁμοίως βλέπει τις τὰ ἔγνη δικφῶρων μεγαλειτέρων οἰκοδομημάτων ἐπὶ ἄλλου ἰσοπέδου κειμένου κατὰ τὴν νότιον πλευράν.

¹ P. P. Barker Webb «Topographie de la Troade» σ. 80.

Εἰς ἕλας ταύτας τὰς θέσεις ὑπάρχει μικρά τις ἐπισώρευσις χωμάτων, ἐν τοῦτοις αὐτῇ μόλις δύναται νὰ εἶνε πλέον τοῦ ἐνὸς μέτρου, ὡς φαίνεται ἀποδεικνύον καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βράχου. Ἄλλως τε πανταχοῦ ἡ ἐπίχωσις εἶνε μικροῦ λόγου. Περιηγηταὶ ἀναφέρουσιν εἰς τὴν ἀνατολικὴν καὶ δυτικὴν πλευρὰν δύο κύκλους λίθων οἵτινες ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ κρομῆχ τῶν Δρυϊδῶν, ἀποδίδουσι δὲ τούτους εἰς τὴν ἀπωτάτην ἀρχαιότητα. Καὶ ἐγὼ εἶδον τούτους τοὺς κυκλικοὺς λίθους, ἀλλ' ἀνεγνώρισα αὐτοὺς ὡς τὰς ὑπὸ τῶν σημερινῶν Τούρκων ποιμένων κατασκευαζομένης βάσεις διὰ τὴν ποιμενικὴν των καλύβην. Εἰς τὴν ἐπιφάνειαν βλέπει τις μόνον θραύσματα χονδρῶν ἀγγείων, κατὰ τὰ φαινόμενα μεγάλων ὑδριῶν.

Ὅτε κατέβην ἀπὸ τοῦ Κουρουνλοῦ-Τεπέ εἰς τὴν βορείαν πλευρὰν τοῦ Σκαμάνδρου, εὔρον ἐκεῖ τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης ὕψος τοῦ ποταμοῦ 115,4 μετρ. οὕτως ὥστε τὸ ὕψος τοῦτο τοῦ ὄρους ὑπεράνω τοῦ ποταμοῦ ὑπολογίζεται εἰς 229,4 μετρ. ὥστε εἶνε πολὺ σπουδαῖον.

Ὡς ἤδη εἶπον, πάντοτε ἐσκεπτόμην ὅτι ἡ Ὀμηρικὴ Δαρδανία ὡς καὶ ἡ τῷ ποιητῇ ἄγνωστος Παλαίσκηφις πρέπει νὰ ἔκειντο ἀμφοτέραι εἰς ὄρεινὰς κοιλάδας πλησίον τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους τῆς Ἰδης. Νῦν ἠξέυρομεν ὅτι ἐκεῖ οὐδεμίαν ἀνθρωπίνην κατοικίαν εἶνε δυνατὴ. Ἐν τούτοις οὐδαμοῦ ἀναφέρει ὁ Ὀμηρος ὅτι ἡ Δαρδανία ἔκειτο ὑψηλὰ ἐπὶ ὄρους.

Δάρδανον αὐτῷ πρῶτον τέκετο νεφεληγερέτα Ζεὺς
κτίσσε δὲ Δαρδανίην, ἐπεὶ οὐπὼ Ἴλιος ἰρή
ἐν πεδίῳ πεπόλιστο, πόλις μερόπων ἀνθρώπων,
ἀλλ' ἔθ' ὑπερείας ἕκειον πολυπίδακος Ἰδης. 1

Ἐνταῦθα κατὰ τὴν πεποιθήσιν μου οὐδεμίαν ὑψηλοτέρα θέσις δύναται νὰ ἐννοηθῇ παρὰ τὸ Κουρουνλοῦ-Τεπέ, διότι ἡ πόλις μόνον εἰς τοιαύτην θέσιν ἠδύνατο νὰ οἰκοδομηθῇ τῆς ὁποίας ἡ περιφέρεια νὰ εἶνε ἀρκετὰ καρποφόρος, ὥστε νὰ τρέφῃ τοὺς κατοίκους. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει εἰς τὰ πολὺ ὑψηλὰ κείμενα χωρία Ὄβα-κιοὶ καὶ Ἐβγιλάρ, τῶν ὁποίων ἡ γῆ μόλις παράγει ἀρκετὰ ἕνα διατηρήσῃ τὴν ζωὴν τῶν πτωχῶν αὐτῆς κατοίκων. Προσέτι πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ Δαρδανία ἔκειτο ἐν τῇ Δαρδανίῃ χώρᾳ, ἐντὸς τοῦ βασιλείου τοῦ Αἰνείου, ὅπερ κατὰ τὸν Στράβωνα (XIII, 596) νοτίως μὲν ὠρίζετο ὑπὸ τῆς στενῆς κοιλάδος ἣτις ἐξτείνεται μέχρι τῶν περιχώρων τῆς Σκήψεως, βορείως δὲ μέχρι τῶν Λυκίων τῶν περὶ τὴν Ζηλείαν. Ὅθεν εἰκάζω, ὅτι ἐπὶ τοῦ Κουρουνλοῦ-Τεπέ ἔκειτο κατὰ πρῶτον ἡ Δαρδανία τῆς ὁποίας τὴν θέσιν ὁ Στράβων (XIII, 592) δὲν ἠδυνήθη νὰ ὀρίσῃ καὶ περὶ τῆς ὁποίας μόνον λέγει ὅτι πιθανῶς ἔκειτο ἐν τῇ Δαρδανίᾳ χώρᾳ. Ἐπειδὴ προσέτι κατὰ τὴν ἡμῶν ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου² διασωθεῖσιν παράδοσιν οἱ κάτοικοι τῆς Δαρδανίας μετέβησαν καὶ ἔκτισαν τὸ Ἴλιον, διὰ τοῦτο εἰκάζω ὅτι ἡ ἐγκαταλειφθεῖσα πόλις ἐπὶ τοῦ Κουρουνλοῦ-

Τεπέ ἔλαβεν ἄλλους ἀποίκους ὠνομάσθη Σκήφις, διότι ὡς λέγει ὁ Στράβων (XIII 607) εἶχεν ὑψηλὴν θέσιν καὶ ἐφαίνετο πολὺ μακρόθεν.

Ὅπως ἦτο κατὰ τὸν Ὀμηρον ἡ Δαρδανία ἡ πρωτεύουσα τῶν ἀρχαίων βασιλείων, οὕτω πως ἔμεινε κατὰ τὸν παρὰ Στράβωνι Δημήτριον (XIII, 607) ἡ ἀρχαία Σκήφις ἡ πρωτεύουσα τοῦ Αἰνείου. Ἐκεῖτο ἀνωθεν τῆς Κεβρήνης, δηλ. πλησιέστερα τῆς Ἰδης, καὶ ἐχωρίζετο ἀπὸ ταύτης διὰ τοῦ Σκαμάνδρου (XIII, 597). Ὁ Στράβων ἐξακολουθεῖ ἀναφέρων ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Σκήψεως ἴδρυσαν εἰς ἀπόστασιν ἐξήκοντα σταδίων ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πόλεως τὴν ἔτι κατὰ τὴν ἐποχὴν του ὑπάρχουσαν Σκήφιν, ἣτις ἦτο ὁ γενέθλιος τόπος τοῦ Δημητρίου. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἡ ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ Κουρουνλοῦ-Τεπέ εἰς Μπεϊραμίτς εἶνε ἀκριβῶς δύο ὠρῶν, καὶ ἐπομένως ὑπολογίζονται περίπου ἐξήκοντα στάδια καὶ ἐπειδὴ προσέτι τὸ Μπεϊραμίτς, ὡς φαίνεται, εἶνε ἡ τοποθεσία ἀρχαίας τινὸς πόλεως καὶ ἐκεῖ εἰσκόονται πολλὰ νομίσματα τῆς Σκήψεως, διὰ τοῦτο εἰκάζω ὅτι ἀμφοτέραι εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτό. Τὸ ὕψος τοῦ Μπεϊραμίτς ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης εἶνε 94,7 μετρ. καίτοι κατὰ τὸ Σκαμάνδρῳ εἶνε ὅμως ἀθλιῶς ἐκτισμένη, ῥυπαρὰ πόλις συγκατεμένη ἐξ 620 οἰκιῶν ἐξ ἑξῶν ἢ μὴ ὀπτῶν κεράμων κατασκευασμένη. Ἐκ τούτων κατοικοῦνται 120 ὑπὸ Ἑλλήνων, αἱ δὲ λοιπαὶ ὑπὸ Τούρκων ὑπάρχουσι δ' ἑνταῦθα καὶ 15 Ἑβραϊκαὶ οἰκογένεια. Ἐνταῦθα βλέπει τις εἰς τοὺς πηλίνους τοίχους τῶν οἰκιῶν ἀπειρα θραύσματα ἀρχαίων ἀγγείων.

Νοτιοανατολικῶς τῆς πόλεως ὑπάρχει ὠραῖον δάσος πιτύων. Ἐντεῦθεν ἰππεύσαμεν εἰς τὴν ἀρχαίαν τοποθεσίαν ἐπὶ τοῦ ὄρους Χαλι-Δάγ, ὅπερ σημαίνει ἄβρος μετὰ θάμνων. Καλὸς δρόμος ἄγει ἐπὶ τὴν μικρὰν ἀκρόπολιν ἣτις ἔχει 120 μέτρ. μῆκος καὶ 49 πλάτος, καὶ συνίσταται ἐκ βράχου ἀποτόμου πεφυτευμένου δι' ὀλίγων πευκῶν. Τὸ ὑψιστον σημεῖον εἶνε 544,4 μέτρων ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης· τὸ δὲ ὑπὸ τὴν πόλιν ὕψος παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς ἀκροπόλεως 515,1 μετρ. Θεμέλια οἰκιῶν ἐντὸς τοῦ βράχου λελαξευμένων καὶ δεξαμενῆ λελαξευμένη ἐντὸς τοῦ βράχου, ἔχουσα δὲ 6 μέτρων μῆκος, 5 1/2 πλάτος καὶ 4 βάθος εἶνε τὰ μόνον ἀξιοθέατα αὐτόθι. Οὐδεμίαν ἐπισώρευσις χύματος ὑπάρχει, καὶ οὔτε ἔχνος τειχῶν, ἀλλ' οὐδόλως ὑπῆρχεν ἀνάγκη τῶν τελευταίων διότι ὁ βράχος πίπτει πανταχόθεν ἐκτὸς μιᾶς θέσεως καθέτως. Καὶ αὕτη ἡ κάτω πόλις ἔχει μόνον πολὺ μικρὰν ἐπισώρευσιν χωμάτων, ἀλλ' ὅμως βλέπει τις ἐνταῦθα πλεῖστα θεμέλια ἀρχαίων οἰκιῶν ἐκ μεγάλων καλῶς πελεκητῶν λίθων. Τὰ τεῖχη ἄτινα ἔχουσι πλέον τῶν δύο ἀγγλικῶν μιλίων περιφέρειαν καὶ διακρίνονται καθ' ὅλην αὐτῶν τὴν ἑκτασιν ἐπὶ τοῦ λίχν ἀνωμάλου ἐδάφους, ἔχουσι κατὰ πάντα τὸ αὐτὸ εἶδος κατασκευῆς ὡς τὰ τῆς Ἀσσοῦ, καθότι συνίστανται ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν πλευρῶν ἐκ μεγάλων σφηνοειδῶν λίθων μεταξὺ τῶν ὁποίων ὁ χώρος πληροῦται διὰ λιθαρίων. Ἀνεγνωρί-

ζονται δὲ πέντε πύλαι. Εἰς τὸ ἄνω μέρος τῆς κάτω πόλεως εἶνε δρακὸν τὰ θεμέλια μεγάλου τινὸς οἰκοδομημάτων ἐκ μεγάλων πελεκητῶν τετραγωνικῶν λίθων. Ἐπίσης φαίνονται πολλὰ τείχη ἐκ μεγάλων ἀπελεκητῶν λίθων καὶ χρησιμεύοντα μόνον ὅπως ὑποστηρίξωσι τὰς προσόχας· διὰ τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐκληφθῶσιν ὡς κυκλώπεια τείχη. Γενικῶς εἶνε παραδεδεγμένον ὅτι ἐνταῦθα εὕρηται ἡ ἀρχαία Κεβρήνη, περὶ τῆς ἱστορίας τῆς ὁποίας οὐδὲν εἶνε γνωστὸν πλὴν ἢ ὅτι ὁ Ἀντίγονος ἠνάγκαζε τοὺς κατοίκους τῆς Κεβρήνης νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Τρωάδος. Ἡ τοποθεσία τῆς Κεβρήνης κατελήφθη τώρα ἐν μέρει ὑπὸ τοῦ χωρίου Χαλδὰ ὅπερ κατοικεῖται ὑπὸ Τούρκων, παρ' ὧν ἠγόρασα διάφορα χάλκινα νομίσματα τῆς Σκήψεως καὶ τῆς Κεβρήνης. Ταῦτα τὰ τελευταῖα ἔχουσιν ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνὸς μέρους κεφαλὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου κεφαλὴν κριοῦ καὶ ἐν Κ.

Ἐμείνα λίαν συγκεκινημένος διὰ τὰ πετριαρχικὰ ἔθνη, τὴν εὐκρίνειαν, εὐγένειαν καὶ τὴν ἀπεριόριστον φιλοξενίαν τῶν Τούρκων τούτων, οἵτινες παρ' ὅλην τὴν πένιν των ἐφιλοξένησαν τοὺς ἀνθρώπους μου καὶ ἐμὲ μὲ ἀφορόγαλα (γικοῦρτιον), ἀπεπειρήθησαν δὲ παντελῶς οἰκονομῶν πληρωμῆν.

Κατήλθον ἐκεῖθεν εἰς τὸ χωρίον Βουνάρβασι ὅπου ἔφθασα μόλις τὸ ἑσπέρας κατὰ τὴν 7 ὥραν καὶ 40 λεπτά. Τοῦτο τὸ χωρίον ὀνομάζεται συνήθως Μπουγιούκ-Βουνάρβασι πρὸς διάκρισιν τοῦ ἐν τῇ πεδιάδι τῆς Τρωάδος Βουνάρβασι. Τὸ ὕψος τούτου τοῦ χωρίου ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εἶνε 147,3 μέτρ. Τὸ μόνον ἐξ 80 Τουρκικῶν οἰκιῶν συγκείμενον χωρίον ἔχει τὸ ὄνομα του ἀπὸ τῶν τριῶν μεγάλων ὠρῶν βρύσεων δι' ὧν κοσμεῖται, ἐπειδὴ ἡ λέξις Μπουγιούκ-Βουνάρβασι σημαίνει *μέγα κεφάλαιον*. Αὗται αἱ πηγαὶ διοχετεύονται ἐξ ἀποστάσεως ἀγνώστου διὰ μέσου τριῶν ἀρχαίων υπογείων ὑδραγωγείων ἐκτισμένων ἐκ μεγάλων πεπελεκημένων λίθων ἄνευ ἀμμοκονίας. Ἐκρέουσι δ' αἱ πηγαὶ ἐξ ὠραίου τειχίσματος πυρώδους λίθου, ὅπερ κοσμεῖται διὰ τριῶν δξέων τόξων καὶ τεσσάρων στύλων τοῦ αὐτοῦ λίθου· ἐφ' ἑκάστου δὲ τούτων τῶν στύλων ἴσταται στῦλος ἐκ γρανίτου λίθου. Αὗται αἱ πηγαὶ σχηματίζουν μεγάλην τινὰ διὰ τειχίσματος τεθωρακισμένην λίμνην ἐξ ἧς τὸ ὕδωρ ῥέει περαιτέρω ὡς ῥυζεῖ κατὰ δὲ τὸ ἄκρον τῆς λίμνης ὑπάρχει εὐρύχωρον πλυντήριον. Ἐπισκιάζεται δὲ ἡ λίμνη ὑπὸ τριῶν γιγαντιαίων πλατάνων· ὁ κορμὸς τῆς μιᾶς τούτων ἔχει εἰς ὕψος ἐνὸς ποδὸς ὑπὲρ τὸ ἔδαφος περιφέρειαν 13,10 μέτρων. Πλησίον τῶν πηγῶν καὶ ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς αὐτοῦ εὕρηται τὰ εἰσπία μεγάλου ἀρχαίου οἰκοδομηματος, πιθανῶς ναοῦ, τοῦ ὁποίου τὸ κατώφλιον ἔχει 1,67 μέτρ. μῆκος, καὶ 0,84 πλάτος καὶ κεῖται ἀκόμη κατὰ χώρον. Μέγα γεγλυμμένον τεμάχιον μαρμάρου, πιθανῶς ἐξ ὄροφης ναοῦ κεῖται ἐπὶ τοῦ τείχους. Ἄλλα τεμάχια μαρμάρου εὕρηται ἐν τῷ τοίχῳ τῆς λίμνης, ἐν τῇ ὁποίᾳ βλέπομεν καὶ μαρμαρίνην τινὰ πλάκην ἔχουσαν 2,6 μέτρα μῆκου, καὶ 0,5

μέτρ. πλάτος, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἴστανται αἱ γυναῖκες ὅταν ἀντλῶσιν ὕδωρ. Πολλὰ γεγλυμμένα τεμάχια μαρμάρου χρησιμεύουσιν ὡς μνημεῖα ἐπὶ τῶν νεκροταφείων, ἄλλα πάλιν βλέπει τις ἐντὸς τῆς γεφύρας. Πάντα ταῦτα ἀποδεικνύουσιν ὅτι τὸ Μπουγιούκ Βουνάρβασι ἐμραίνει τὴν τοποθεσίαν οὐχὶ ἀσημάντου ἀρχαίας πόλεως, ἐγὼ δὲ εἰκόσω ὅτι ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἔκειτο ἡ Αἴνεϊκ.

Ἐν τούτοις ἐνταῦθα ἐλλείπει πᾶσα ἐπισώρευσις χώμικτος, ὅθεν θὰ ἦτο ἀνωφελὲς νὰ ἀποπειραθῆ τις ἀνασκαφάς.

X

ΑΠΟ ΜΠΟΥΓΙΟΥΚ-ΒΟΥΝΑΡΒΑΣΙ ΕΙΣ ΤΑΛΙΑΝ-ΚΙΟΙ.

Ἰππεύσαμεν ἐντεῦθεν πρὸς τὸ Ἴνέ ἢ Ἐζινέ καὶ διήλθομεν μετὰ τρεῖς ὥρας τὸν ῥυακὰ Καρκαριδερεσί, ὅστις σημαίνει *ῥυακὸς τοῦ Κυρίου*. Δύο ὥρας ἀργότερον ἐφθάσαμεν εἰς τὸ Ἴνέ (Ἐζινέ) ὅπερ κεῖται παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σκαμάνδρου καὶ ἔχει μετὰ τὴν πόλιν τῶν Δαρδανελίων τὸ μᾶλλον ἐκτεταμένον ἐμπόριον ἐν τῇ Τρωάδι.

Μόλις εἶχον ἀφιπεύσει περιεκυκλώθην πανταχόθεν ὑπὸ πωλητῶν ἀρχαίων νομισμάτων οἵτινες ἀπετέλουν μεγάλους σωρούς περὶ ἐμὲ.

Τὸ πρῶτον προσφερθὲν μοι νόμισμα ἦτο ὠραῖον ἀργυροῦν τετραδραχμῶν τῆς Γενέδου τὸ ὅποιον ἔφερεν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μέρους τὴν διπλὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς καὶ τῆς Ἥρας, ἐπὶ δὲ τῆς ἄλλης τὸν διπλοῦν πέλεκυν, γλαυκὰ καὶ σταφυλὴν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΤΕΝΕΔΑΙΩΝ. Ἐζήτησαν δὲ διὰ τοῦτο εἴκοσι φράγκα. Πρὶν ὅμως προφθάσω νὰ το πληρώσω ἀπάθησαν τὸν πωλητὴν ἄλλοι καὶ τὸν ἐκράτησαν ἐπὶ τινα χρόνον μακρὰν. Ἐπειδὴ δὲ οὗτος εἶδεν ὅτι ἐπεθύμουν πολὺ ν' ἀποκτήσω τὸ νόμισμα χωρὶς νὰ διαπραγματευθῶ τὴν ἀξίαν αὐτοῦ ἐνόμισεν ὅτι εἶχε μεγαλειτέραν ἀξίαν καὶ ἐζήτησε τεσσαράκοντα φράγκα ἕτινα πάραυτα ἐπλήρωσα διότι τὸ νόμισμα ἔχει ἀξίαν 1000 φράγκων. Ἐκτὸς δὲ πολλῶν ἀργυρῶν ῥωμαϊκῶν αυτοκρατορικῶν νομισμάτων, ἰδίως Γορδιανοῦ τοῦ Γ', Φιλίππου, Ἀλεξάνδρου τοῦ Σεβήρου κτλ., ἕτινα ἠγόρασα ἀντὶ ἐνὸς φράγκου ἕκαστον, ἐπίτυχον ν' ἀποκτήσω πολλὰ ἐνδιαφέροντα χαλκᾶ νομίσματα δηλ. τῆς Νεανδρίας, ἕτινα ἔχουσιν ἐκτετυπωμένον ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνὸς μέρους ἵππον τρώγοντα χλόην ἢ ὡς φαίνεται ἰχθῦν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΝΕ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου κεφαλὴν τοῦ Ἀπόλλωνος· προσέτι νομίσματα τοῦ Ἀδραμυττίου φέροντα κέρας Ἀμαλθείας καὶ τὴν ἐπιγραφὴν ΑΔΡΑΜΥΤ· νομίσματα τῆς Ἀριστοῦς ἕτινα ἔχουσιν ἐπὶ μὲν τοῦ ἐνὸς μέρους ἀμοφορέα μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς ΑΑ, ἐπὶ δὲ τοῦ ἑτέρου μίαν κεφαλὴν πιθανῶς τοῦ Ἀπόλλωνος· καὶ

τέλος νομισμάτα τῆς Σκέψεως, φέροντα ἀφ' ἐνὸς μὲν φοίνικα καὶ τὰ γράμματα ΣΚ ἢ Διόνυσον μετὰ σταφυλῆς ἐν χερσὶ καὶ καθήμενον ἐπὶ πάνθηρος, ἀφ' ἐτέρου δὲ ἱπποκάμπην ἢ κερκλὴν Ῥωμαίου αὐτοκράτορος· μοι προσήχθησαν δὲ τοιαῦτα πάμπολλα. Ῥωμαϊκὰ αὐτοκρατορικὰ νομίσματα τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος φέροντα ἀφ' ἐνὸς μὲν ἵππον νεμόμενον ἢ λύκαιναν θηλάζουσαν τὸν Ῥωμύλον καὶ Ῥῶμον μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς OLAVG καὶ TROIA ἀπετέλεον ἴσω· τὸ τρίτον μέρος πάντων τῶν προσαχθέντων μοι νομισμάτων καὶ ἐπωλοῦντο πρὸς δέκα λεκτὰ ἕκαστον. Ἡγήρασα δὲ καὶ νομίσματα τῆς Ἀσσοῦ, Σάμου, Περγάμου, Νικαίας κτλ.¹

Ἐπειδὴ ἡ Ἰνὲ εἶνε ὁ μόνος τόπος ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἔνθα δύνανται νὰ ἐλπίζωσιν οἱ χωρικοὶ ὅτι δύνανται νὰ πωλῶσι τὰ νομίσματα ἅτινα εὐρίσκουσι, διὰ τοῦτο φέρουσιν αὐτὰ ἐκ πάντων τῶν μερῶν ἐνταῦθα καὶ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Μπεϊραμίτς. Ἡ Ἰνὲ εἶνε μικρὰ πολίχνη συγκειμένη ἐκ 250 μόνων ἐλευσινῶν οἰκιῶν ὧν αἱ 150 κατοικοῦνται ὑπὸ Τούρκων, αἱ δὲ λοιπαὶ ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων· ὑπάρχουσι δ' ἐνταῦθα καὶ τινες Ἀρμένιοι. Ἐνταῦθα ὑπάρχει μικρὰ ἐπισώρευσις ἀρχαίων χωμάτων καὶ βλέπει τις ἐν τοῖς τοίχοις τῶν οἰκιῶν πολυάριθμα τεμάχια ἀρχαίων ἀγγείων ἐξέχοντα. Ὅθεν παραδεχόμεθα μετὰ βεβαιότητος ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ποτὲ ἀρχαῖα τις πόλις ἣν ἐκλαμβάνω μετὰ τοῦ Κάλθερτ ὡς τὴν Σκαμάνδρειαν. Ὡς δηλαδὴ φαίνεται ἐκ τοῦ ὀνόματος, ἔκειτο αὕτη παρὰ τὴν Σκαμάνδρον ἐπὶ τοῦ ὁποίου δὲν ὑπάρχουσι ἄλλαι ἀρχαῖαι τοποθεσίαι παρὰ τὸ Κουρσουλου-Τεπέ καὶ τὸ Μπεϊραμίτς ὧν ἐπειράθην νὰ ποδείξω τὴν ταυτότητα μετὰ τῆς Δαρδανίας, Παλαιτυνήσεως καὶ τῆς μεταγενεστέρως Σκέψεως· ἀλλὰ ῥητέον ὅτι τὴν Σκαμανδρίην γνωρίζομεν μόνον ἐκ τῆς ὑπὸ τοῦ Πλινίου μείσεως τῆς πόλεως.

Εἰς ἀπόστασιν δύο ὥρων ἀπὸ τῆς Ἰνὲ ἔφθασα εἰς τὸ ἀνθηρὸν χωρίον Κεμανλί-κιοῖ, ὅπερ ἐπίσης ἀκριβῶς δρίζει τὴν τοποθεσίαν ἀρχαίας τινὸς πόλεως, ἐπειδὴ βλέπομεν τοὺς κήπους κεκαλυμμένους ὑπὸ θραυσμάτων ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀγγείων καὶ τῆδε κακεῖσε κίονας ἐκ γρανίτου λίθου.

Ἐν τῇ βρύσει ὑπάρχει μέγας σαρκοφάγος ἐκ λίθου βασανίτου καὶ ἄλλο γεγλυμμένον τεμάχιον γρανίτου λίθου. Ὑπάρχουσι δ' ἐκεῖ καὶ πολλὰ γεγλυμμένα τεμάχια μαρμάρου ἐν τῇ κλίμακί τοῦ τζαμίου καὶ μαρμάρينوι στῦλοι ὑποστηρίζουσι τὸ προκύλιον αὐτοῦ. Ἀπὸ τινος τεμαχίου μαρμάρου 1 μ. μήκους καὶ 0,88 μ. πλάτους ἀντέγραψα τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν·

¹ Κατὰ τὴν ἐπάγουδ' μου εἰς Ἀθήνας ἔσχε τὴν καλωσύνην ὁ πεπαιδευμένος φίλος μου Κύριος Α. Ποστολάκας διευθυντὴς τοῦ Ἐθνικοῦ Νομισματικοῦ μουσείου νὰ κατατάξῃ πάντα ταῦτα τὰ νομίσματα, ἐφ' ᾧ ἐκφράζω αὐτῷ τὴν εὐγνωμοσύνην μου.

LAVDIODRUS
MANICIFILNERONI
GERMANICO
VRSODALIAVGVSTA
SODALTITIOCOS
ORBANVS . . . EAN
ADRATVSPE . . . PIL
BMILITPRAEFCASTR
AVGYR . H . VIR .
TAMENTORONI
IVSSIT

Παρὰ τῇ εἰσόδῳ τοῦ τζαμίου κεῖται μαρμάρινόν τι ἀνάκλιτρον ὁμοιον πρὸς τὰ ἐν τῷ θεάτρῳ τοῦ Διονύσου ἐν Ἀθήναις. Ἐν δὲ τῷ τζαμίῳ εὐρηται μαρμάρινός τις πλάξ μετὰ δύο ὀπῶν, ἥτις ἐπιστέγει παράθυρόν τι· αὕτη ἔχει λατινικὴν ἐπιγραφὴν ἥτις ὁμῶς εἶνε δυσανάγνωστος. Ὑπάρχει δὲ καὶ κιονόκρανόν τι ἐκ μαρμάρου.

Μετὰ πάτης πιθανότητος ἐκλαμβάνω τοῦτο τὸ χωρίον ὡς τὴν τοποθεσίαν τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀμαζιτιοῦ, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἠναγκάσθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀντιγόνου νὰ ἐγκατασταθῶσιν ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Τρωάδος, διότι ἡ θέσις συμφωνεῖ πληρέστερα πρὸς τὰς διηγήσεις τοῦ Στράβωνος (XIII, 605) ὅστις σημειοῖ τὴν ἀπόστασιν τῆς Ἀμαζιτιοῦ ἀπὸ τοῦ Ἰλίου εἰς 200 στάδια καὶ λέγει ὅτι κεῖται κάτωθεν τῆς Νεανδρίας (XIII, 606). Τοῦτο δ' εὐρίσκω συμφώνως τῷ Κάλθερτ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει ἐπὶ τοῦ ὄρους Χιγρῆ, ὅπερ κεῖται ἐγγύτατα τοῦ Κεμανλί-κιοῦ καὶ φαίνεται ὑπερέχον τοῦτου.

Ἐκεῖθεν ἐπεσκέφθην τὰ οὐχὶ μακρὰν κείμενα ἀρχαῖα λατομεῖα παρὰ τῷ χωρίῳ Κοχ-Ἀλι-Ὀβασί. Ἐκεῖ εὐρίσκονται ἑπτὰ σῶοι κίονες οἵτινες ἐκόπησαν κατὰ μῆκος ἀπὸ βράχου ἐκ γρανίτου. Ἐχει δ' ἕκαστος τῶν κίωνων μῆκος 11,55 μέτρων καὶ ἡ διάμετρος αὐτῶν εἶνε 1,35 μέτρων, κάτω δὲ 1,65. Φαίνεται δ' ὅτι ἦσαν προωρισμένοι διὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Τρωάδος, ἐπειδὴ ὁμοιάζουσι κατὰ πάντα πρὸς τοὺς τρεῖς κίονας οἵτινες κεῖνται ἐκεῖ ἐπὶ τῆς ἀκτῆς, καὶ πρὸς τὸν ἕνα ἐκεῖνον ὃν βλέπει τις κατὰ μῆκος κείμενον ἐπὶ τῆς ὠραίας ὁδοῦ, ἐχούσης πλάτος ἑπτὰ μέτρων, ἥτις εἶνε ἐπεστροφωμένη διὰ μεγάλων πελεκητῶν λίθων. Ἡ ὁδὸς αὕτη ἔφερεν ἐντεῦθεν πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρειαν τῆς Τρωάδος, διατηρεῖται δὲ εἰς πᾶσιν ἡ θέσις καὶ ἐπὶ μεγάλων διαστημάτων ἐξαιρετὰ πιστεύω μάλιστα ὅτι διατηρεῖται καλῶς καθ' ὅλον αὐτῆς τὸ μῆκος καὶ μόνον εἰς ἐκείνας τὰς θέσεις ὅπου δὲν φαίνεται καλύπτεται ὑπὸ χώματος.

Καθ' ὅδον εὐρίσκονται πολλοὶ μεγάλοι τάφοι ὧν τινες συνίστανται ἐκ μεγάλων πελεκητῶν λίθων ἐκ γρανίτου, ἄλλοι δ' ἐκ μικρῶν λίθων δι' ἀσβέστου συγκεκολλημένων. Τὰ τείχη τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος ἔχουσιν ἐντελῶς τὸν αὐτὸν τρόπον κατασκευῆς, ὃν περιεγράψαμεν περὶ τῶν τειχῶν τῆς Ἀσσοῦ, Παλαισκήψεως καὶ Κεβρῆνης. Ὀμοιάζουσι προσέτι ἐντελῶς πρὸς τὰ τῆς Νεανδρείας ἐπὶ τοῦ ὄρους Χιγρῆ. Ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι τείχη συγκείμενα ἀμφοτέρωθεν ἐκ μεγάλων τετραγωνικῶν ἢ σφηνοειδῶν λίθων καὶ ὧν ὁ ἐν τῷ μετὰξὺ καὶ ἐσώτερος χώρος ἦτο πεπληρωμένος διὰ μικρῶν λιθάρων ἦσαν καθ' ὅλους τοὺς ἱστορικοὺς χρόνους ἐν Τρωάδι ἐν κοινῇ χρήσει. Τὰ τείχη τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος ἔχουσι μῆκος οὐχὶ ὀλιγώτερον τῶν ἐξ ἀγγλικῶν μιλίων, ἔχουσι δὲ κατὰ διαστήματα πύργους, οἵτινες ἐν τισὶ θέσεσι διατηροῦνται καλῶς. Ὁ δὲ ὑπ' αὐτὴν περιλαμβανόμενος ἀπέραντος χώρος καλύπτεται διὰ θρυμμάτων ἀρχαίων οἰκοδομῶν, ὧν ὁ διερχόμενος ἐπὶ ἀεροπλοίου ἐβλεπεν ἔτι πρὸ δεκατριῶν ἐτῶν πλείστας ἐξεχούσας ἐκ τοῦ δρυμῶνος. Ἀλλὰ τὰ δένδρα τοσοῦτον ἠῤῥῆσαν ἔκτοτε, ὥστε τώρα ἀπὸ τῆς θαλάσσης οὐδὲν μέρος τῶν οἰκοδομῶν εἶνε δρατόν.

Τὸ μεγαλειότερον ἐρείπιον τὸ ὁποῖον ἀπέχει περίπου ἐν ἀγγλικῶν μιλίων ἀπὸ τῆς παραλίας καὶ ὀνομάζεται Βαλ-Σερσί (ἀνάκτορον τοῦ μέλιτος) φαίνεται νὰ ἦτο λουτρόν μεθ' οὗ συνήπτετο καὶ γυμνάσιον· ὑπῆρξε δ' ἐκεῖ μεγάλη, ἀλλὰ νῦν κεκηρηνισμένη ἀψὶς ὀπισθεν τῆς ὁποίας ὑπάρχει μεγάλη καὶ εὐρεῖα στοὰ ἔχουσα μῆκος σχεδὸν ἑκατὸν σταδίων καὶ πλάτος τριακόντα μέτρων, ἧτις ἐκτείνεσθαι καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῆς οἰκοδομῆς. Ὁ δὲ θόλος ἐστηρίζετο πιθανῶς ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου ἐδάφους, ὅπερ βλέπομεν κατ' ἀμφοτέρας τὰς πλευράς. Ἐν τῷ μέσῳ ἦσαν τέσσαρες τετραγωνικοὶ θάλαμοι κεκοσμημένοι διὰ μαρμαρίνων κίωνων. Κατὰ τὴν βορειοανατολικὴν γωνίαν τοῦ οἰκοδομημένου φαίνονται τὰ ἐρείπια ὑδραγωγείου. Ερείπια δ' ἄλλων μεγάλων κτιρίων πιθανῶς νὰ εὐρίσκωνται ἐν τῷ περιχώρῳ. Ἐν τῷ λιμένι βλέπομεν δύο λεκάνας περιβαλλομένας ὑπὸ προχωμάτων.

Αὕτη ἡ τοποθεσία ἧτις ἐξελέχθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου κατὰ τὸν Στράβωνα (XIII, 604) ὀνομάζετο Σιγία, ὅθεν καὶ ἦτο πιθανῶς ἡ τοποθεσία ἀρχαιότερας τινὸς πόλεως. Ὁ Ἀντίγονος φαίνεται ὅτι ἔκτισε τὴν πόλιν μόλις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου· τὴν ὀνόμασε δὲ Ἀντιγόνοιαν, ὅπερ ὀνομαζόμενον μετεβλήθη ὑπὸ τοῦ Λυσιστράτου εἰς τιμὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου εἰς Ἀλεξανδρείαν. Ὑπὸ τὴν ῥωμαϊκὴν κυριαρχίαν ὑπῆρξεν ἡ πόλις πολὺ ἀνθηρὰ, ἐπὶ δὲ Αὐγούστου ἔλαβε ῥωμαϊκὴν τινὰ ἀποικίαν. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος τὴν ἐπεσκέφθη δις. Ὡς βλέπει τις ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν τειχῶν καὶ τῶν οἰκοδομημάτων, ἡ ἐπισώρευσις τῶν χωμάτων ἐνταῦθα ἐν γένει εἶνε πολὺ μικρὰ καὶ δὲν ὑπερβαίνει τὰ 0,30 τοῦ μέτρου.

Ἀλλὰ παρετήρησα πολλάς θέσεις ὅπου δύναται νὰ ἦνε ἡ ἐπισώρευσις αὕτη καὶ τριῶν μέτρων καὶ ὅπου ἡ ἐρευνα ἠδύνατο ν' ἀμειψθῇ δι' εὐρέσεως ὀρκίων ἔργων τῆς γλυπτικῆς. Περὶ προϊστορικῶν ἐρειπίων φυσικὰ δὲν δύναται ἐνταῦθα νὰ γείνη λόγος.

Διευκτέρευσα δ' ἐν τῷ χωρίῳ Ταλιάν-κιοὶ ἐγγύτατα τῆς βορείας πλευρᾶς τῆς Ἀλεξανδρείας παρὰ τὴν παραλίαν. Πρὸ δεκατριῶν ἐτῶν ἐνταῦθα μόνον μίξ οἰκία ἦτο· ἀλλ' ἔκτοτε ὅμως ἐσηματίσθη ἄξιον λόγου χωρίον ὑπερ ἴσως γείνη ποτὲ μεγάλη πόλις.

Ἄνευ πάσης ἀμφιβολίας κεῖται τὸ Ταλιάν-κιοὶ ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τῆς ἀρχαίας πόλεως Ἀχαιίου, διότι καίτοι ἀπέγκνυται τῆς Τενέδου, παραπλεύρως τῶν τειχῶν τῆς Ἀλεξανδρείας· τοῦτο δὲ συμφωνεῖ πληρέστατα πρὸς τὰς παραδόσεις τοῦ Στράβωνος (XIII, 596, 603, 604). Παρετήρησα δ' ἐν τοῖς φρέασιν ὅτι ἡ συσώρευσις τῶν χωμάτων ἔχει ἐνταῦθα 4-6 μέτρων βάθος, ἀλλὰ συνίσταται αὕτη ὡς εἶδος κατὰ μέγα μέρος ἐκ θαλασσίας ἄμμου. Ἐπειδὴ δὲ πλὴν τούτου τὸ Ἀχαιϊκὸν δὲν ὑπῆρξε σπουδαία πόλις δὲν θεωρῶ ἀνασκαφῆς ἐνταῦθα ὡς ἀξίας λόγου.

XI

ΕΠΙΣΤΡΟΦΗ ΑΠΟ ΤΟΥ ΤΑΛΙΑΝ-ΚΙΟΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΠΟΛΙΝ
ΤΩΝ ΔΑΡΔΑΝΕΑΔΙΩΝ

Ἐντεῦθεν ἰππεύσας πρὸς βορρᾶν τῆς παραλίας εἶδον εἰς ἀπόστασίν τινα πλήθη μεγάλων σφαιρῶν πυροβόλων ἐκ γρανίτου λίθου, αἵτινες εἶχον ἀπόκοπῆ ὑπὸ τῶν Τούρκων ἐκ τῶν στηλῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Ἐπέτρεψα δὲ εἰς τὰ Ἰσχαρλίκ διὰ τοῦ Κετκλέ Κιόι καὶ Οὐγέκ Τεπέ ὀνομαζομένου τύμβου· οὗτος ἐξελήφθη σφαλερῶς ὡς ὁ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερόμενος τάφος τοῦ Αἰσούτου,¹ ἀπεδείχθη δὲ διὰ τῆς ὑπ' ἐμοῦ ἐν ἔτει 1879 γενομένης ἐπιμελοῦς ἀνασκαφῆς ὡς κενοτάφιον, ὅπερ ὁ αὐτοκράτωρ Καρακάλλκς (211-216 μ. Χ) εἶχεν ἀνεγείρει πρὸς τιμὴν τοῦ πιστοῦ αὐτοῦ φίλου Φήστου, τὸν ὁποῖον ἐφόνευσεν ὅπως ἔχη Πάτροκλόν τινα καὶ εὐρίσκηται εἰς θέσιν ν' ἀπομνηθῇ τὴν κηδεῖαν τὴν ὁποίαν ὁ Ἀχιλλεὺς ἐτέλεσεν εἰς τὸν φίλον του.² Ἡ ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῷ τύμβῳ σκαφεῖσα σήραγγα βάρους 30 μέτρων ὡς καὶ αἱ παρεκβολαὶ αὐτῆς διατηροῦνται καλῶς. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ χωρικοὶ ὑπεξήρσαν τὰς ξυλίνους δοκοὺς, διὰ τῶν ὁποίων ἐγὼ εἶχον στερεῶσαι τὰς τέσσαρες πλευράς τῆς ἐκ τῶν ἀνωθεν τοῦ τύμβου σκαφείσης ὁπῆς ἐχούσης βάθος δεκατεσσάρων μέτρων, ἐκρημνίσθη ἐν μέρος τοῦ μεγάλου τετραγωνικοῦ πύργου ὅσας εἶχεν ἀνεγερθῆ αὐτόθι πρὸς στερέωσιν τοῦ γηλόφου.

¹ Ἰλιάς II, 792-793.

² Πρὸς τὴν συγγραφήν μου Πίος σελ. 732-739.

Οὗτος ὁ τύμβος ἔχει κατὰ τὴν ἀνατολικὴν πλευρὰν 25 μέτρων ὕψος καὶ διάμετρον οὐχὶ μικρότερον τῶν 130 μέτρων.

Ἐκ τούτου τοῦ τύμβου ἐπιβλέπει τις καλλίτερον ἢ ἀφ' οἰουδήποτε ἄλλου σημείου τὰς τοποθεσίας τῶν ἀρχαίων πόλεων διὰ τῶν ὁποίων ἐκοσμεῖτό ποτε τὸ Τρωϊκὸν πεδίων. Καὶ ἔμπροσθεν μὲν πρὸς τὰ βορειοανατολικά κεῖται ἡ νῦν ὄλιως ἀκατοίκητος τοποθεσία τοῦ Ἰλίου ὅπερ συμφώνως τῇ ἐκτάσει του καὶ τῷ μεγέθει τοῦ θεάτρου πρέπει νὰ εἶχε τοῦλάχιστον ἐβδομήκοντα χιλιάδας κατοίκων, καὶ ἐν ᾧ δὲ διὰ τῶν ἐρειπίων ἐξ-προηγουμένων πόλεων τεχνητῶς κατεσκευασμένος λάφος Ἰσσαρλικ ἐχρησίμευσεν ὡς ἀκρόπολις καὶ ὡς ἱερὸν τέμενος τῶν ναῶν του. Σχεδὸν δὲ καθ' ὁμοίαν διεύθυνσιν πρὸς τὸ Ἰσσαρλικ ἐν τῇ πεδιάδι τοῦ Σιμόεντος εὐρίσκεται ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ὄχθης τοῦ Ἑλλησπόντου ἡ ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσα τοποθεσία τοῦ Ὁφρουνείου. Τὸ ὀλίγον βορειότερον καὶ εἰς τὸ μέσον τῆς μεγάλης πεδιάδος κείμενον μικρὸν χωρίον Κούμ-κιοι, ὅπερ σύγκειται νῦν ἐξ ὀλίγων ἐλεεινῶν καλυβῶν καὶ μόνον ἐν καιρῷ τοῦ θέρους κατοικεῖται, ἄλλοτε δὲ ἕνεκα τῆς νοσηρᾶς θέσεώς του ἦτο ὄλιως ἀκατοίκητος, ἐμφαίνει τὴν τοποθεσίαν ἄλλης ἀρχαίας πόλεως ἢ ἐκλαμβάνω τὴν αὐτὴν καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος¹ ἀναφερθεῖσαν πόλιν Πόλιον ἣτις βραδύτερον ὠνομάσθη Πόλισμα. Μῆρος τοῦ τείχους τῆς πόλεως ταύτης ὡς καὶ τινες κίονες γρανίτου λίθου εἶνε ὄρατοι μεταξὺ τῶν καλυβῶν, ὅλη δὲ ἡ θέσις καλύπτεται διὰ θραυσμάτων ἀρχαίων ἐλληνικῶν ἀγγείων. Εἰς τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν βορειότερον τὸ μετὰ ἀρχαίων λειψάνων κεκαλυμμένον ὕψωμα τοῦ ἀκρωτηρίου Ροιτείου ἐμφαίνει τὴν τοποθεσίαν τῆς ὁμωνύμου πόλεως, ἣτις πολλάκις ἀναφέρεται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων² καὶ ἐσώζετο ἀκόμη καὶ κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Πλινίου. Ἐπὶ μιᾶς χαμηλῆς ἀποφυάδος τούτου τοῦ ἀκρωτηρίου κεῖται ὁ μεταγενέστερον μόλις ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀδριανου³ ἐγερεθεὶς τύμβος τοῦ Αἰάντος τοῦ ὁποίου ὁ ἀρχικὸς τάφος περὶ τὰ 600 μέτρα βορειότερον ἀμέσως παρὰ τὴν ἀκτὴν τοῦ Ἑλλησπόντου δεικνύεται ὑφ' ἐνὸς ὄλου χαμηλοῦ γηλόφου.⁴ Αὐτικῶς, ἀνατολικῶς καὶ μεσημβρινῶς τούτου τοῦ τάφου ἐκτείνεται ἡ τοποθεσία τῆς ἀρχαίας πόλεως Αἰαντείου ἣτις δὲν ἀναφέρεται μὲν ὑπὸ τοῦ Στράβωνος, ἀλλ' ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πλινίου⁵ ὅστις λέγει περὶ αὐτῆς ὅτι αὕτη δὲν ὑφίστατο πλέον ἐπὶ τῶν χρόνων του.

Πρὸς βορρᾶν βλέπομεν ἐπὶ γλώσσης τινὸς γῆς ἐντὸς τοῦ Ἑλλησπόντου τὸ χωρίον Κομμαλέ μετὰ ἡμικατεστραμμένου ἐλεεινοῦ τουρκικοῦ φρουρίου ὅπερ φαίνεται νὰ κεῖται ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τῆς ὑπὸ τοῦ Ἡροδό-

¹ Στράβων XIII, 601.

² Ἡρόδοτος VII, 43. Σκύλαξ Σελ. 35. Στέφανος Βυζάντιος Σελ. 577. Μέλας 18, 5. Πλίνιος V, 33. Θουκυδίδης. IV, 52, VIII, 101.

³⁻⁴ Πρβλ. Ilios σελ. 725-727.

⁵ Πλίνιος V, 33.

του¹ καὶ Στράβωνος² ἀναφερομένης πόλεως Ἀχιλλείου ἣτις καὶ αὐτὴ ὑπὸ τοῦ Πλινίου³ μνημονεύεται ὡς πόλις μὴ ὑπάρχουσα ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του. Ὀλίγον τι βορειότερον κεῖνται δύο τύμβοι ἐξ ὧν ὁ εἰς ἀποδίδεται κατὰ τὴν παράδοσιν ὄλης τῆς ἀρχιότητος τῷ Ἀχιλλεῖ, ὁ δ' ἕτερος τῷ Πητρόκλῳ. Ὀλίγον βορειότερον βλέπει τις ἐπὶ τοῦ ὕψωματος τοῦ ἀκρωτηρίου Σιγείου τὸ χωρίον Γενή-Σέρ (τουτέστι νέα πόλις) μετὰ τῶν πολλῶν ἀνεμομύλων του, ὅπερ κεῖται ἐπὶ τῆς τοποθεσίας τῆς πολλάκις ὑπὸ τῶν ἀρχαίων κλασικῶν ἀναφερθείσης καὶ ἤδη κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Στράβωνος πλέον μὴ ὑπαρχούσης ἀρχαίας πόλεως Σιγείου, ἣτις ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐπολέμει πρὸς τὴν γειτονικὴν πόλιν Ἀχιλλεῖον⁴ καὶ ἦτο τόσο πλουσία, ὥστε ἀνήγειρε τῷ βασιλεῖ Ἀντιόχῳ ἐν τῷ ἑαυτῆς ναῷ τῆς Παλλάδος Ἀθηνᾶς χρυσοῦν ἀνδριάντα αὐτοῦ ἐφ' ἵππου.⁵ Στρέφοντες ἐκεῖθεν τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς νότον κατὰ τὴν διεύθυνσιν τῶν πρὸς τὸ Αἰγαῖον πέλαγος ὕψωμάτων βλέπομεν εἰς ἀπόστασιν μόλις $\frac{1}{4}$ γερμανικοῦ μιλίου μακρὰν τοῦ Σιγείου ἐπὶ τῆς τεχνητῶς ἐπιπεδωθείσης ὄρεινῆς πεδιάδος τὴν τοποθεσίαν ἀρχαίας ἀγνώστου ἡμῖν πόλεως τῆς ὁποίας πόλεως λείψανα τειχῶν διατηροῦνται. Ἐν τέταρτον μιλίου ἔτι περαιτέρω πρὸς νότον βλέπομεν πλησίον σφηνοειδοῦς βράχου φέροντος τὸ ὄνομα τοῦ Ἁγίου Δημητρίου τὰ λείψανα μεγάλου ναοῦ ἐκ λευκοῦ μαρμάρου πιθανῶς τῇ Δήμητρι καθιερωμένου ὡς καὶ ἐμφανῆ ἔχῃ ἀρχαίας τινὸς οἰκῆσεως. Ἐτι περαιτέρω νοτιῶς ἐμφαίνει τὸ χωρίον Γενί-κιοῖ ἢ Νεοχωρὶ πάλιν τὴν τοποθεσίαν ἀρχαίας τινὸς πόλεως ἣτις πιθανῶς εἶνε τὸ ὑπὸ τοῦ Πλινίου⁶ ἀναφερόμενον Oppidum Nea. Εἴτε εὐρίσκομεν περαιτέρω νοτιῶς ἐπὶ τοῦ τεχνητῶς ἐξομαλυθέντος ἐπὶ τοῦ βράχου πεδίου ἀνατολικῶς καὶ βορείως τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ἀνασκαφέντος τύμβου τοῦ καλουμένου Βεσίκια-Γεπέ τὴν τοποθεσίαν προϊστορικῆς τινος πόλεως, ὅπου εὔρον κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν μου-πλεῖστα περίεργα ἀγγεῖα.⁷

Ἐπὶ τῆς νοτίου πλευρᾶς τῆς πεδιάδος βλέπομεν τὸ χωρίον Βουνάρ βαςι, καὶ ὅπισθεν τούτου ἐπὶ ἀποτόμου ὕψωματος τὰ λείψανα πόλεως τινος τῶν μακεδονικῶν χρόνων, ἣτις κατὰ περίεργον τρόπον ἐξελήφθη σχεδὸν ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν ἀντὶ τῆς ὁμηρικῆς Τρωάδος, ἀλλ' ἐν τούτοις τῶρα φαίνεται ὅτι ἐπηνώρθωσαν τὴν πλάνην γενικῶς συνεπεία τῶν ἐν Ἰσσαρλικ ἀνακαλύψεων μου. Ἐγὼ ἐκλαμβάνω τὴν τοποθεσίαν ὡς τὴν Γέργην. Ἀπέναντι ταύτης ἐπὶ τοῦ βράχου εἰς τὴν ἀνατολι-

¹ Ἡρόδοτος V, 94.

² Στράβων XIII, 600, 604.

³ Πλίνιος V, 33.

⁴ Μέλας 1, 18, 3. Πλίνιος V, 33. Ἡρόδοτος V, 65, 94. Θουκυδίδης VIII, 101. Στράβων VIII, 595, 603. Πτολεμαῖος V, 23. Στέφανος Βυζάντιος Σελ. 577. Ἐκαταῖος Σελ. 208. Σκύλαξ. Σελ. 36.

⁵ Πρβλ. τὴν συγγραφὴν μου Ilios Σελ. 704.

⁶ Πλίνιος V, 33.

⁷ Πρβλ. Ilios Σελ. 740, 741.

κὴν πλευρὰν τοῦ Σκαμάνδρου εὐρίσκεται πάλιν ἡ τοποθεσία προϊστορικῆς τιγος πόλεως, τῆς ὁποίας τὰ τεῖχη πολλαχοῦ διατηροῦνται.¹ Ἄλλην προϊστορικὴν οἰκίαν ἀνεκαλύψαμεν ὁ Κύριος Κάλβερτ καὶ ἐγὼ ὅτε ἀνεσκάψαμεν τὸν βορειότερον ἐκεῖθεν καὶ ἐπὶ τοῦ κτήματός του Βατὰν ἢ Θύμβρις παρὰ τὸν ποταμὸν Θύμβριον κείμενον λόφον Χανάκι-Τεπέ² ὅστις κατὰ μέγα μέρος εἶνε τεχνητός. Ἐπίσης ἐκτείνεται ἀνατολικῶς ἐκεῖθεν ἡ ἡδὴ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου ἀναφερθεῖσα πόλις Θύμβρα, ἣτις ἔχει ναὸν τινα τοῦ Θυμβρίου Ἀπόλλωνος³ καὶ πρέπει νὰ ἤμαζε μέχρι τῶν ἐσχάτων χρόνων τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος. Ἐπὶ τέλους ὑπολείπεται νὰ ἀναφέρω τὴν περὶ τὰ 1000 βήματα βορειότερον ἐκεῖθεν καὶ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ κτήματος κειμένην τοποθεσίαν ἀρχαίας τινὸς οἰκίσεως, ἣτις ὠνομάσθη ὑπὸ τοῦ Στράβωνος Ἰλιῶν κόμη καὶ ὑπ' αὐτοῦ ἐκκλημβάνεται κατὰ τὴν θεωρίαν Δημητρίου τοῦ ἀπὸ τῆς Σκέψεως ὡς ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν ὀμηρικὴν Τροίαν.⁵

Ἐκτὸς τῶν πέντε προϊστορικῶν πόλεων καὶ τῆς Λυδικῆς πόλεως ὧν τὰ εἰρήπια φαίνονται κάτωθεν τῶν εἰρηπίων τοῦ Ἰλίου τῆς κλασικῆς ἐποχῆς ἐπὶ τοῦ Ἰσσαρλίκ καὶ ἐκτὸς τῶν μνημονευθειῶν τριῶν πόλεων (παρὰ τὸν τύμβον Βεσίικκις Τεπέ, κατὰ τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Σκαμάνδρου ἀντικρὺ τοῦ Βουνάρβασι καὶ ἐπὶ τοῦ Χανάκι-Τεπέ) ὑπῆρχόν ποτε ἐν τούτῳ τῷ τρωϊκῷ πεδίῳ, τῷ ἔχοντι μῆκος μὲν μόλις δεκαεσσάρων χιλιομέτρων, πλάτος δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐξ ἑξαχμιαίων, δύο χωρία καὶ ἑνδεκα ἀκμάζουσαι πόλεις, αἵτινες κατὰ μεγάλην πιθανότητα ἦσαν ἀπασαι αὐτόνομοι, καὶ ὧν πέντε, ταυτέστι τὸ Ἰλιον, τὸ Ὀφρύνειον, τὸ Ροίτειον, ἡ Γέργη καὶ τὸ Σίγειον, ἔκοπτον ἴδιον νόμισμα. Ἐὰν λοιπὸν σκεφθῶμεν ὅτι τὰ δύο χωρία καὶ αἱ ἑνδεκα πόλεις ὑπῆρχον ἐνταῦθα κατὰ τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις καὶ ὅτι ἡ μία τῶν τελευταίων εἶχε τοῦλάχιστον 70000 κατοίκους, τότε θαυμάζομεν πῶς ἦτο δυνατόν νὰ δικτηρηθῆ ἐνταῦθα ποτε τόσος πληθυσμὸς, ἀφοῦ τῶρα οἱ κάτοικοι τῶν σημερινῶν ἑπτὰ πτωχῶν χωρίων τῆς πεδιάδος μόλις καὶ μετὰ βίας δύνανται νὰ συντηρήσωσι τὴν ἐλεεινὴν ὑπαρξίν των. Αἱ ἀρχαῖαι ὅμως πόλεις εἶχον οὐχὶ μόνον ἀφθονίαν τροφίμων, ἀλλ' ἦσαν οὕτω κατφκημέναι καὶ πλούσιαι, ὥστε ἠδύναντο καὶ νὰ πολεμῶσι, πρὸς δὲ, ὡς ἀποδεικνύουσι τὰ εἰρήπια αὐτῶν, νὰ ἐγείρωσι ναοὺς καὶ ἄλλα δημόσια οἰκοδομήματα ἐκ μαρμάρου· μάλιστα τὸ Ἰλιον πρέπει νὰ ὑπῆρχε κεκοσμημένον ὑπὸ πλείστων τοιοῦτων λαμπρῶν οἰκοδομημάτων.

Τοῦτον τὸν πλοῦτον τῶν ἀρχαίων κατοίκων τοῦ τρωϊκοῦ πεδίου δὲν δυνάμεθα ἄλλως νὰ ἐξηγήσωμεν ἢ παραδεχόμενοι μεγάλην παρ' αὐτοῖς

¹ Πρβλ. *Ilios* Σελ. 72.

² Πρβλ. *Ilios* Σελ. 782-797.

³ Ἰλιάς X, 430.

⁴ Στράβων XIII, 598.

⁵ Στράβων XIII, 597. Πρβλ. *Ilios* Σελ. 92, 126, 201, 214, 215.

δραστηριότητά. Βεβαίως κατειργάζοντο οὗτοι τὰ ἐγγύτατα κείμενα ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου¹ καὶ Στράβωνος² ἀναφερόμενα μετελλεῖα χρυσοῦ, ἀργύρου καὶ χαλκοῦ, καὶ ἀνευ ἀμφιβολίας ἕνεκα τῆς δραστηριότητός των εἶχον κατορθώσει νὰ ἀποξηράνωσιν ἐντελῶς τὴν νῦν ἐλώδη πεδιάδα τῆς Τρωάδος καὶ νὰ μεταβάλλωσιν αὐτὴν εἰς λαμπρὸν κήπον. Τὸ δὲ Ἰλιον εἰδικῶς ἔχρεώσται πιθανῶς ὡς τὸ πλείστον τὸν πλοῦτόν του εἰς τὸν ἐν αὐτῷ ναὸν τῆς Ἰλιάδος Παλλᾶδος Ἀθηνᾶς ὅστις καθ' ὅλην τὴν κλασικὴν ἀρχαιότητα ὑπῆρξε πεφημισμένος χώρος πανηγύρεως καὶ ἀφρεύτικως εἴκλυε πολυαριθμούς προσυνητάς.

Καὶ αὐτὸς ὁ Ἐσέρξης καίπερ ὧν βάρβαρος εἶχεν ἀκούσει περὶ τῆς ἱερότητος τοῦτου τοῦ ναοῦ καὶ ἀνέβη, ὡς διηγεῖται ἡμῖν ὁ Ἡρόδοτος,³ κατὰ τὴν διὰ τῆς πεδιάδος τῷ 480 π. Χ. εἰς αὐτὸν καὶ ἐθυσίασε, τῇ θεᾷ χιλίους βόας. Ὅτι δὲ τοῦτο τὸ ἱερὸν ἔμεινεν ἔτι τόπος πανηγύρεως ἐπὶ τινα χρόνον, ὅτε ἡ πίστις εἰς τὰ ἑλληνικὰ εἰδῶλα εἶχεν ἤδη ἀπὸ πολλοῦ ἀπαγορευθῆ καὶ εἶχεν ἀποφασισθῆ ἡ καταστροφή πάντων τῶν ἐθνικῶν ναῶν,⁴ τοῦτο βλέπομεν ἐξ ἐπιστολῆς τιγος τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουλιανοῦ⁵ (361-362 μ. Χ.) ὅστις ἐπεσκέφθη τὸ Ἰλιον πρὶν γαίνειν αὐτοκράτωρ ἐν ἔτει 354 ἢ 355. Ὡς δὲ προσέρχονται τῷ περιηγητῇ ἐν Βερολίῳ πάραυτα ὁδηγοί, ἵνα δεῖξωσιν αὐτῷ τὰ ἀξιοπαρατήρητα ταύτης τῆς πρωτευούσης, οὕτω προσεφέρθησαν καὶ τῷ Ἰουλιανῷ πάραυτα ὁδηγοί ἵνα τῷ δείξωσι τὰ τοῦ Ἰλίου ἀξιοθέατα· οὗτος δ' ἐξέλεξε μετὰ αὐτῶν Πηγάσιόν τινα ὅστις ἐνδομύχως μὲν εἶχε μείνει πιστὸς λάτρης τῶν ἀρχαίων θεῶν, ἐν φανερῷ δὲ ἦτο Χριστιανός, μάλιστα δὲ ἕνεκα τοῦ προσποιητοῦ αὐτοῦ ζήλου εἶχε γίνει καὶ Χριστιανὸς ἐπίσκοπος, ἀλλ' οὐδένα ἄλλον σκοπὸν πρὸς τοῦτο εἶχεν ἢ νὰ δυνηθῆ νὰ δικτυλάττη καλλίτερον τὸν ναὸν τῶν θεῶν καὶ ἰδίως τὸ ἱερὸν τῆς Παλλᾶδος Ἀθηνᾶς.

Ἐπέστρεψα ἀπὸ τοῦ τύμβου τοῦ Οὐγέκ-τεπέ διὰ τοῦ Γενή-κιοῦ καὶ τοῦ Γενή-σέρ εἰς τὸ Ἰσσαρλίκ καὶ ἔπειτα διὰ τῆς πόλεως τῶν Δαρδανελίων εἰς Ἀθήνας. Εἶμι λίαν εὐχαριστημένος ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς κοπιώδους μου περιηγήσεως, διότι τῶρα ἠξέβρω θετικῶς, ὅτι ἐνῶ ἐν τῷ Ἰσσαρλίκ ὑπὸ τὴν 14 μέτρων βᾶθος ἔχουσιν ἐπισώρευσιν προϊστορικῶν θρυμμάτων ὑπόκειται καὶ ἕτερον στρῶμα ἑλληνικῶν θρυμμάτων ἔχον βᾶθος δύο μέτρων, ἐν ὅλῃ τῇ Τρωάδι μετὰ τοῦ Ἑλλησπόντου, τοῦ κόλπου τοῦ Ἀδραμυττίου καὶ τοῦ ὄρους τῆς Ἰδης οὐδεμία ὑπάρχει τοποθεσία, ἣτις νὰ ἐμπεριέχη προϊστορικὰ εἰρήπια ἐκτὸς ἕως τοῦ Κουρσουγλεῖ

¹ Ἰλιάς II 856, 857.

² Στράβων XIII, 591, 603, 606, 610.

³ Ἡρόδοτος VII 43.

⁴ Δηλαδὴ διὰ τῶν διαταγμάτων κατὰ τὸ ἔτος 324, 326 καὶ 341 μ. Χ.

⁵ Πρβ. τὴν συγγραφὴν μου *Ilios* σελ. 206-209.

Τεπέ, όπου ἡ ἐπίχωσις ἔχει ἐν τισι θέσεσι περίπου ἑνὸς μέτρου βάθος καὶ ὅπου δύνανται νὰ ὑπάρχωσι τεμάχια τινὰ ἀγγείων προϊστορικῶν. Ἡξεύρω δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ἕως ἐξαιρέσει τῆς Ἄσσου, ἣτις νῦν ἀνασκάπτεται ὑπὸ ἐξόχων Ἀμερικανῶν λογίων, οὐδ' ἀνασκαφῆ ἀρχαιοτήτων τῆς κλασικῆς ἐποχῆς εἶνε δυνατὰ οὐδαμοῦ τῆς Τρωάδος ἐκτὸς τῆς Ἀντάνδρου καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας τῆς Τρωάδος, ὅπου ἡ ἐπίχωσις ἔχει ἕως ἐν τισι θέσεσι βάθος τριῶν μέτρων.

Πᾶσαι αἱ ἐν ταύτῃ τῇ ἐκθέσει περιλαμβανόμεναι σημειώσεις περὶ ὑψῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης ὑπελογίσθησαν διὰ τῶν βαρομετρικῶν καὶ θερμομετρικῶν μου παρατηρήσεων ὑπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς ἀστρονόμου καὶ διευθυντοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἀστεροσκοπείου διδάκτορος Ἰουλίου Σμιτ, ὅστις ἐκάνοισε καὶ τὸ θερμομέτρον μου καὶ τῷ ὁποίῳ ἐκφράζω τὴν θερμοτάτην μου εὐγνωμοσύνην. Ὁμοίως ἐκφράζω τὰς εὐχαριστίας μου τῷ ἐν Ἀθήναις καθηγητῇ Ἐρνέστῳ Τσίλλερ καὶ τῷ κυρίῳ Χάιζε χαρτογράφῳ παρὰ τῷ βασιλικῷ πρωσσικῷ χωρογραφεῖῳ ἐν Βερολίνῳ, οἵτινες ἔσχον τὴν κλωτύνην ὅπως χαράξωσι καὶ τὸν χάρτην τῆς Τρωάδος.

Μετάρρασι: Π. Καστρομένου.

ΟΔΟΙΠΟΡΙΚΟΝ ΙΑΚΩΒΟΥ ΜΗΛΟΪΤΗ

Ὅτε τὸ θέρος τοῦ 1879 εὕρισκόμεθα ἐν Τυβίγγῃ τῆς Βυρτεμβέργης εὗρωμεν τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ τῆς πόλεως ἐκεῖνης. Ἡ βιβλιοθήκη τῆς Τυβίγγης σημειωτέον εἶναι πλουσιωτάτη μὲν εἰς βιβλία παλαιὰ τε καὶ νέα, πτωχοτάτη δὲ εἰς χειρόγραφα, ὧν τὸν κατάλογον διήλθομεν ἀπ' ἀρχῆς ἕως τέλους. Ἐν τῷ περιθωρίῳ τοῦ χειρογράφου ἀναγινώσκειται ἡ ἐξῆς σημείωσις τοῦ ὀνομαστοῦ Μαρτίνου Κρούσιου ἐκ Τυβίγγης: «Ταῦτα ἔγραψέ μοι ἰδιοχείρως ὁ ἐκ Πάτμου κύριος Ἰάκωβος ὁ Μηλοΐτης, ἐν Τυβίγγῃ τῇ 16 Ἰανουαρίου ἀπην', ἀνὴρ ἄριστος καὶ φιλογερμανὸς Μαρτίνῳ τῷ Κρούσιῳ». Ὡστε τὸ χειρόγραφον χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1588. Περὶ τοῦ Μηλοΐτου οὐδὲν ἄλλο γινώσκωμεν ἢ ὅτι ἦτο Πάτμιος. Φαίνεται ὁ ἄνθρωπος ἀμαθέστατος κατὰ τὴν εὐρυτάτην τῆς λέξεως σημασίαν ἐκ τῶν ἀνορθογραφικῶν αὐτοῦ. Οὐχ ἦπτον ἦτο εὐρυῆς λίαν καὶ παρατηρητικὸς ὡς τὸ ὄδοιπορικόν του δεικνύει. Ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη τὴν αἰτίαν τῆς φυλακίσεως ἀποσιωπᾶ, λέγων μόνον αὐτῷ τῶν πολλῶν μου ἀμαρτιῶν». Δύσκολον ὅμως νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι διέπραξεν ἔγκλημα, διότι αὐτὸς ὁ Κρούσιος τὸν ἐτίμη καὶ τὸν ἔλεγε ἄριστον. Φαίνεται ἐπίσης ὅτι ἔσχε τὴν γνωριμίαν τοῦ ὀνομαστοῦ γερμανοῦ θεολόγου Νεάνδρου. Περὶ τοῦ Μηλοΐτου τούτου εἴπερ τινος ἄλλου δυνάμεθα νὰ

εἴπωμεν τὸ δηρικὸν αὐτοῦ μάλα πολλὰ πλάγχθη· πολλῶν δ' ἀνθρώπων εἶδεν ἄστεα καὶ νόον ἔγνω». Θυμιάζει τις τῇ ἀληθείᾳ πῶς κατάρθρωσεν ἄνθρωπος κατὰ τὰ φαινόμενα ἀγράμματος νὰ περιέλθῃ τοσαύτας χώρας, τὴν Ἑλλάδα ἔπασαν, Μικρασίαν, Παλαιστίνην, Αἴγυπτον, Ἀλγερίαν, παραδουναβίους χώρας, Ρωσίαν, Πολωνίαν, Πρωσσίαν καὶ ἄπασαν τὴν Γερμανίαν, Ἰταλίαν καὶ Δαλματίαν, Θράκην καὶ Μακεδονίαν. Δὲν φαίνεται ὁ Μηλοΐτης νὰ ἦναι οὔτε ἔμπορος, διότι δὲν ἦτο ἀνάγκη νὰ περιέλθῃ ὅλον τὸν κόσμον χάριν ἐμπορίου, οὔτε κοινὸς τυχοδιώκτης, ἀλλ' εἰς ἐξ ἐκεῖνων τῶν σπάνιων χαρακτήρων, οἵτινες ὑφιστάμενοι πᾶσαν κακουχίαν, ἐπιχειροῦσι νὰ ταξιδεύσωσιν εἰς πᾶσαν γῆν, πλάνητες φερόμενοι ἀπὸ τόπου εἰς τόπον ἄνευ ἀνάγκης καὶ σκοποῦ. Πιθανώτατα ἐν τῇ περιπλανήσει αὐτοῦ ἐκράτει σημειώσεις, διότι ἄλλως ἀδύνατον νὰ ἐνθυμῆται τοσαύτας ἀποστάσεις καὶ λεπτομερείας. Περιέρχον καὶ πῶς ἀνὴρ ἀμαθὴς ἐγνωρίσθη μετὰ τοῦ Κρούσιου, ὅστις ὅπως δὴποτε ἐθαύμασε τὸν ἄνδρα καὶ παρεκάλεσε νὰ τῷ καταγράψῃ τὸ ὄδοιπορικὸν αὐτοῦ. Τοῦτο ἀντεγράψαμεν τηρήσαντες τὴν ὀρθογραφίαν ἢ μάλλον τὴν ἀνορθογραφίαν αὐτοῦ καὶ κρίνομεν ἄξιον δημοσιεύσεως πρῶτον διότι περιέχει πολλὰς περιέργους εἰδήσεις περὶ τῶν ἑλληνικῶν πόλεων καὶ Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς αὐτοῦ (1588). Ἦως καὶ ὑπὸ γλωσσικὴν ἐποψίν δὲν στερεεῖται ἐνδιαφέροντος κατὰ τοῦτο εἶναι ἀξιοσημεῖοι πολλοὶ ὄροι καὶ πολλὰ ὀνόματα πόλεων ξένων καὶ Ἑλληνικῶν. Καὶ τέλος εἰς τὸ ὄδοιπορικὸν τοῦτο ἔδωσέ τινα σημασίαν καὶ αὐτὸς ὁ Κρούσιος κατὰ τὰς αὐτὸ ἐν τοῖς χειρογράφοις τῆς τυβιγγικῆς βιβλιοθήκης Ἀξιοσημεῖωτα εὕρισκόμεν πλὴν πολλῶν ἄλλων ἐν τῷ ὄδοιπορικῷ καὶ τὰ ἐξῆς. Τὴν ἡμέραν τῆς ἐλεύσεως αὐτοῦ εἰς Κωνσταντινουπόλιν σημειῖ ἀκριβέστατα τὸ γεγονός ἐκεῖνο ἐθεώρησεν ὡς Ἑλληνισμοῦ δαιμόνιον ἐν τῷ βίῳ του τοῦ νὰ πατήσῃ τὸ ἔδαφος τῆς αἰχμαλωτισθείσης Σιών τοῦ δούλου ἑλληνισμοῦ. Ἐνῶ περὶ ἄλλων πόλεων γράφει εἰδήσεις τινάς, περὶ Ἀθηνῶν ἀρκεῖται μόνον εἰς τὸ ὄνομα αὐτῶν· οὐδὲν περὶ αὐτῶν εὗρεν ἀξιοσημεῖωτον. Ἀξιοσημεῖωτα δὲ ὅσα περὶ Ἰωαννίνων γράφει. Παρατηρητέον δὲ καὶ τοῦτο ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ὁ ἑλληνισμὸς ἐξετείνοντο μέχρι Αὐλῶνος καὶ Δυραχίου τὰ τέλη τοῦ 15. αἰῶνος.

Τινὰς λέξεις, πρὸ πάντων πόλεων ὀνόματα, ὧν ἡ προφορὰ πολὺ ἀπέχετῃ τῆς πραγματικῆς ἐν τῷ χειρογράφῳ, ἠρμηνεύσαμεν ἐν ὑποσημειώσεσι, ἀφήσαντες τὴν ἑρμηνείαν τῶν λοιπῶν εὐκόλως νοουμένων τῷ ἀναγνώστῃ. Τὸ ὄδοιπορικὸν τελειώνει ἀπατόμως διὰ σημειώσεων τινῶν περὶ Αὐλῶνος· ἀλλὰ δὲν ἔχομεν διδόμενα νὰ πιστεύσωμεν ὅτι εἶχε συνέχειαν.

Τὸ κείμενον ἀποκατεστήσαμεν ἐν δυνατῇ ὀρθογραφίᾳ, διότι ἐνομίσαμεν ἄσκοπον τὴν ἐκτύπωσιν πάντων τῶν σφαλμάτων. Ὡς δεῖγμα ὅμως τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ὀρθογραφίας τοῦ συγγραφέως παραθέτομεν ἐνταῦθα μικρὸν τι μέρος τοῦ χειρογράφου.

Ἐγὼ ἰάκωβος μυλόητος γέννημα νήσου πάτμου. ἐκ τῆς ἐμοῦ ἰλικίας (;) ἐξενητεύθηκα ἐκ τῆν ἐμοῦ πατρίδα πρῶτον μὲν εἰς τὴν μπούλια ἐπορεύθηκα νέως ἕως 20 ἐτῶν. καὶ ἐπῆγα εἰς χῶρα τῆς πούλιας ὀνόματι δροντω. μετέπειτα εἰς ἕτερι χῶρα ὀνόματι Λέτζη (Lecce) χῶρα μεγάλη μετέπειτα εἰς χῶρα ὀνόματι τάραντο (taranto) καὶ αὕτη χῶρα μεγάλη καὶ πλοῦσια κατὰ πολλὰ. μετέπειτα ἐπῆγα εἰς χῶρα ὀνομαζόμενη Βρονδήση μετέπειτα εἰς χῶρα ὀνόματι πάρη, καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν πάρη ἐστὶ το λήφανο του αγίου νικολάου σῶο καὶ ἀκέρω, μετέπειτα ὑπόστρεψα ἐκ τῆς πούλιας εἰς τὴν πατρίδα μου καὶ ἐπορεύθηκα εἰς τὴν ἀλεξάνδρια ἐκ τῆς ἀλεξανδρίας ἐταξίδεβα πάντα ἐν τῇ νήσο κύπρο καὶ ἐνήσου κρήτα. καὶ ἀπο τῆσου κρήτα εἰς ἀλεξάνδρια καὶ εἰς ἐγύπτω καὶ εἰς ἐκείνους τους τόπους τῆς ἀραβίας ἐταξίδεβα εἰς δαμιάτη καὶ ἐς βεροῦτη ὅπου ὁ μέγας μάρτης του χρῆστοῦ γεωργίου ἐκότοσε με το κοντάρι του τὸν δράκον ἐν τῇ λήμη. καὶ ἀπε τῷ βεροῦτη εἰς τῷ γιάφα ἐκτὼ γιάφα ἐστὶ το διάστημα μία ἡμέρα καὶ ἡμισὴ ἕως τὴν πόλιν ἱερουσαλήμ, καὶ ἀποτο γιάφα πορεύονται ἢ προσκηνητάδαισ εἰς τὴν ἱερουσαλήμ τῷ πλέο μέρος δι αὐτῆ ἐστὶ ἐνκολλη ἢ ὁδοσ ἐκ τῆς νήσου κύπρου μετὰ καράβια εἰς το γιάφα, ἀπο τὸν γιάφα εἰς χῶρα ταρσῶ ἀπο τῆν ταρσῶν εἰς τὴν τρίπολη ἢ τρίπολης ποιῆ ἔλεω πολὴ καὶ γίνεται πολλὴ σαπούνη καὶ φορτόνουσι τὰ πλοῖα καὶ φέρουσι εἰς τὴν κωνσταντινου πόλη, καὶ εἰς σαλονίκη, καὶ ἐτάλης τόποισ ἐκ τῆς τρίπολης τὴν χῶρα ἐν τῇ στερεᾷ εἰς χῶρα δαμασκὸ καὶ εἰς ἀντιόχεια καὶ εἰς χαλέπι.

Ἐν τέλει σημειοῦμεν ὅτι αἱ κατωτέρω διὰ κυρτῶν γραμμῶν λέξεις φέρουσι τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ συγγραφέως. Τὰς λέξεις αὐτάς ἐτηρησαμεν ὡς εἶχον, διότι εἶναι ὀνομαστικὴ πόλεων καὶ χωρῶν.

Συγριδων Κ. Παπαγεωργίου

Ἄγῶ, Ἰάκωβος Μιλοῦτης, γέννημα νήσου Πάτμου, ἐκ τῆς ἐμοῦ ἡλικίας (;) ἐξενητεύθηκα ἐκ τῆν ἐμοῦ πατρίδα πρῶτον μὲν εἰς τὴν Μπούλια¹ ἐπορεύθηκα νέως, ἕως 20 ἐτῶν· καὶ ἐπῆγα εἰς χῶρα τῆς Πούλιας ὀνόματι Ὀτροντω. Μετέπειτα εἰς ἕτερι χῶρα ὀνόματι Λέτζη, χῶρα μεγάλη. Μετέπειτα εἰς χῶρα ὀνόματι Τάραντο, καὶ αὕτη ἡ χῶρα μεγάλη καὶ πλοῦσι κατὰ πολλὰ. Μετέπειτα ἐπῆγα εἰς χῶρα ὀνομαζομένη Βρονδήση, μετέπειτα εἰς χῶρα ὀνομαζομένη Πάρη² καὶ ἐκεῖ εἰς τὴν Πάρη ἐστὶ τὸ λείφανο τοῦ αγίου Νικολάου σῶο καὶ ἀκέραιο. Μετέπειτα ὑπέστρεψα ἐκ τῆς Πούλιας εἰς τὴν πατρίδα μου, καὶ ἐπορεύθηκα εἰς τὴν Ἀλεξάνδρεια. Ἐκ τῆς Ἀλεξανδρίας ἐταξίδεβα πάντα ἐν τῇ νήσῳ Κύπρο καὶ ἐν νήσῳ

1 Ἀπουλίας τῆς Ἰταλίας. — 2 Bari. — 3 Παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Νεῖλου εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἀνατολικῶς. — 4 Ἰόππη. — 5 Τρίπολις τῆς Συρίας.

Κρήτη· καὶ ἀπὸ νήσου Κρήτη εἰς Ἀλεξάνδρια καὶ εἰς Αἰγύπτω· καὶ εἰς ἐκείνους τους τόπους τῆς Ἀραβίας ἐταξίδευσεν εἰς Δαμιάτη¹ καὶ εἰς Βεροῦτη, ὅπου ὁ μέγας μάρτης τοῦ Χριστοῦ Γεωργίου ἐκότοσε με τὸ κοντάρι του τὸν δράκον ἐν τῇ λήμη. Καὶ ἀπὸ τὸ Βεροῦτη εἰς τὸ Γιάφα² ἐκ τῷ Γιάφα ἐστὶ τὸ διάστημα μία ἡμέρα καὶ ἡμισὴ ἕως τὴν πόλιν Ἱερουσαλήμ· καὶ ἀπὸ Γιάφα πορεύονται οἱ προσκηνητάδες εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ τὸ πλέο μέρος δι' αὐτῆ.³ Ἔστι ἐνκολλη ἢ ὁδοσ. Ἐκ τῆς νήσου Κύπρου μετὰ καράβια εἰς τὸ Γιάφα. Ἀπὸ τὸν Γιάφα εἰς χῶρα Ταρσῶ. Ἀπὸ τῆν Ταρσῶν εἰς Τρίπολη.⁴ Ἡ Τρίπολις ποιῆ ἔλαιο πολὺ καὶ γίνεται πολὺ σαπούνη καὶ φορτόνουσι τὰ πλοῖα καὶ φέρουσι εἰς τὴν Κωνσταντινου πόλιν καὶ εἰς Σαλονίκη καὶ ἐν ἄλλοις τόποις. Ἐκ τῆς Τρίπολης τὴν χῶρα ἐν τῇ στερεᾷ εἰς χῶρα Δαμασκὸ, καὶ εἰς Ἀντιόχεια καὶ εἰς Χαλέπι.

Ἡ Κύπρος ἔχει χώρας μεγάλας μόνον τὴν Λευκωσία καὶ τὴν Ἀμόχωστῶ· ἀλλὰ ἔχει καὶ μικραῖς πόλεις, Πάφω καὶ Λεμιὸ καὶ Λάρνακα καὶ Κυρήνεια. Τὸ κύκλος τῆς νήσου Κύπρου γυρίζει μίλια 600 ἰτάλικα καὶ ἔχει κώμας 14,000. Ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρια ἕως πρώτη γῆς τῆς ἀνατολῆς μία χῶρα ὀνομάζεται Ἀτάλια⁵ ἐστὶ πόρρω ἐκ τῆς Ἀλεξανδρίας μίλια 450. Καὶ εἰς τὴν χώρα τὴν Ἀτάλια ἐστὶ πολλοὶ χριστιανοὶ Ἕλληνας, ἀλλὰ οὐ γινώσκουσι γλῶσσα ἑλληνικὴν· μόνον τούρκικη γλῶσσα· καὶ ὑπάρχουσι καλοὶ χριστιανοὶ καὶ γραμματισμένοι, γράμματα ἑλληνικὰ, τυπογραφία ἐκ τῆς Βερετίας. Καὶ ἐκ τῆς Ἀτάλιαι ἕσω τῆς στερεᾶς δύο καὶ ἡμισὴ ἡμέρας εἰς χῶρα ὀνομάζεται Σπαρτά· καὶ εἰς τὰ Σπαρτά πολλοὶ χριστιανοὶ Ἕλληνας· οὐ γινώσκουσι γλῶσσα ἑλληνικὴ. Ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια ἕως τὴν νήσο Κρήτη μίλια 450. Ἡ νήσος Κρήτη γυρίζει τὸ κύκλος μίλια 600 ἰτάλικα καὶ ἔχει καὶ ἔχει καὶ αὐτὴ κώμας 14,000 (!), ὡσπερ τὴν Κύπρο (!) ἔχει ἢ Κρήτη χώρας· ἢ πρώτη ἢ χῶρα ἢ μεγάλη ὀνομάζεται Χάνδακας, παλαιὸ ὄνομα· ἐστὶ ἢ πόλις μεγάλη ὡσπερ ἢ Ἀργεντίνη. Ἐχει καὶ ἄλλας πόλεις· Χανιά καὶ Ρέτεμος,⁶ Γεράπειρο, Στέα καὶ Κίσαμο. Ἀλλὰ ἢ μεγάλη χῶρα καὶ τὰ Χανιά καὶ τὸ Ρέτεμος ἐστὶ δυναταῖς χώρας διὰ τὸν πόλεμον. Ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια ἕως τὸ Κάιρος μίλια 500 ἰτάλικα, 108 γερμανικὰ. Καὶ πορεύομαστε μετὰ πλοῖα τὰ ἀράπικα μετὰ τὸν ποταμὸν τὸν Νήλον. Ἀπὸ τὸ Κάιρος ἕως τὴν Ἱερουσαλήμ ἐστὶ τὸ διάστημα ὀκτὼ ἡμέρας· καὶ ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ ἕως τὸ ὄρος Σηνά ἡμέρας ὀκτὼ· καὶ ἀπὸ τὸ ὄρος Σινά ἕως τὴν Ἱερουσαλήμ ἡμέρας ὀκτὼ· καὶ πορεύονται οἱ προσκηνητάδες εἰς ἐκείνους τοὺς ἁγίους τόπους μετὰ καραβάκια μετὰ τὰς καμήλικας, πολλοὶ ἀνθρώποι δμοῦ, διατὶ ἐστὶ φόβος ἐν τῇ ὁδῷ ἀπὸ τοὺς κλέπτας τοὺς ἀράπιδες, καὶ διὰ τοῦτο πορεύον-

1 Παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Νεῖλου εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ἀνατολικῶς. — 2 Ἰόππη. — 3 Ἀτι=ἴππος. — 4 Τρίπολις τῆς Συρίας. — 5 Ἀττάλεια ἢ Ὀλβία τῆς Παμφιλίας. — 6 Ρέμμωσ.

ται με *καραβάνη*· *καραβάνη* δηλοῦ πολλοὶ ἀνθρώποι ὁμοῦ, ἕως τετρακόσιοι καὶ πεντακόσιοι ὁμοῦ καὶ χίλιοι διὰ τὸν φόβον τῶν κλεπτῶν. Ἀπὸ τὴν *Ἀλεξανδρίαν* ἕως τὴν νήσο *Ρόδος* μίλια 500 ἰτάλικα. Ἡ νήσος *Ρόδος* ἔχει κώμας 60. Ἐκ τῆς νήσου *Ρόδος* ἕως τὴν νήσο *Κῶς*¹ μίλια ἰτάλικα 100. Πορευόμενος ἀπὸ τὴν *Ρόδο* τὴν ὁδὸν διὰ τὴν *Κῶ* εὐρίσκομε μία νήσος ὀνόματι *Σήμη* καὶ ἔχει ἓνα κάστρο καὶ κατοικοῦσι πάντες Ἕλληνας καὶ ἡ τέχνη αὐτῶν ὑπάρχουσι πάντες² βουτούσι εἰς τὰ βάρη τῆς θαλάσσης ἕως 25 εἴκοσι καὶ πέντε ὀργιαίς, καὶ ἐβγάνουσι τὰ σφογγάρια, καὶ ἀπὸ ἐκείνης ἔρχονται τὰ σφογγάρια στὴν *Βενετίαν*. Ἀπὸ τὴν νήσο *Κῶς* ἕως τὴν νήσο *Πάτμος* μίλια 60· ἀπὸ τὴν νήσο *Πάτμον* ἕως τὴν νήσο *Σάμος* μίλια 40 ἰτάλικα· ἀπὸ τὴν νήσο *Σάμος* ἕως τὴν Ἔφεσο μίλια 20 ἰτάλικα· καὶ ἀπὸ Ἔφεσο ἕως τῆς στερεᾶς εἰς χῶραν *Σουβράσαρη* καὶ ἀπὸ *Σουβράσαρη* εἰς *Βουρλά*· καὶ ἀπὸ *Βουρλά* εἰς *Σμύρνη* καὶ ἀπὸ *Σμύρνης* εἰς *Μαγνησία*, ὅπου ἔστι ὁ υἱὸς τοῦ *Καίσαρος*³ τούρκου, τοῦ *Σουλτάν Μουράτη*, ὀνόματι *Μεμετής*. Ἀπὸ *Σμύρνης* εἰς *Θύρα* χῶρα μεγάλη, ἔμποροι πολλοὶ ἀπὸ *Βενετίας* καὶ ἀπὸ παντοίους τόπους, τῆς Ἰταλίας, καὶ ἀπὸ *Φράντζιας*. Ἀπὸ *Θύρας* εἰς *Κούλα*. Πολλοὶ χριστιανοὶ Ἕλληνας· οὐ γινώσκουν γλῶσσα ἑλληνική· πάντες τεχνίτες, ποιῶσι ταπέδικα· ἑλληνικὴ γλῶττα πτύφικα (·)· ἀπὸ τὴν *Σμύρνη* ἐγγὺς τῆς θαλάσσης χῶρα ὀνομάζεται *Φώκιες παλαιαίς*, καὶ ἄλλη πόλις ἐγγὺς *Φώκιες νέες*.

Ἀπὸ νήσου *Σάμος* ἕως νήσου *Χίος* μίλια 60. Ἀπὸ νήσου *Χίος* ἕως νήσου *Μιτηλήνης* μίλια 30. Ἀπὸ τὴν *Μιτηλήνη* ἕως τὴν νήσο *Τένεδος* μίλια 70. Ἀπὸ νήσου *Τένεδος* ἕως τὰ δύο *Νεόκαστρα* τῆς *Κωνσταντίνου Πόλεως* μίλια 30. Καὶ ἀνάμεσα τῆς ὁδοῦ τῆς *Τένεδος* καὶ τῶν δύο κάστρων ἔστι ἡ *Τρωάδα*. Ἀπὸ τὰ δύο *Νεόκαστρα* τῆς *Κωνσταντινουπόλεως* ἔστι χῶρα, ὀνομάζεται *Καλήπολη*, μίλια 30 ἰτάλικα· ἀπὸ τὴν *Καλήπολη* ὑπάρχει νήσος ὀ *Μαρμαράς*. Ἀπὸ τὸν *Μαρμαρά* ἔστι ἄλλη χῶρα *Ἀρακλή*⁴ ὀνόματι. Ἀπὸ τὴν *Ἀρακλή* ἔστι ἕτερη χῶρα ὀνόματι *Ρωδοστό*· καὶ ἀπὸ τὸ *Ρωδοστό* ἕως τὴν *Κωνσταντίνου πόλι* ἰτάλικα μίλια 100.

Ἀπὸ τὴν *Κωνσταντίνου πόλι* θέλομε νὰ ἐξεύγωμε ἔξωθε νὰ ἔλθομε εἰς τὴν *Μαύρη θάλασσα*· καὶ πρῶτο μὲν ἐν τῇ ὁδῷ εὐρίσκομε μικρὰ πόλι· ὀνομάζεται *Νέο χωρίο*. Ἀπὸ τὸ *Νέο χωρίο* εὐρίσκομαι ἄλλη μικρὰ πόλις, ὀνομάζεται *Θεραπία*· ἀπὸ τὰ *Θεραπία* ἐξαγένομε ἔξωθε τὸ στενὸ καὶ ἐμπένομε ἔσω τὴν *Μαύρη θάλασσα* καὶ περιπατοῦμε ἀριστερὰ μὲ τὰ πλοῖα, καὶ εὐρίσκομε πρώτη χῶρα, ὀνομάζεται *Μήδια*. Ἀπὸ τὴν *Μήδια* εὐρίσκομε ἕτερη χῶρα ὀνόματι *Ἀγαθόπολις*. Ἀπὸ τὴν *Ἀγαθόπολις* εὐρίσκομε ἕτερη χῶρα, ὀνομαζομένη *Σηζόπολις*· καὶ εἰς τὴν *Σηζόπολις* ἐγγὺς ἔστι νήσος.

1 Κῶς. — 2 Ἐνταῦθα ἐλλείπει βεβαίως λέξις τις. — 3 Ὁ συγγραφεὺς ἔγραψε πρῶτον τὸ κέταρος μὲ ε, εἶτα διώρθωσεν αὐτὸ εἰς αι. Εἶναι ἡ μόνη ἀνορθογραφία ἣν αὐτὸς ἐνόησε!
4 Σωζόπολις.

Τὸ κύκλος τῆς νήσος μικρὸ, ἕως ἓνα τετάρτο ἀπὸ μίλι ἰτάλικο. Καὶ ἔσω τῆς νήσος ἔστι μοναστήριον ὠραιότατα καὶ θαυμαστὸ, τοῦ ἀγίου καὶ ἐνδόξου προφήτου *Προδρόμου* καὶ *Βαπτιστοῦ Ἰωάννου*, γενόμενο ὑπὸ τῶν παλαιῶν βυβυλιῶν. Καὶ ὑπάρχουσι πολλοὶ καλόγεροι Ἕλληνας ἕως τὴν σήμερον, ἀλλὰ καὶ τὸ μοναστήρι ὑπάρχει πολλὰ πλοῖοι. Ἀπὸ τὸ μοναστήρι ἐγγὺς εὐρίσκομε πόλι *Ἀχιλλῶ*.¹ Αὐτὴ ἡ πόλις ποιεῖ ἄλλας πολὺ καὶ θρέφεται ἡ *Μαύρη θάλασσα* καὶ ἡ *Κωνσταντίνου πόλις*. Ἀπὸ τὸν *Ἀχιλλῶ* ἕτερη πόλις ὀνόματι *Μεσέβρια*. Ἀπὸ τὴν *Μεσέβρια* εἰσερχομάστα καὶ βρίσκομε ἓνα λιμῖνα ὀνόματι *Πενταράκλη*²· ἐκεῖ πορεύονται τὰ πλοῖα διὰ τὸν λιμῖνα, διότι ἡ *Μαύρη θάλασσα* ἔστι κενὴ καὶ οὐκ ἔχει λιμῖνες. Καὶ εἰς τὴν *Πενταράκλη* τὸν παλαιὸν καιρὸ ἦτονε χῶρα μεγάλη καὶ κάστρο δυνατὸ *άλαρὲν*³ οὐκ ἔστι πόλις, μόνον ὀλίγοι χριστιανοὶ Ἕλληνας, ἀπὸ ἔξωθεν τοῦ κάστρου. Ἀπὸ τὴν *Πενταράκλη* εἰς 200 μίλια εὐρίσκομε χῶρα ὀνόματι *Προήλαγο*, καὶ αὐτὴ ἡ πόλις ἔστι ἔσω τοῦ ποταμοῦ *Τούναβη*⁴ ἐγγὺς τῆς *Μπογδανίας*.⁵ Καὶ ἀπὸ τὴν *Προήλαγο* εἰς τὸν *Καφά* καὶ ἀπὸ τὸν *Καφά* εἰς *Τραπεζῶντα*.

Ταῦτα πάντα εἰσὶν ἀπὸ τῆς *Κωνσταντίνου πόλεως* πάντα ἀριστερὰ· ἀπὸ *Κωνσταντίνου πόλεως* δεξιὸν τὴν μερικὴν τῆς *Μαύρης θάλασσης* οὐκ ἔχουσι πόλις, διὰ τὸ ὀκέχουσι⁶ λιμῖνες· διὰ τὰ πλοῖα μόνον μία πόλις ὀνόματι *Σινόπη*. Ἀπὸ τὴν *Κωνσταντίνου πόλι* ἕως τὸ *Σινόπη* μίλια 200 ἰτάλικα, καὶ ἀπὸ τὸ *Σινόπη* ἕως τὸν *Καφά* ἰτάλικα μίλια 500.

Τὸ *Ἀρτζηπέλαγος*. Ἀπὸ τὴν νήσο *Κρήτη* ἀπὸ τὴν χῶρα τῶν *Χανίων* ἕως τὴν νήσο *Μύλο* μίλια 100 ἰτάλικα· ἀπὸ τὴν νήσο *Μύλο* ἔστι νήσοι πολλαί, *Κύμολος*, *Σήφανος*,⁷ *Σέρφος*, *Θερμιά*, *Τζήκ*,⁸ *Ἐγενα*. Ἡ *Ἐγενα* ἔστι ἐγγὺς τῆς *Κωρηήθου Κεχρῖες*. Εἰς τὸ *Ἀρτζηπέλαγος* εὐρίσκεται μία νήσος ὀνόματι *Σαντορίνη*· ἔχει τρία κάστρα· πάντες Ἕλληνας. Τῷ καιρῷ ὅπου ἐμάλονε ὁ *Τούρκος* μὲ τὸν *Βενετσιάνον* εἰς τὰς 1572 ἐν ἐκείνῃ τῇ νήσῳ *Σαντορίνη* ὑπῆρχε καὶ ἕτερη νήσος μικρὸ ἐγγὺς· καὶ ἀνάμεσα τὴν μεγάλην νήσο καὶ τὴν μικρὴν ἀπὸ μέσα τῆς θαλάσσης ἐξέβγαινε φωτιά καὶ καπνὸς καὶ πέτρες ἀπὸ μέσα ἀπὸ τὴν θάλασσα καὶ ἐψηλώνουσι ἄνοθε καὶ βρόμος πολὺς ἐκ τὸν καπνὸν καὶ θερμὸς μέγας ἀπὸ τὴν φωτιά· ὅτι πάντες ἡ ἀμπελες καὶ ἡ σπορὸς τῆς νήσος ἐχαλάσανε ἀπὸ τὸν πολὺ θερμὸ καὶ ἐφύγασιν οἱ ἀνθρώποι τῆς νήσου καὶ ἐπορευθῆκασιν εἰς Ἀξιάν⁹ καὶ εἰς ἄλλαις νήσαις. Καὶ ἡ πέτρες ἐπλέγασιν ἄνω τῆς θαλάσσης καὶ ἤφερέ τες ἡ θάλασσα ἕως τὴν *Σαλονίκη* καὶ *Κωνσταντινουπόλη* καὶ εἰς ἄλλους τόπους, καὶ ὕστερα ἀπέυτης¹⁰ ἐχάθηκε ἡ φωτιά καὶ ὁ καπνὸς. Ἐγένηκε ἀπὸ ταῖς πέτραις καὶ ἐκτίστη ἓνα νησι μικρὸ ἐγγὺς τοῦ ἄλλου νησίου τοῦ μικροῦ καὶ

1 Ἀγχιάλος. — 2 Ἡράκλεια Ποντική. — 3 Ἀλλὰ νῦν. — 4 Δούναβις. — 5 Μολδοβλαχία. — 6 Οὐκ ἔχουσι. — 7 Σίφος. — 8 Κέως. — 9 Εἰς Νάξιον, Νάξον. — 10 Ἀπευθύνει.

φαίνεται έως τὴν σήμερον· καὶ εἰς αὐτὸ δένουσι τὰ καράβια τὰ σχοινιά τους εἰς τὸ νέο νησί.

Ἀπὸ τὴν Τζήα ἕως τὴν Ἀθήνας μίλια 20 ἀπὸ τὴν Τζήα ἕως τὴν νήσον τῆς Ἐγγήπου¹ μίλια 40 ἰτάλικα ἀπὸ τὴν νήσον τῆς Ἐγγήπου ἔστι νήσος ὀνόματι Ἄνδρος. Νῦν ἐπιστρέφομε εἰς τὴν Μύλο, καὶ λαβάνομε ἐκ δεξιῶν μέρος καὶ βρίσκομε τὴν νήσον Πάρο· καὶ ἀπὸ τὴν Πάρον τὴν Ἀξία². Ὁ δούκας τῆς ἀξίας ἐδεσπότευε ἐξ νήσους, τὴν Ἀξίαν, τὴν Σαντορίνην, τὴν Ἄνδρον, τὴν Σήρα, τὴν Μπάρον καὶ τὴν Μύλο. Ἐγγὺς τῆς Ἄνδρου ἕως ἓνα μίλι ἔστι μία νήσος, ὀνόματι Τήνω· ἔστι τοῦ Βενετσιάνου ἕως τὴν σήμερον· ἔχει κάστρο δυνατό καὶ ἀπέστειλε ὁ Τούρκος ἑκατὸ κάτεργα καὶ πολλὰ φουσάτα τοῦ καιροῦ τῆς Κύπρου καὶ ἐπολέμισε αὐτὴ τὴν νήσον Τήνω. Οὐκ ἐδυνήθη λαβάνει αὐτήν. Ἐχουσι καὶ ἄλλαις νήσους πολλούς. Ἀμωργὸν, Ἀδουσταλλία, Λέρος, Κάλημος, ἀπὸ τὴν Κάλημον ἠδύσκομε τὴν Κῶ, ἀπὸ τὴν Κῶ ἔστι ἡ Νίσκρος, ἡ Τήλος, ἡ Χάραις,² ἔπειτα ἡ Ρῶδος, ἡ Κάρπαθος.

Ἀπὸ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν θέλομεν νὰ πορευθοῦμε ἐν τῇ Σαλονίκῃ· καὶ πρῶτον μὲν εὐρίσκομε τὴν Τένεδον, ἔπειτα τὴν Λήμιον, τὴν Σκήρον, τὸ Σκόπελον, τὸ Χιλιοδρόμον, τὴν Σμιάθον, ἔπειτα τὴν Σαλονίκην. Ἐγγὺς τῆς Σαλονίκης ἔστι μία πόλις ὀνόματι Βέργια.³ Ἡ πόλις Βέργια ἔστι Πάτριά τοῦ Παναγιωτάτου Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας Κυρίου Σιλβέστρου. Ἐγγὺς τῆς νήσου Λήμιος καὶ ἐγγὺς τῆς Σαλονίκης ἔστι τὸ Ἅγιον Ὄρος. Ἐν ἐκείνῳ τῷ ὄρει ὑπάρχουσι δώδεκα μοναστήρια βασιλικὰ παλαιὰ, γενόμενα ὑπὸ τοὺς παλαιούς βασιλεῖς, καὶ ἔστι θαυμαστά καὶ πολλοὶ μόναχοι εἰς αὐτὰ τὰ μοναστήρια· καὶ ὅλα ἔχουσι κάστρα καὶ μπουμπάρδες,⁴ καὶ καμπάνες.

Μορὲ, ἄγουσι Πελοπόννησος. Ἡ πελοπόννησος τὸ κύκλος μίλια 600. Ἐχει πόλεις ἐγγὺς τῆς θαλάσσης· ἡ Παλαιὰ Πάτρα, ἡ Μεθώνι, ἡ Κορώνι, ἡ Μονοβασίαι, Τανάπλι, ἡ Κόρινθος. Ἐγγὺς τῆς Μονοβασίας ἔστι νήσος ὀνόματι Κιθηρήα Τζηρίον, καὶ ἔστι τοῦ Βενετσιάνου ἕως νῦν. Ἐκ ταύτης τῆς νήσους ἐγεννήθη ἡ Ἐλενα τοῦ Μενελάου καὶ ἔκλεψε ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου καὶ ἔφερε εἰς τὴν Τροάδα καὶ διὰ κείνη τὴν αἰτίαν τῆς Ἑλένης τοῦ Μενελάου ἐγένη ὁ πόλεμος τῆς Τροάδος καὶ ἀπολέστη ἡ Τροάδα· λέγουσι ὅτι ἡ Τροάδα ἐγύριζε τὸ κύκλος μίλια 300.

Κόρφος τῆς Βενετίας. Πορευόμεστε ἀπὸ τὴν νήσον Κρήτην, καὶ πρῶτον μὲν εὐρίσκομε τὴν νήσον Δυάκινθον,⁵ ἰτάλικα Τζάνδε, ἔπειτα τὴν Κεφαλονία, ἔπειτα τοὺς Κοριφούς. Ἀπὸ τοὺς Κοριφούς ἕως τὸ Ὄτρυνδον μίλια 80· ἀλλὰ οὐ πορευόμεστε τὴν μερίαν τοῦ Ὄτρυνδου μὲ τὰ πλοῖα, ἀλλὰ ἀπὸ τοὺς Κοριφούς λαβάνομε τὴν δεξιὰ μερίαν τῆς στερεᾶς, καὶ πορευόμεστε εἰς τὸ Ραγούζην.⁶ Τὸ Ραγούζην ἔστι Πηγήτηςπος, πίστη ρωμάνια καὶ πλε-

ρώνει Τρομπούτον¹ τοῦ Τούρκου, καὶ ἔστι Σλαβουόνον, χαρβάτικη γλῶσσα.² Ἀπὸ τὸ Ραγούζην εὐρίσκομε μία νήσον ὀνόματι Κόρτζουλα³ καὶ ἔστι τοῦ Βενετσιάνου, ἔπειτα τὴν νήσον Λέζεναν,⁴ ἔπειτα τὴν πόλιν Ζάρα· πορευόμεστε εἰς τὴν Ἰστρία καὶ εἰς Παρέντζο· καὶ ἀπὸ τὸ Παρέντζο εἰς Ροβίνιο· καὶ ἀπὸ τὸ Παρέντζο καὶ τὸ Ροβίνιο πορευόμεστε εἰς τὴν Βενετίαν· ἑκατὸ μίλια, 100, ἰτάλικα ἀπὸ τὸ Ροβίνιο ἕως τὴν Βενετίαν.

Ἀπὸ τὴν νήσον Κρήτην ἕως τὴν Κωνσταντίνου πόλιν μίλια 100 ἰτάλικα. Καὶ εἰς τὰς 1584 εἰσῆλθα ἐγὼ ὁ Ἰάκωβος ὁ Μυλοῦτης εἰς τὴν Κωνσταντίνου πόλιν, ἡμέρα τρίτη, πρώτη ἡμέρα τοῦ Σεπτεμβρίου μηνός· καὶ εἰς τὰς δέκα ἡμέρας τοῦ Σεπτεμβρίου παρόντος, ἡμέρα πέμπτη, ἐβάλλθηκα εἰς φυλακὴν ὑπὸ τῶν πολλῶν μου ἀμαρτιῶν· καὶ ἐποίησα δέκα καὶ τρεῖς μῆνας. Καὶ μετὰ ταῦτα Θεοῦ εὐδοκοῦντος ἐλυτρώθηκα ἀπὸ τὴν φυλακὴν διὰ ἐγγύης· τῆς ἰδίας γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων. Καὶ ἀπὸ τὴν Κωνσταντίνου πόλιν ἐπορεύθηκα εἰς τὴν Βλαχία, καὶ ἀπὸ τὴν Βλαχίαν ἐπορεύθηκα εἰς τὴν Ρούσια, εἰς τὴν Λεόπολη· ἀπὸ τῆς Λεόπολης εἰς τὴν Γρόδινα⁵ ὅπε ὑπῆρχε ὁ Στέφανος ὁ Βασιλεὺς τῆς Πολωνίας. Ἀπὸ τὴν Γρόδινα ἐπορεύθηκα εἰς τὴν Λιτθάνια,⁶ 24 μίλια γερμάνικα, ὅστη χώρα ὀνόματι Βίλωνα⁷ χώρα μεγάλη πόπερη⁸ Ἀργεντίνην. Ἐν τῇ πόλει Βίλωνα ὑπάρχουσι πολλῆς πίστες, ροῦσοι, σολόνικοι, τατάροι, ἀρμένιδες καὶ λουτράνον καὶ καλβιγίνον⁹ καὶ ὄβρειοι. Ἀπὸ τὴν Βίλωναν ἐν τῷ ποταμῷ ἐπορεύθηκα μὲ τὸ πλοῖον εἰς πόλιν Κούμνα¹⁰ Ἐκ τῆς Κεῖμνα πολλοὶ Γερμανοὶ λουτράνοι καὶ πολόνικοι παπίστες. Ἀπὸ τὴν Κούμνα ἐπορεύθηκα εἰς τὴν πόλιν ὀνόματι Ἐρ Ὀρει βασιλικῶ, Λατήρικα Ρεγεμόντε.¹¹ Ἀπὸ τὴν Ρεγεμόντε εἰς τὴν Δάνζικα¹² ἀπὸ Δάνζικα εἰς Τουρούνια.¹³ ἀπὸ Τουρούνια εἰς Ποσάνια¹⁴ ἀπὸ Ποσάνια εἰς Γουραντησλάβια· ἀπὸ Γουραντησλάβια εἰς Γυήρηλζα¹⁵ ἀπὸ Γυήρηλζα εἰς Τρέστη¹⁶ ὅπου ὁ ἐκλαμπρότατος καὶ Χριστιανικώτατος ἡγεμὼν Χριστιανὸς ὁ Σαξώνης· ἀπὸ Τρέστη εἰς Ἀθήψαν ἀπὸ Ἀθήψαν εἰς πόλιν Ἄλλ. μεπέπει εἰς Βητεμπεργήν καὶ εἰς Τζέρμιστη καὶ εἰς Μαάχημπόρα¹⁸ καὶ Ἐλμισστατ¹⁹ καὶ εἰς Προυφήκην²⁰ καὶ εἰς Βουλιφιμπίτλη.²¹ Ἀπὸ Βουφιμπίτλη εἰς Κετήνκα,²² εἰς Λούρραττ²³ καὶ εἰς τὸν κύριον διδάσκαλον τὸν Νεάνδρον· καὶ εἰς Νορτούζα·²⁴ ἀπὸ Νορτούζα εἰς Φανγγουοῦτι, (·) ὅθεν καὶ οἱ ληστές με ἐξεγυμνώσανε. Ἐπειτα εἰς Ἐριφωρ²⁵ καὶ εἰς Βημάρη καὶ εἰς Γένα· καὶ ἔπειτα ὑπέστρεψα ἐκ τῆς Γένας εἰς Ἐρφορτ. Καὶ ἀπὸ Ἐρφορτ εἰς Λαγγγιάλτζι²⁶ καὶ εἰς Μελαουζα (·)²⁷ καὶ εἰς Κάσελ.

1 Tributo φόρος. — 2 Σλαβωνική. — 3 Κόρζουλα, ἢ, Μέλαινα Κέρκυρα, ἐντὸς τοῦ Ἄδρια. 4 Λεσίνα, ἢ, Φάρος Νήσος. — 5 Γρόδνο, πόλις τῶν ῥωσικῆ πρὸς βορρᾶν τῆς Βαρσοβίας. 6 Λιθουανία. — 7 Βίλνα. — 8 Πόδερη, ρονεγο, πτωχός. — 9 Λουθηρανῶν καὶ Καλβινιστῶν. 10 Κόβνο, ἢ Νίμεν. — 11 Ἰσως ἢ Ρίγα ἐν τῷ ὁμώνυμῳ κόλπῳ. — 12 Dantzick. — 13 Thorn. — 14 Posen τῆς Πολωνίας. — 15 Goeitz. — 16 Δρέσδη. — 17 Λειψία, γερμ. Λαίπσιχ. — 18 Magdebourg. — 19 Helmstädt. — 20 Brunswick. — 21 Wolfenbuttel. — 22 Göttingen. — 23 Durenstadt. — 24 Nordhansen. — 25 Erfurt. — 26 Langensalza. — 27 Δὲν δέ-

1 Ἐβριπος (Εὐβοία). — 2 Ἡ Σάρος Ἰσως. — 3 Βέργια. — 4 Βομβάρδες. — 5 Ζάκυνθος. — 6 Πήγιον.

Ἄπο Κάστελ εἰς Μαρημπόργι· ¹ ἀπὸ Μαρημπόργη εἰς Φρανγγφόρτε· ἀπὸ Φρανγγφόρτε, Ὀμπειμ (:) καὶ εἰς Βώρμης ² καὶ εἰς Σπίρα ³ καὶ εἰς Ἐλημπέρη ⁴ καὶ Στούνα· ⁵ καὶ ἀπὸ Στούνα εἰς Τουπάγγα, ⁶ καὶ τῶν ἐξῆς.

Ἄπὸ τὴν Μοθόνη εἰς τὴν Τρίπολη μπαρμπάριον ἰτάλικα μίλια 730· καὶ ἀπὸ τὴν Μοθάνη ἕως τὴν νήσο Τζάνταν ⁷ μίλια ἰτάλικα 70 ἀπὸ τὴν νήσο Τζάνταν ἕως Τρίπολη μπαρμπάριον ἰτάλικα μίλια 730· ἀπὸ τὴν Τρίπολη Μπαρμπάριον ἕως τὸ Τούνεζι μίλια 90· ἀπὸ τὴν Τρίπολη ἕως τὴν Ζέρμπι μίλια 150· ἀπὸ τὴν Τρίπολη μπαρμπάριον ἕως τὴν Μάλτα 250. Ἡ Τρίπολη Μπαρμπάριον καὶ ἡ Ζέρμπι κάουσι λάδι πολὺ καὶ φορτώνουσι τὰ καράβια καὶ φέρουσι ἐν τῇ Κωνσταντινούπολι τὸ ὁμοίως καὶ εἰς τὴν Ἀλεξανδρία.

Εἶπαμε διὰ τῶν Κυκλάδων νήσων, καὶ πῶς ἀπὸ τὴν Μύλο ἀρχηνοῦμε καὶ λέγομε: Μύλο, Κόμουλο, Σύγρο, Σέρφω, Θερμιὰ, Τζήα. Ἄπὸ τὴν νήσο Τζήα ἕως τὴν Κάριστο ἀπέχει μίλια 40. Ἡ Κάριστος ἔνε εἰς τὴν ἄκραν τοῦ νησίου τῆς Ἐγρήπου, ἐγγὺς τῆς νήσου Ἄνδρω, καὶ ἀπὸ τὴν χώρα τῆς Ἐγρήπου ἀπέχει ἡμέρας 2, πότε εἶναι μεγάλας ἡμέρας· ἀλλὰ πότε εἶναι μικραῖς ἡμέρας, εἶναι ἡμέρας 2 (:). Ἡ χώρα τῆς Ἐγρήπου διέπεται εἰς τὴν ἄκραν τοῦ νησίου, εἰς τὴν μερὰ τῆς Ρούμελης, καὶ ἔνε ἡ χώρα ἐν τῇ θαλάσῃ, καὶ ἔνε πολλὰ δυνατὴ ἀπὸ τὸν καιρὸν ὅπου ἦτον τῶν Βενετιῶν· καὶ γυρίζει τὸ νησὶ ἰτάλικα μίλια 300 καὶ ἔχει κώμας 600. Ἡ χώρα ὠ(σ)περ εἶπαμε τῆς Ἐγρήπου ἔχει γιοφύρι ἀπὸ τὴν χώρα καὶ ἀπερνάγει εἰς τὴν ἄλλη μερὰ τῆς Στερεᾶς· καὶ ἡ Στερεὰ ὀνομάζεται Ρούμελη· καὶ κάτωθι τῆς γιοφύρας ἔνε ἡ θάλασσα, καὶ χωρίζει ἡ νήσος ἀπὸ τὴν Στερεὰ. Εἶπαμε ὅτι ἀπὸ κάτωθι τῆς Γιοφύρας ἔνε θάλασσα καὶ ἐκεῖ ἔνε μύλος· κάτωθι τῆς γιοφύρας, καὶ ἀλέθει μὲ τὴν θάλασσα· διότι ἐκεῖ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης ἐμπνέουσι καὶ ἐδραίνουσι· τὸ πρῶτ ἕως τὴν μεσημέριον ἐμπνέουσι τὰ νερὰ τῆς θαλάσσης μέσα καὶ ὁ μύλος ἀλέθει δεξιά· καὶ ἀπὸ τὸ μεσημέριον ἕως τὸ βασιλεῦμα τοῦ ἡλίου ἐπιστρέφονται τὰ νερὰ ἔξωθεν, καὶ ὁ μύλος ἀλέθει ἀρστερεὰ. Ἄπὸ τὴν χώρα τῆς Ἐγρήπου ἕως τὴν Θήβα ἔστι τὸ διάστημα ἀπὸ τὸ πρῶτ ἕως τὴν ἐσπέραν. Καὶ ἀπὸ τὴν Θήβα ἕως τὴν Ἀθήνα ἡμέρα μίκα καὶ ἡμισυ. Ἀλλὰ ἡ χώρα τῆς Θήβας στέκεται εἰς ἕναν κάμπο, πολλὰ εἰς ὄμορπον τόπον· καὶ ἔνε μεγάλη μητρόπολι. Καὶ ἀπὸ τὴν χώρα τῆς Ἐγρήπου ἕως τὴν χώρα τῆς Ἀθήνας ἡμέρας δύο· καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἕως τὴν Κόρηνο ἡμέρας δύο καὶ ἡμισυ. Πορευόμενος εἰς τῆς Ἀθήνας τὴν Στράτα διὰ τὴν Κόρηνο ἕσω ἐκείνης τῆς ὁδοῦ ἔνε τὸ μοναστήριον, ὅπερ ἔκτισε ἡ Μαργαρόνα ἡ γυνὴ τοῦ Ἰμπερίου καὶ στέκεται ἕως τὴν σήμερον.⁸ Πορεύονται

ναται ἐν τῇ τῷ Muhlhausen τῆς Ἀλσατίας. — 1 Marburg. — 2 Worms. — 3 Speire. — 4 Heidelberg. — 5 Stutgard. — 6 Tubingen. — 7 Ζάκυνθος. — 8 Παρὰ τῆς ἰδίας χειρὸς γέγραπται ἐνταῦθα ἐν τῷ περιβοίῳ «illustrissimo Il signor mio» ὅπως ἀσχετον πρὸς τὸ καίμενον. Ἐγίνωσκε, φαίνεται, ὁ Μηλότης καὶ τὴν ἰταλικήν. — 9 Ἡ μὴν τοῦ Δαφνίου βεβαίως

ἀπὸ τὸ μοναστήριον τὴν ὁδὸν διὰ τὴν Κόρηνο εὐρίσκομε χώρα πλκικὰ, ὀνόματι Μέγαρα· ἀλλὰ ἔνε χαλασμένη κατὰ πάντα· μόνον ἔνε χωρίον. Ἡ χώρα τῆς Κορήνου ἡ πλκικὰ στέκεται εἰς τὸ ἐξαμίλιον. Ἐξαμίλιον ὀνομάζεται ὅτι ἀπὸ τὴν μίκα μερὰ ἔστι θάλασσα, ὁ κόλπος τῆς Ἐπάχτου καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὰ θάλασσα, ὁ κόλπος τῆς Ἐγερας καὶ ἀπὸ τὴν μίκα μερὰ ἕως τὴν ἄλλη μερὰ τῆς ἄλλης θαλάσσης ἔνε ἐξ μίλια ἰτάλικα· καὶ εἰς τὴν μερὰ τῆς Ἐπάχτου εἰς τὴν θάλασσα ἦτονε ἡ πόλις τῆς Κορήνου τὸν πλκικὸν καιρὸν· ἀλλὰ νῦν ἔνε χαλασμένη μόνον ἐν μικρὰ πόλις· ἀλλὰ ἔστι ἄνωθι τῆς χώρας, ἐγγὺς, ὄρος ὕψηλόν, καὶ εἰς τὴν κορυφὴ τοῦ ὄρους ἔστι κάστρο δυνατὸ καὶ οὐ δύναται πολιορκηθῆ, διότις ἔνε ὄρος ὕψηλόν καὶ ὅλο πετρώδες· καὶ στὴν ἄλλη μερὰ τῆς θαλάσσης ἔνε ἡ Κεχρέας· οὐκ ἔστι νῦν χώρα, μόνον λιμένας διὰ τὰ καράβια· ἀλλὰ μηδὲ χωρίον ἔνε.

Ἄπὸ τὸ Ἐξωμίλιον τῆς Κορήνου ἕως τὸν Ἐπαχτο μίλια 100 τῆς θαλάσσης· καὶ ἀπὸ τὴν Κόρηνο ἕως τὴν παλαιὰ Πάτρα ἔνε τὸ διάστημα δύο ἡμέρας καὶ ἡμισυ. Ἐνε καὶ ἄλλη χώρα ἕσω τὴν στερεὰ τῆς Πελοπόννησος ὀνομάζεται Μηλιθράς· χώρα μεγάλη· καὶ ἄλλαις χώραις μικραῖς ἔνε τὰ Καλάβρητα, ὅπερ ἐδεσποτεύανε οἱ δύο ἀδελφοὶ οἱ Δεσπότες, ὁ κύρ Δημήτριος καὶ ὁ κύρ Θωμάς· τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ὅπου ἐδεσποτεύανε ἐκεῖνοι οἱ δύο ἀδελφοὶ ἔλαβε ὁ τύραννος ὁ τοῦρκος τὸν Μορέαν, ἦγουν τὴν Πελοπόννησον. Ἄπὸ τὴν Παλαιὰ Πάτρα μίλια 12 ἐν τῇ θαλάσῃ καὶ εἰς τὴν μέση τῆς ὁδοῦ ὑπάρχουσι δύο κάστρα, ὅπου φυλάγουσι τὴν χώρα τῆς Ἐπάχτου, τὸ ἕνα κάστρο ἔνε τῆς εἰς τὴν μερὰ τῆς Ρούμελης, καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὴν μερὰ τοῦ Μορέως, τὸ ἐν ἀνατολικὸν καὶ τὸ ἄλλο δυτικὸν τὰ ὁποῖα κάστρα εἶναι χτισμένα ὑπὸ τῶν Βενετιῶν ἀπόντης ἐδεσπότευαν οἱ Βενετζήανοι τὸν Μορέαν. Καὶ ἡ Ἐπαχτος εὐρίσκεται κτισμένη εἰς τὴν μερὰ τῆς Ρούμελης· χώρα πολλὰ ἔμορφη· καὶ ἐκεῖ ἀπὸ τὸν Ἐπαχτο, ἐγγὺς τῆς Κεφαλονήας νήσος, ἐπολέμησαν ἡ δύο ἀρμάδες, τῶν τοῦρκων τὰ κάτεργα καὶ τοῦ βενετζήανου τὰ κάτεργα, καὶ ἐνίκησε ἡ χριστιανικὴ ἀρμάδα τὴν τοῦρκικὴν μὲ τὴν βοήθειαν τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ. Ἄπὸ τὸν Ἐπαχτο ἕως τὴν Ἁγία Μαύρα ἕσω τῆς στερεᾶς πρὸς τὴν μερὰ τῆς Κερκύρας ἦγουν πρὸς τὰς Κορυφὰς εὐρίσκομε μίκαν χώρα μεγάλη, ὀνομάζεται Γιάννα· πάντες χριστιανοὶ Ἕλληνας, παραματευτάδες σφόδρα ἐν τῇ Βενετίᾳ, καὶ διδασκάλον πολλὰ καὶ καλοὶ ἀνθρώποι. Ἄπὸ τὰ Γιάννα ὑπάρχει ἡ νήσος τῶν Κοριφῶν δύο ἡμέρας τῆς στερεᾶς, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μερὰ τῆς στερεᾶς, πορευόμενος τὴν μερὰν τοῦ κόλπου τῆς Λενετίας εὐρίσκομε χώρα ὀνόματι Ἀβλόρας. Στέκει ἡ πόλις ἕσω εἰς ποταμὸν καὶ ἀπὸ τὸν Ἀβλόρα εὐρίσκομε τὸν Δουράτλην. Εἰς τὴν χώρα τοῦ Ντουράτλην οὐκ ἔστι Ἕλληνας· μόνον τοῦρκοι καὶ ἀλβανίτες καὶ πίστι ῥωμῆνοι· ἀλλὰ εἰς τὸν Ἀβλόρα εἰσὶν πολλοὶ Ἕλληνας καὶ ἀλβανίτες, πάντες πίστι ἑλληνικῇ.

Ἀπὸ τοῦ Δουράτζηο εὐρίσκομε ἄλλη χώρα εἰς ποταμόν· ὀνομάζεται *Λέσο*,¹ καὶ ἔνε εἰς ποταμόν καὶ ἐκεῖ εὐρίσκονται πολλοὶ ἀλβανίτες, πάντες εἰς πίστι ῥωμάννα. Καὶ ἀπὸ τὸ Λέσο εὐρίσκομε ἓνα κάστρο ὀνόματι *Δουλιτζή-ριο*· πρῶτα ἦτανε τοῦ Βενετζήνου καὶ τῷ καιρῷ τῆς Κύπρου τὸ ἔλαβε ὁ Τούρκος· καὶ εἶναι πολλοὶ ἀλβανῆτες εἰς πίστι ῥωμάνικη.

Ἀπὸ τὸ Τουλιτζήνιο ἕως 30 μίλια εὐρίσκομε ἐν κάστρο δυνατὸ τοῦ *Βενετζιάνου*, πολλὰ δυνατὸ καὶ οὐκὰν φοβῆται νὰ παροῖ διὰ πολέμου· ὀνομάζεται *Κάταρο*· καὶ ἀπὸ τὸ *Κάταρο* εὐρίσκομε τὸ *Ραγούζα*. Εἶπαμε ὅτι τὸ *Ραγούζη* εἶναι μοναυθεντία, καὶ δίνει τροποῦτο πάντων τῶν βσιλέων· δίνει τοῦ μεγάλου αὐφεντὸς τῆς Κωνσταντινουπόλεως 12,000 κορονάτους(;) τὸν πᾶσα χρόνο, δίνει καὶ τοῦ Σπάνια,² καὶ τοῦ Φράντζικκ, καὶ τοῦ Βενετζήνου καὶ εἶναι πίστη ῥωμάννα. Καὶ εἶναι Χαρβάτοι, ἡγουν *σκληροῦνοι* καὶ ἔχουσι συνήθειαν ὅτι πᾶσα μῆνα ποιοῦσιν ἓνα Δόνζη³ ἡγουν *Πρήτζηπα*· ἔνε πολλὰ πλοῦτια πόλεις· πάντες πρκαυκτάδες· ἔχουσι ἕως 50 καράδια, μεγάλα πκαυκάντων· πᾶσα ἓνα κοστίζει πέντε ἢ ἕξ ἢ ἑπτὰ χιλιάδες κορονάτους καὶ ταξιδεύουσι πάντα τοῦ Σπάνια καὶ Φράντζηκα καὶ Πορτογάλου καὶ Ἀλεξάνδρια καὶ Κωνσταντινόπολι. Ἀπέχει τὸ Ραγούζι ἀπὸ τὴν Βούλια μίλια 15 ἰτάλικα. Ὁ Ἀβλόνας ἔνε τούρκικος, καὶ ἀπέχει ἀπὸ τὴν Βούλια ἀπὸ τὸ *Οτρανδο* μίλια 60.

ΒΑΣΙΛΙΚΟΝ ΔΙΑΤΑΓΜΑ

ΠΕΡΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΤΩΤΕΡΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Ὡς γνωστόν, ἡ Κυβέρνησις θέλοσα νὰ περιορίσῃ τὰ ἐκ τῆς βιβλιοκαπηλίας κακὰ καὶ νὰ συντείνῃ εἰς σύνταξιν ἐγχειριδίων ὅσον ἔνεστι καλῶν ὑπέβαλεν εἰς τὴν Βουλὴν κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτῆς σύνοδον νομοσχέδιον περὶ τῶν διδασκτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδύσεως ὅπερ ἐγένετο δεκτὸν μετὰ τινὰς τροποποιήσεις. Ἐξεδόθη δὲ ὁ νόμος οὗτος ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως ἐν τῷ φύλλῳ τῆς 6 Ἰουλίου, ἐπ' ἐσχάτων δ' ἐδημοσιεύθη καὶ τὸ κανονιστικὸν διάταγμα, ὅπερ ἀνατυποῦμεν κατωτέρω ὡς διαφέρον τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις. Ἐχει δὲ τοῦτο ὡς ἑξῆς :

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α΄.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὸν ἀπὸ 22 Ἰουνίου 1882 ἈΜΒ' Νόμον περὶ τῶν διδασκτικῶν βιβλίων τῆς μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδύσεως (δημοσιευθέντα

¹ Λέσο, βορειότερον τοῦ Δουρατζίου. ² Ἰσπανία. ³ Δόγη=δόγη.

ἐν τῷ ἀριθμῷ 61 ἀπὸ 6 Ἰουλίου ἐ. ἔ. τῆς Ἐφημ. τῆς Κυβερν.), ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδύσεως Ἰπουργοῦ, διατάσσομεν·

Ἄρθρον 1. Καθ' ἑκάστην τετραετίαν τὸ Ἰπουργεῖον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδύσεως μετ' ἀναθεώρησιν τοῦ προγράμματος τῶν παιδευτηρίων τῆς μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδύσεως δημοσιεύει προκήρυξιν διαγωνισμοῦ, ἐν ἣ ἀναγράφονται ἅπαντα τὰ διδασκτικὰ βιβλία ὅσα χρησιμεύουσι πρὸς διδασκαλίαν τῶν διὰ τοῦ προγράμματος ὠρισμένων μαθημάτων. Ἰδίᾳ δὲ σημειοῦται τίνα βιβλία πρέπει νὰ περιέχωσιν ἀνγκυκαίως πίνακας, χάρτας, σχήματα ἢ εἰκόνας.

Ἄρθρον 2. Ἡ προκήρυξις αὕτη δημοσιεύεται διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως κατὰ μῆνα Νοέμβριον, πλὴν τῆς πρώτης τῆς ἀφορώσης εἰς τὴν τέλεσιν τοῦ πρώτου διαγωνισμοῦ τῶν διδασκτικῶν βιβλίων, ἥτις δύναται νὰ δημοσιευθῇ καὶ πρὸ τῆς πρώτης Νοεμβρίου ἐ. ἔ.

Ἄρθρον 3. Τῶν βιβλίων τῶν ὑποβαλλομένων εἰς τὸν διαγωνισμόν, τὸν προκηρυσσόμενον ἐν μηνὶ Νοεμβρίῳ κατὰ πᾶσαν τετραετίαν, τὰ ἐγκριθόμενα εἰσάγονται εἰς τὰ σχολεῖα κατὰ τὴν ἑναρξίν τοῦ μεθεπομένου σχολικοῦ ἔτους, ἵνα μεσολαβήσῃ μετὰ τὴν ἐνιαύσιον προθεσίαν τοῦ διαγωνισμοῦ ἐπαρκῆς χρόνος πρὸς τύπωσιν αὐτῶν.

Ἄρθρον 4. Τὰ εἰς τὸν διαγωνισμόν ὑποβαλλόμενα βιβλία δύναται νὰ εἶνε ἔντυπα ἢ χειρόγραφα, τῶς ἐγκριθόμενα ἢ ὅλως νέα. Ἀνάγκη δὲ νὰ εἶνε πάντοτε γνωστὸν τὸ ὄνομα τοῦ συγγραφέως· ὑποβάλλονται δὲ τῶν μὲν ἐντύπων τρία τοῦλάχιστον ἀντίτυπα, τῶν δὲ χειρογράφων ἓν. Τὰ ἐν χειρογράφῳ ὑποβαλλόμενα πρέπει νὰ εἶνε γεγραμμένα εἰς ἡμίκλαστον εὐκατανόστως καὶ νὰ μὴ περιέχωσι μηδεμίαν διόρθωσιν ἢ προσθήκην· κατατιθέμενα δὲ εἰς τὸ Ἰπουργεῖον σφραγίζονται ἀνὰ πᾶν φύλλον τῇ σφραγίδι τοῦ Ἰπουργείου ὑπὸ τοῦ γενικοῦ γραμματέως ἢ τοῦ ἀναπληροῦντος αὐτὸν ἀρμοδίου τμηματάρχου.

Ἄρθρον 5. Τὰ βιβλία τὰ κατὰ τὴν προκήρυξιν τοῦ Ἰπουργείου φέροντα πίνακας, χάρτας, εἰκόνας ἢ μέλη παρασημασμένα, ἥτοι μουσικὰ διαγράμματα, ὅταν ὑποβάλλωνται ἐν χειρογράφῳ, δύναται νὰ ἔχωσι δείγματα αὐτῶν ἢ ἀπλῆν σημείωσιν περὶ τοῦ τίνα ἔσονται ταῦτα καὶ ἐκ τίνων ἄλλων συγγραφῶν θὰ ληφθῶσιν ἢ κατὰ τίνα τρόπον θὰ σχεδιασθῶσιν.

Ἄρθρον 6. Ὁ συγγραφεὺς βιβλίων προωρισμένων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν θρησκευτικῶν μαθημάτων συνυποβάλλει δῆλωσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, βεβαιούσης, ὅτι τὸ σύγγραμμα αὐτοῦ οὐδὲν περιέχει ἀντικείμενον εἰς τὰ δόγματα τῆς ὀρθοδοξίας.

Ἄρθρον 7. Εἰς τὰ ἐν τῷ ἀρθρῷ 2 τοῦ ἈΜΒ' Νόμου μνημονευόμενα κείμενα τῶν Ἑλλήνων ἢ ἀλλογλώσσων συγγραφέων δὲν ὑπάγονται αἱ ἐκλο-

γαί ἢ ἄλλως λεγόμενα: χρησιμομάθειαι, αἵτινες ἀναγκαιῶς ὑπόκεινται εἰς κρίσιν ἐν τῷ διαγωνισμῷ.

Ἄρθρον 8. Τὰ εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβάλλόμενα βιβλία προσάγονται εἰς τὸν γενικὸν γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου, ὃν ἀπόντα ἢ καλυόμενον ἀκπληρόναι ὁ ἀρμοδίος τμηματάρχης. Παρέχει δὲ οὗτος ἀπόδειξιν παραλαβῆς καὶ ὑπολογίζει τὴν ἔκτασιν ἐκάστου βιβλίου κατὰ τυπογραφικὰ φύλλα, ὧν ἕκαστον λογίζεται περιέχον περίπου 18000 τυπογραφικὰ στοιχεῖα· τὴν δὲ ἡμέραν καθ' ἣν λήγει ἡ προθεσμία ὀφείλει ὁ συγγραφεὺς νὰ παραδώσῃ ἐπὶ ἀποδείξει εἰς τὸ εἰδικὸν λογιστήριον τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν τακτικῶν γραμμάτων παραλαβῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Διάφοροι παρακαταθήκαι» ἐκδομένον ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἢ τινος τῶν ἐπαρχιακῶν ταμιῶν τοῦ Κράτους καὶ δηλοῦν, ὅτι κατετέθη πλήρης ἢ διὰ τοὺς κριτὰς νενομισμένη ἀμοιβή. Ἡ ἔλλειψις ἢ βραδυτέρα προσαγωγή τοιοῦτου γραμματίου ἐπάγεται τὴν στέρησιν τοῦ πρὸς συναγωνισμὸν δικαίωματος.

Ἄρθρον 9. Αἱ ἐπιτροπεῖαι τῶν κριτῶν εἶνε τρεῖς δι' ἕκαστον κλάδον ἐκπαιδεύσεως, τὸν τῆς μέσης καὶ τῆς κατωτέρας.

Καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐπιτροπεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἀπαρτίζεται ἐκ μελῶν ἐννέα τὸ πολὺ καὶ κρίνει τὰ φιλολογικὰ βιβλία, τὰ τε χρησιμεύοντα πρὸς διδασκαλίαν τῶν κλασικῶν καὶ νεωτέρων γλωσσῶν καὶ τὰ συντείνοντα εἰς γνῶσιν τῆς ἀρχαίας φιλολογίας καὶ τοῦ ἀρχαίου βίου, προσέτι δὲ καὶ τὰ ἱστορικά. Τῇ δὲ δευτέρᾳ ἐπιτροπεῖᾳ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἀπαρτιζομένη ἐκ μελῶν ἐπτὰ, ἀπόκειται ἡ κρίσις τῶν εἰς τὰς φυσικὰς καὶ μαθηματικὰς ἐπιστήμας ἀναγομένων βιβλίων, προσέτι δὲ καὶ τῶν γεωγραφικῶν. Ἡ δὲ τρίτη ἐπιτροπεῖα τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ἐκ μελῶν πέντε συγκροτούμενη, κρίνει τὰ εἰς τὰς ἠθικὰς ἐπιστήμας ἀναγόμενα βιβλία, ἧτοι τὰ φιλοσοφικὰ καὶ τὰ θρησκευτικὰ.

Διὰ δὲ τὰ βιβλία τῆς κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως καὶ τὰ εἰδικῶς προωρισμένα διὰ τὰ διδασκαλεῖα ὀρίζονται ἐπίσης τρεῖς ἐπιτροπεῖαι. Καὶ ἡ μὲν πρώτη κρίνει τὰ φιλολογικὰ, ἐν οἷς καὶ τὰ ἀναγνωστικά, συγκροτεῖται δὲ ἐκ μελῶν πέντε· ἡ δὲ δευτέρα, ἐκ μελῶν τριῶν συγκεκριμένη, κρίνει τὰ φιλοσοφικὰ, τὰ παιδαγωγικὰ καὶ τὰ θρησκευτικὰ· εἰς τὴν αὐτὴν δ' ἐπιτροπεῖαν ὑποβάλλονται πρὸς κρίσιν καὶ τὰ βιβλία τῶν τεχνικῶν μαθημάτων.

Ἄρθρον 10. Τὰ εἰς τὰς ἰσραηλιτικὰς καὶ τουρκικὰς σχολὰς εἰσακτέα ἰσραηλιτικὰ καὶ τουρκικὰ βιβλία ὑποβάλλονται εἰς τὴν κρίσιν ἐπιτροπεῖας διοριζομένης ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου, ἧτις δηλοῖ ἂν δὲν περιέχωσι τι κατὰ τοῦ ἔθνους ἢ τοῦ πολιτεύματος. Ἐν δὲ ὑπάρχωσι πλείω τοῦ ἐνὸς βιβλίου, ἐγκρίνεται καὶ τούτων τὸ ἄριστον. Κατὰ δὲ τὸν ὄρισμὸν τῆς τιμῆς αὐτῶν ὑπολογίζεται ἡ ἀξία ὡς περὶ βιβλίων περιεχόντων εἰκόνας, ἕνεκα τῶν περὶ τὴν ἐκτύπωσιν δυσχερειῶν.

Ἄρθρον 11. Οἱ κριταὶ διορίζονται διὰ Β. Δικτάγματος ἐντὸς δέκα ἡμερῶν ἀπὸ τῆς λήξεως τῆς ἐνιαυτοῦ προθεσμίας κατὰ τετραετίαν, ἐπὶ τῇ προτάσει τοῦ κεντρικοῦ συμβουλίου τῆς ἐκπαιδεύσεως. Μέχρι δὲ τῆς συστάσεως τοιοῦτου συμβουλίου οἱ κριταὶ διορίζονται ἐπὶ τῇ προτάσει ἐπιτροπεῖας συγκεκριμένης ἐκ τῶν τμηματάρχων τῆς μέσης καὶ κατωτέρας ἐκπαιδεύσεως, τοῦ καθηγητοῦ τοῦ διδάσκαντος τὴν παιδαγωγικὴν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ, τριῶν καθηγητῶν τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς, ἐκλεγομένων ὑπ' αὐτῆς, ἐνὸς καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς σχολῆς, ἐκλεγομένου ὑπ' αὐτῆς, δύο γυμνασιαρχῶν, ἐνὸς διευθυντοῦ διδασκαλείου, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου, καὶ τοῦ διευθυντοῦ τῆς σχολῆς τῶν τεχνῶν. Ἐν δὲ ἡ ἐπιτροπεῖα αὕτη προβῇ εἰς γνωμοδότησιν περὶ τῶν διοριστέων κριτῶν, ἀπαιτεῖται νὰ εἶνε παρόντα ἐν τῇ συνεδρίᾳ αὐτῆς τοῦλάχιστον ἐπτὰ μέλη.

Ἄρθρον 12. Τὰ εἰς τὸν διαγωνισμὸν ὑποβληθέντα βιβλία παραδίδονται ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου τμηματάρχου πρὸς κρίσιν τῇ οικείᾳ ἐπιτροπεῖᾳ, συνεργουμένη ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν ἀπὸ τοῦ διορισμοῦ τῶν συγκροτούντων αὐτὴν μελῶν. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ συνεδρίαν ἐκλέγεται καὶ ὁ πρόεδρος ἐκάστης ἐπιτροπεῖας.

Ἄρθρον 13. Τὸ αὐτὸ πρόσωπον δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ διορισθῇ μέλος πλειόνων ἐπιτροπεῶν· ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ εἶνε κριτῆς ἐν οὐδεμίᾳ ἐπιτροπεῖᾳ ὁ ἔχων ὑποβληθὲν βιβλίον πρὸς κρίσιν εἰς τὸν διαγωνισμὸν ἐν γένει.

Ἄρθρον 14. Πᾶσα ἐκθεσις πρέπει νὰ εἶνε ἀναλυτικὴ, ῥητῶς ἀναγράφουσα τοὺς λόγους δι' οὓς ἐγκρίνεται τὸ σχετικῶς ἄριστον, ἀπορρίπτονται δὲ τὰ λοιπὰ. Αἱ ἐκθέσεις αὗται, ὑποβάλλόμεναι εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἡμέρας καθ' ἣν ἐπερατώθη ἡ ἐνιαυσίος προθεσμία τοῦ διαγωνισμοῦ, δημοσιεύονται διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως πρὶν παρέλθωσι δύο μῆνες ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς αὐτῶν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον.

Ἄρθρον 15. Ἡ ἐκθεσις ὑπογράφεται ὑπὸ πάντων τῶν μελῶν τῶν ἀποτελούντων τὴν ἐπιτροπεῖαν. Ὅταν δὲ ἡ ἀπόφασις γένη κατὰ πλειονοψηφίαν, ἀνάγκη νὰ δηλωθῆναι ἐν τῇ ἐκθέσει οἱ μειονοψηφούντες καὶ οἱ λόγοι τῆς διαφωνίας αὐτῶν.

Ἄρθρον 16. Τὸ Ὑπουργεῖον, ἅμα λαβὼν τὰς ἐκθέσεις τῶν ἐπιτροπεῶν, ἐγγράφει τὰ ἐγκριθέντα βιβλία εἰς ἴδιον κατάλογον καὶ κοινοποιεῖ εἰς τοὺς συγγραφεῖς ἐκάστους τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῶν ἐν τῷ διαγωνισμῷ.

Οὗτοι δὲ ὑποχρεοῦνται κατὰ τὴν τύπωσιν τοῦ βιβλίου νὰ δημοσιεύσωσιν ἐν αὐτῷ τὸ ἐγγράφον, δι' οὗ γνωστοποιεῖται αὐτοῖς ἡ ἐγκρίσις.

Ἄρθρον 17. Ἐν οὐδενὶ βιβλίῳ ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις στοιχείων τυπογραφικῶν μικροτέρων τῶν 11 στιγμῶν.

Ἄρθρον 18. Ὅταν τὸ βιβλίον ἐκτυπωθῆ καὶ εἶνε ἕτοιμον πρὸς δημοσίευσιν, ὑποβάλλονται εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τρία αὐτοῦ ἀντίτυπα. Ἐνταῦθα δὲ

συγκαλούμεναι αἱ ἐπιτροπεῖαι ἀποφαίνονται περὶ τοῦ ἂν τὰ βιβλία δύνανται νὰ θεωρηθῶσι καλῶς καὶ κατὰ νόμον ἐκτετυπωμένα καὶ ἂν ὅσα αὐτῶν ὑπεβλήθησαν ὡς χειρόγραφα ἐξετυπώθησαν πιστῶς κατὰ τὸ ἐν τῷ Ὑπουργεῖῳ κατκτηθειμένον πρωτότυπον, γνωμηκτέουσι δὲ καὶ περὶ τῆς δικαίας τιμῆς ἐκάστου κατὰ τὸ ἄρθρον 6 τοῦ ΑΜΒ' νόμου· λαμβάνονται δὲ ὑπ' ὄψιν αἱ δαπάναι τῆς ἐκτυπώσεως, τὸ ποιῶν τοῦ χάρτου, ἢ συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 2 τοῦ παρόντος Διατάγματος ἕκτασις κατὰ τυπογραφικὰ φύλλα, ἢ ποιότης τῶν πινακῶν καὶ εἰκόνων, ἢ στάχωσις (δέσιμον) ἢ μὴ κτλ. Περὶ τούτων δὲ ὑποβάλλεται ὑπὸ τῶν ἐπιτροπειῶν βραχεῖα ἔκθεσις εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, ὅπερ ἀποφαίνεται περὶ αὐτῆς καὶ ποιεῖ γνωστὴν εἰς τὸν συγγραφέα ἐγκαίρως· τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ, ἐκτυπουμένην ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ τοῦ βιβλίου.

Ἄρθρον 19. Ἡ ἀμοιβὴ τῶν κριτῶν πληρόνεται ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ ταμείου ἐκ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρ. 8 κατατεθέντων χρημάτων, ἐπὶ τῇ βάσει ἐγγράφου παρρηγελίας τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δι' ἧς συνοδεύονται τὰ γραμμάτια τῆς παρακαταθήκης καὶ διανέμονται ἐξ ἴσου μεταξὺ τῶν ἐργασθέντων ἐν τῇ ἐπιτροπεΐᾳ τὰ καταβληθέντα ὑπὸ τῶν συγγραφέων ποσά.

Ἄρθρον 20. Μετὰ τὴν ἔγκρισιν τῶν βιβλίων ὑπὸ τῶν ἐπιτροπειῶν καὶ πρὸ τῆς κοινοποιήσεως τῆς ἀποφάσεως περὶ τῆς τιμῆς τοῦ βιβλίου οἱ συγγραφεῖς ὑποχρεοῦνται νὰ καταβάλωσι προσέτι εἰς τοὺς κριτὰς τῆς σχετικῆς ἐπιτροπεΐας πρόσθετον ἀμοιβὴν πέντε δραχμῶν κατὰ τυπογραφικὸν φύλλον. Τῆς ἀμοιβῆς ταύτης, κατατιθεμένης κατὰ τὰ ἐν τῷ ἄρθρῳ 8 δριζόμενα, τὸ ἥμισυ ἀποδίδεται εἰς τοὺς εἰσηγητὰς, τὸ δὲ ἕτερον εἰς πάντας τοὺς λοιποὺς τοὺς ἐργασθέντας ἐν τῇ ἐπιτροπεΐᾳ κατὰ τὰς διατυπώσεις τοῦ ἄρθρου 19.

Ἄρθρον 21. Ἐπὶ τὰ δύο πρῶτα σχολικὰ ἔτη ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος Διατάγματος γίνεται χρῆσις ἐν τοῖς παιδευτηρίοις τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ τοῖς τῆς κατωτέρας τῶν μέχρι τοῦδε ὑπαρχόντων βιβλίων.

Ἄρθρον 22. Εἰς τὸν πρῶτον προκηρυχθητόμενον διαγωνισμόν ὑποβάλλονται ὑπὸ τῶν βουλομένων συγγραφέων ἢ ἐκδοτῶν τὰ κατὰ τοὺς προτέρους νόμους ἐγκεκριμένα βιβλία ὡς καὶ τὰ ἄλλα ἐν χρῆσει ἐξ ὧν κρινόμενων μετὰ καὶ τῶν παρουσιασθησομένων νέων ἐγκριθήσεται τὸ σχετικῶς κρεῖττον.

Ἄρθρον 23. Ἄν εἰς τὸν πρῶτον διαγωνισμόν ὑποβληθῇ μαθήματός τινος ἐν μόνον βιβλίον, κρίνεται καὶ αὐτό· ἂν δ' ἀπορριφθῇ ὡς καὶ ἂν μηδὲν βιβλίον ὑποβληθῇ εἰς κρίσιν, προκηρύσσεται νέος διαγωνισμὸς διὰ τὸ εὐθύς ἐπόμενον ἔτος, κριτῶν μενόντων τῶν αὐτῶν. Τὸ δ' ἀριστον ἐγκρίνεται διὰ τὸν χρόνον τὸν ὑπολειπόμενον πρὸς συμπλήρωσιν τῆς τετραετίας.

Ἄρθρον 24. Αἱ ἐπιτροπεῖαι τῶν κριτῶν κατὰ τὸν πρῶτον τελεσθησόμενον διαγωνισμόν ποιούσι γνωστὸν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον δι' ἐγγράφου ἡτιολογημένου, ἕνα μῆνα τὸ πολὺ μετὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῶν, ἂν εἶνε ἐπικρῆς ἢ τρίμηνος προθεσμία πρὸς κρίσιν τῶν ὑποβληθέντων εἰς αὐτὰς βιβλίων· εἰ δὲ μὴ, δρίζουσι πόσος χρόνος εἶνε ἀνάγκη νὰ προστεθῇ μέχρι πέντε τὸ πολὺ μηνῶν ἐν ὄλῳ. Τὸ δὲ Ὑπουργεῖον παρέχει ἐγγράφως τὴν ἀδειαν τῆς πικρατάσεως.

Εἰς τὸν Ἡμέτερον ἐπὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως Ὑπουργὸν ἀνατίθεμεν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος Διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1882.

Ἐν ὀνόματι τοῦ Βασιλέως τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον
X. ΤΡΙΚΟΥΠΗΣ, Γ. ΡΟΥΦΟΣ, Δ. Γ. ΡΑΛΛΗΣ, Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ, Π. ΚΑΛΛΙΓΑΣ,
Κ. ΛΟΜΒΑΡΔΟΣ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

ΕΙΔΗΣΕΙΣ

Ἡ ἐσχάτως ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς τῆς Ἐπιδαύρου εὑρεθείσα Ἀθηνα, εἶνε κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ κ. Καββαδία, ἀγαλμα κολοσιαῖον, ποιηθέν ἐν ῥωμαϊκοῖς χρόνοις κατ' ἀπομίμησιν ἐπισήμου ἑλληνικοῦ ἔργου τῶν μέσων τῆς Ε' π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Ἡ θεὰ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ποδὸς καὶ φέρει ποδῆρη χιτῶνα μετὰ διπλοῖδος, ἐζωσμένον οὐχὶ περὶ τὴν ὀσφύν, ἀλλὰ πολὺ ὑψηλότερον, ὑπὸ τοὺς μαστούς. Κατὰ τὸ ἄνω τοῦ θώρακος μέρος φέρει τὴν αἰγίδα, ἣτις ἀποτελεῖται ἐκ δύο πετάλων, συνηχομένων κατὰ τὸ μέσον τοῦ θώρακος, ἐνθα ὑπάρχει ἡ τῆς Ποργόνας κεφαλή, περὶ ἣν ἦσαν ἔνθεν καὶ ἔνθεν δύο χαλκοὶ ὄφεις· ὠσπύτως χαλκοὶ ὄφεις ἦσαν καὶ κατὰ τὴν περιφέρειαν τῆς αἰγίδος. Ἡ κόμη δὲ κατέρχεται ἅπασα κατὰ τὰ νῶτα, εἰς μακροὺς κατὰ τὸν ἀρχαῖκὸν τρόπον κανονικοῦς πλοκάμους. Παραβαλλόμενον τὸ ἔργον τοῦτο πρὸς τὰ σωζόμενα ἀγάλματα τῆς Ἀθηναίς, δεικνύει ἰκανὴν ὁμοιότητα πρὸς τὴν ἐν τῇ Villa Ludovisi ἐν Ῥώμῃ Ἀθηναῖν τοῦ Ἀντιόχου, τεχνίτου ἀνήκοντος εἰς τὴν νέαν Ἀττικὴν σχολήν, ἣτις ἐργαζομένη κατὰ τὰ ἀριστουργήματα τῶν προτέρων χρόνων καὶ πολλαχῶς αὐτὰ ἀπομιμουμένη, ἐπέφερεν ἀναγέννησιν τινὰ τῆς ἑλληνικῆς τέχνης ἐν ταῖς ῥωμαϊκοῖς χρόνοις.

— Σπουδαῖα εὐρήματα ἐγένοντο ἐσχάτως ἐν Δήλῳ, ἐπιστέλλει εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὁ κ. Καββαδίας. Ἐν ταῖς περὶ τὴν ἱερὰν λίμνην ἀνασκαφαῖς εὑρέθησαν ὠραῖον ἐνεπίγραφον Μωσαϊκόν, κολοσιαῖον ἀγαλμα τῆς θεᾶς

Ρώμης, ἔργον Μελάρου τοῦ Ἀθηναίου, καὶ ὑπερμεγέθης ἐγονατισμένος πολεμιστής, οὐχὶ Ἕλληνας ἀλλὰ βάρβαρος τις, πιθανῶς Γαλάτης, ἔργον Ἀγασίου τοῦ Ἐφρῆσιου, αὐτοῦ ἐκείνου τοῦ ποιήσαντος τὸν ἐν Παρισίοις περίφημον Βορρειακὸν πολεμιστήν. ἤρξατο δὲ καὶ ἡ ἀνασκαφὴ τοῦ θεάτρου καὶ ἐν αὐτῷ εὗρέθησαν μεγάλοι μαρμαρίνοι Τρίποδες, ἀναθήματα κείμενα ἐν τῇ Ὀρχήστρῃ, καὶ δύο Τελαμώνες ἦτοι ἄτλαντες ὑποβοσάζοντες τὸ ἔδαφος τοῦ λογίου ἢ ὄροφόν τινα τῶν οἰκοδομημάτων τῆς σκηνῆς. Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐργασίων κτεδείχθη ὅτι ἡ ἐπίχωσις εἶνε πολὺ μικρὰ καὶ ὅτι περὶ τὴν Ὀρχήστραν ὑπῆρχαν ἐδώλια μετ' ἀνκλισεων, ὥσπερ ἐν τῷ ἐνταῦθα Ὡδεῖῳ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ.

— Πρὸ τριῶν ἡδὴ μηνῶν, ἤρξατο ἡ ἀρχαιολογικὴ Ἐταιρεία ἀνασκαπτουσα ἐν Ἐλευσίῃ, διὰ τοῦ ἐφόρου τῶν ἀρχαιοτήτων κ. Δ. Φιλίου ἀφ' οὗ ἱκανὸς χώρος τοῦ ἱεροῦ περιβόλου δαπάναις τοῦ δημοσίου ταμείου ἡλευθερώθη ἀπὸ τῶν ἐν αὐτῷ οἰκίσκων τῶν κητοίκων τοῦ χωρίου. Τὰ μέχρι τοῦδε ἐξαγόμενα τῆς τριμήνου ἀνασκαφῆς δὲν εἶνε ἀνάξια λόγου. Τὰ ἄνω μέρη τῆς μεσημβρινῆς καὶ ὀλόκληρος σχεδὸν ἡ ἀνατολικὴ πλευρὰ τῶν λειψάνων τοῦ μεγάλου ναοῦ τῆς Δήμητρος καὶ Κόρης (τοῦ Μεγάρου) πρόκεινται τοῖς ὀφθαλμοῖς τῶν ἐπισκεπτομένων τὰς ἀνασκαφάς· κατὰ δὲ τὰ βορειανατολικά τοῦ περιβόλου ἀπεκαλύφθησαν τὰ λείψανα Στοῦχος καὶ τι οἰκοδόμημα, ὅπερ δὲν ἐξερευνήθη μὲν εἰσέτι δεόντως, οὐχὶ δ' ἄνευ λόγου ὅμως δύναται νὰ ὑποτεθῆ ὡς ἡ ἀρχαία εἰσοδος εἰς τὸν ἱερὸν χώρον. Τὰ εὐρήματα δὲν εἶνε ἀκόμη πολλὰ· ἐν τούτοις κορμὸς ἀρχαικοῦ γυναικείου ἀγάλματος, τοῖς ἐν Δήλῳ εὗρεθείσιν ὁμοίου καὶ ἐκ δύο τεμαχίων ἀποτελουμένου, ἄνευ κεφαλῆς καὶ κατὰ τὰλλα ὅχι ὅλως, ὡς καὶ προτομὴ ἑτέρου ἀρχαικοῦ ἀγαλματίου ἀνδρικοῦ, ἀγγείων θραύσματα, νομίματα τινὰ καὶ τεσσαράκοντα περίπου ἐνεπίγραφοι λίθοι, ὧν δύο ψηφίσματα καὶ μία καταγραφὴ πραγμάτων τοῦ ναοῦ (πλὴν τοῦ εἰς τὸν ἱεροφάντην Χαϊρήτιον ψηφίσματος, ἐκ τοῦ γένους τῶν Κηρύκων καὶ Εὐμολπιδῶν, καὶ τινῶν ἀποθεματικῶν βάθρων, οἱ πλεῖστοι ἄλλως κολοβοὶ) δὲν εἶνε ὅλως ἀνάξια λόγου εὐρήματα διὰ τὸ μικρὸν χρονικὸν διάστημα τῆς ἀνασκαφῆς.